

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

745755

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
ORTAK KELİME KAZANDIRMA YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

145185

Hazırlayan
Halit KARATAY

Tez Danışmanı
Yard.Doç. Dr. Erol BARIN

ANKARA-2004

EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Halit KARATAY'a ait, **İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Ortak Kelime Kazandırma Yönünden Değerlendirilmesi** adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL a. güzel

Üye: Yard. Doç. Dr. Errol BARIN (Danışman)

Üye: Yard. Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

ÖZET

Bu araştırma, ilköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarındaki ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılan kelime ve kelime öbeklerinin nicel ve nitel özelliklerini ortaya koymak için yapılmıştır. Daha önce bu konuda bazı çalışmalar olsa da, diğer araştırmalardan farklı olarak bu araştırma 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı yayımlayan 13 yayınevinin toplam 39 ders kitabını içeren geniş bir evrene sahiptir. Ve ilköğretim ikinci kademe (6, 7 ve 8. sınıf) ders kitaplarında ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılmaya çalışılan isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerini nicelik ve nitelik açısından ortaya koyarak şimdiye kadar bu konuda yapılan tahminlere kesin olarak cevap olmakta ve bu konuda yine öncekilerden farklı olarak öneriler sunmaktadır.

2001 ilâ 2004 yılları arasında Talim Terbiye Kurulu tarafından önerilen ve 2003-2004 eğitim-öğretim yılında ilköğretim II. kademedede okutulan Türkçe ders kitaplarının “Sözlük Çalışmaları” başlığı altında yer alan ve öğrencilerin bilmediği varsayılan veya kazandırılması hedeflenen kelimeler; isimler, fiiller, deyimler ve kelime grupları ayrı ayrı sayılarak çizelgeler oluşturulmuştur. Toplanan verilerin analizinde SPSS 10.0 (Statistic Package For Social Science) programı kullanılmıştır. Toplanan verileri betimlemek için kullanılan istatistikî teknikler ise frekans (F) ve yüzdendir (%).

Anahtar Kelimeler: “sözlük çalışmaları, Türkçe ders kitapları, kelime hazinesi, ortak kelime kazandırma.”

ABSTRACT

This study has been made to put forward secondary school's Turkish lessons of its word and word groups. Although some studies had been made before our study different from them with its large amount of 6, 7 and 8. class books that become from 13 publishing houses and includes 39 books. At secondary classes (6, 7 and 8. class) students are taught some vocabulary as noun, verb, idiom and some word groups from Turkish lesson books. And at Turkish lesson books 'vocabulary work parts' include different words between each other. Our study is about quantity and similarity of words and that will be answer about estimates which done before by some studies and give some different proposals about case.

This study universe becomes from 2001-2004 years' Turkish lesson books which were approved by Ministry Education. Words and word groups like noun, verb, idiom and some word groups are made to index cards separately. After words were made to index cards one by one that cards turned to account by using SPSS 10.0 (Statistic Package For Social Science) programme. To describe statistical data, frequency (F) and percent (%) terms used at the study.

Key Words: "vocabulary works, Turkish lesson books, vocabulary, similarity words teaching."

ÖNSÖZ

Yirmi birinci yüzyılda, teknolojik gelişmelere rağmen ana dili öğretiminde ders kitapları öğretim materyali olarak önemli bir yere sahiptir. Şimdiye kadar eğitim ortamlarının en önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilmesine rağmen, ders kitaplarının içerik özellikleri (metin, dil, kelime kadrosu, nitelik ve nicelik açısından vs.) üzerinde yapılan akademik çalışmalar ülkemizde henüz yenidir.

Temel eğitimin ana amaçlarından birini ana dilin öğretilmesi oluşturur. Ayrıca, eğitim-öğretim faaliyetleri dil ile yapılacağı için, dilin öğretimi önemli bir husustur. Ders kitapları aracılığıyla öğrencilere dilin yapı taşları olan kelimeler ve dil birimleri kazandırılmaktadır. Düşünceler, duygular, izlenimler ve tasarımlar dil yoluyla ortaya konur. Dil olmasaydı insanların bir arada yaşamaları, anlaşabilmeleri ve bir toplumu oluşturmaları da söz konusu olamazdı. Dil bütünüünün en önemli parçaları da kelimelerdir. Bireyin kelime hazinesi ne kadar zengin olursa; duygu, düşünce, izlenim ve tasarımlarını ifadesi o kadar anlaşılır ve kolay olur.

Anadili ders kitapları, yabancı dil öğretimi kitaplarında olduğu gibi belirli bir sözcük dağarcığını kazandırmayı hedeflemelidir. Ders kitapları aracılığıyla öğrencilere dilin yapı taşları olan kelimeler ve dil birimleri kazandırılırken ilgili kurumların ve kitap yazarlarının ortak bir kriterlerinin olup olmadığı, kitaplardaki ‘sözlük çalışmaları’ kısmında geçen kelimelerin ortaklık derecesinin ne ölçüde olduğu, ders kitaplarında hangi tür kelimelerin ne sıklıkta geçtiği öğrencilerin standart bir dil öğrenip öğrenemediği son derece önemlidir.

Araştırmanın birinci bölümünde giriş, ele alınan problemin durumuna bağlı olarak dil, dilin birey hayatındaki önemi, dil-kültür ilişkisi, dil edinimi, kelime öğretimi ve Türkçe ders kitapları gibi konular üzerinde durulmuştur. Bunlara bağlı olarak araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları belirtilmiştir.

Araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama tekniği, verilerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi hakkındaki bilgiler, çalışmanın ikinci bölümünü oluşturmaktadır.

Üçüncü bölümde, Bulgular ve Yorum başlığı altında, ders kitaplarının kelime kazandırma bakımından nicel ve nitel özellikleri hakkında genel değerlendirmeler yapıldıktan sonra elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Araştırma sonuçları ve bunlara ilişkin veriler dördüncü bölümde yer almaktadır.

Araştırmada kullanılan veya ilgili olup görülen eserler, kaynakça bölümünde verilmiştir. Araştırmada, ders kitapları kullanılan yayınevleri ile kitap yazarları için, ayrıca Ders Kitapları Kaynakçası oluşturulmuştur.

Bu konuyla ilgili çalışmamda beni sürekli teşvik eden, bana emek ve zaman harcayan, alana karşı ilgimi daha da artıran danışman hocam sayın Yard. Doç. Dr. Erol BARIN'a, sağladığı huzurlu çalışma ortamı ve kolaylıklar için sayın Bölüm Başkanımız Doç. Dr. Murat ÖZBAY'a, değerli görüşlerinden faydalandığım hocam Yard. Doç. Dr. Asiye DUMAN'a, konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunduğum meslektaşım Arş.Gör.Mustafa BAŞARAN, Mehmet KURUDAYIOĞLU'na, bana sürekli çalışma gücü veren sevgili eşim Selvi ve kızım Merve'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Halit KARATAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR CETVELİ.....	vi
TABLolar CETVELİ.....	viii

I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1. PROBLEM DURUMU	3
1.1. Dil.....	3
1.1.1. Dilin Birey Hayatındaki Önemi	6
1.1.2. Dil-Kültür İlişkisi	8
1.1.3. Dil Edinimi	12
1.1.3.1. Biyolojik Gelişim Kuramı	12
1.1.3.2. Pragmatik Yaklaşım.....	15
1.1.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	15
1.1.3.4. Davranışçı Öğrenme Kuramı	17
1.1.3.5. Etkileşimci Görüş	19
1.4. Kelime Öğretimi	20
1.4.1. Kelime Öğretiminde Öğretim Materyal Kullanımı	24
1.5. Türkçe Ders Kitapları.....	25
1.6. İlgili Araştırmalar.....	34
1.7. Araştırmanın Önemi.....	36
1.8. Araştırmanın Amacı	37
1.9. Problem Cümlesi.....	38
1.10. Alt Problemler.....	38

1.11. Sınırlılıklar	38
1.12. Tanımlar	39
II. BÖLÜM	41
2. YÖNTEM	41
2.1. Araştırma Yöntemi	41
2.2. Evren ve Örneklem	41
2.3. Veri Toplama Yöntemi	42
2.4. Toplanan Verilerin Analizi	42
III. BÖLÜM	43
3. BULGULAR VE YORUM	43
3.1. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen İsimlerle İlgili Bulgular ve Yorum	43
3.2. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen Fiillerle İlgili Bulgular ve Yorum	66
3.3. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen Deyimlerle İlgili Bulgular ve Yorum	79
3.4. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen Kelime Gruplarıyla İlgili Bulgular ve Yorum	93
3.5. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Kelimelerle İlgili Bulgular ve Yorum	104
IV. BÖLÜM	132
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	132
4.1. Sonuçlar	132
4.2. Öneriler	138
KAYNAKÇA	140
DERS KİTAPLARI KAYNAKÇASI	150

KISALTMALAR CETVELİ

YÖK	:Yüksek Öğretim Kurumu
TDK	:Türk Dil Kurumu
MEB	:Millî Eğitim Bakanhğı
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
Çev.	: Çeviren
Bkz./bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
Ens.	:Enstitü
F	:Frekans
Üniv.	:Üniversitesi
Haz.	:Hazırlayan
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
vb.	:Ve benzeri
vs.	:Ve saire
vd.	:Ve diğerleri

TABLOLAR CETVELİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1.1.Ders Kitaplarında Geçen İsimlerin Sınıflara Göre Sayıları	43
Tablo 3.1.2.Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler	47
Tablo 3.1.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri	51
Tablo 3.1.4.Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler	53
Tablo 3.1.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri	57
Tablo 3.1.6. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler	59
Tablo 3.1.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri	64
Tablo 3.2.1. Ders Kitaplarında Geçen Fiillerin Sınıflara Göre Sayıları	66
Tablo 3.2.2.Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller.....	70
Tablo 3.2.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri	71
Tablo 3.2.4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller	73
Tablo 3.2.4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri	73
Tablo 3.2.6.Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller	76
Tablo 3.2.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri	77
Tablo 3.3.1. Ders Kitaplarında Geçen Deyimlerin Sınıflara Göre Sayıları	79
Tablo3.3.2.Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler	83
Tablo 3.3.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri.....	85
Tablo 3.3.4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler.....	87

Tablo 3.3.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri.....	88
Tablo 3.3.6. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler.....	90
Tablo 3.3.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri.....	91
Tablo 3.4.1. Ders Kitaplarında Geçen Kelime Gruplarının Sınıflara Göre Sayıları.....	93
Tablo 3.4.2. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları.....	97
Tablo 3.4.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri	97
Tablo 3.4.4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları.....	99
Tablo 3.4.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri	100
Tablo 3.4.6. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları.....	101
Tablo 3.4.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri	102
Tablo 3.5.1. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler.....	104
Tablo 3.5.2. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri	117
Tablo 3.5.3. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller	120
Tablo 3.5.4. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri	122
Tablo 3.5.5. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler	124
Tablo 3.5.7. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları.....	129
Tablo 3.5.8. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri.....	130

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Çağımızdaki teknolojik gelişmelere rağmen ana dili öğretiminde ders kitapları öğretim materyali olarak önemli bir yere sahiptir. Öğretmeni ve ailesi dışında öğrencinin gerektiğinde her an başvurabileceği en yakın kaynağı, ona rehberlik edecek ders kitabıdır (Şahin, 1998). Şimdiye kadar eğitim ortamlarının en önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilmesine rağmen ders kitaplarının içerik özellikleri metin, dil, kelime kadrosu, nitelik ve nicelik açısından vs., üzerinde yapılan akademik çalışmalar ülkemizde daha yeni başlamıştır. Bunun birçok nedeni olmakla beraber; bu durumu ülkemizde yabancı dillere verilen önemin Türkçe'ye verilmemesi başka bir ifadeyle, Türkçe dersinin “çok kolay derslerden biri” sayılmasından (Güzel, 1987: 436-437) kaynaklanmaktadır. Konuyla ilgili gerek Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı gerekse ders kitabı hazırlayan özel yayınevleri daha çok ders kitaplarının, “Program, Metin Yazar kadrosu, Dil bilgisi konuları ve işleniş tarzı, Göze dayalı unsurlar (kâğıt kalitesi, punto, sayfa düzeni, resim), Kitaplarda kullanılan dil, (Küçük, 1998:6).” vb., daha çok dış ve teknik özellikleri üzerinde durmaları, kitapların içeriğinin ikinci plânda kalmasına neden olmuştur. Ders kitapları aracılığıyla öğrencilere dilin yapı taşları olan kelimeler ve dil birimleri kazandırılırken ilgili kurumların ve kitap yazarlarının ortak bir kriterlerinin olup olmadığı, kitaplardaki ‘sözlük çalışmaları’ kısmında geçen kelimelerin ortaklık derecesinin ne ölçüde olduğu, ders kitaplarında hangi tür kelimelerin ne sıklıkta geçtiği merakı ve öğrenme ihtiyacından yola çıkarak bu konunun değişik yönleri tez plânı içerisinde araştırıldı.

Tezin bu bölümünde, problem durumu, ilgili araştırmalar, araştırmanın önemi, amacı, problem cümlesi, alt problemler ve sınırlılıklara yer verildi. Ayrıca

problem durumu başlığı altında, literatür tarama yoluyla araştırmanın problemi ile ilgili kuramsal çerçeve oluşturuldu.

1. PROBLEM DURUMU

1.1. Dil

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan sözlü ve yazılı anlaşmalar sistemidir. Türkçe sözlükte dil kelimesi, “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” diye tanımlanır (Türkçe Sözlük, 1998:586). Dil; insanların düşündüklerini, duyduklarını bildirmek için yararlandıkları ses, sözcük, cümle ve metinlerden oluşan anlaşma sistemidir (Sağır, 2002:11). Ergin, dili en geniş manada şu şekilde tanımlar:

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemidir.” (Ergin, 1993:3-5).

Dil, insanların birbirleriyle anlaşmasını, bireyin sosyalleşmesini sağlayan önemli bir araçtır. Dili, birçok araştırmacı tarif etmiş, her tarif onun başka bir özelliğini dile getirmiştir.

Dilin düşünce ile yakın bir ilişkisi vardır. İnsanları diğer varlıklardan ayıran temel özellik düşünmesidir. İnsan, düşünürken kelimeleri kullanır. Aristo bu ilişkiyi “konuşmak sesli düşünmektir” diyerek; Platon, düşünme ve konuşma eylemlerinin aynı olduğunu yalnız “içinden konuşma”nın ruhun ses açığa vurmadan, kendi kendine konuşması sayılabileceğini belirterek dil ile düşünce arasındaki ilişkiyi açıklamışlardır. Davranışçı psikologlardan Vygotsky, dil ile düşünce arasındaki bağı “Düşünme = Dil – Ses” şeklinde formüleştirmiştir (Aktaran: Aksan, 2000:53). Aksoy, dilin, insanların düşünme yeteneği sonucunda oluştuğunu, bu oluşumdan sonra da düşüncenin gelişimini sağladığını belirtmiştir (Aksoy, 1975: 11). Böylece insanlar ve kültürler arası düşüncelerin aktarımı dil ile gerçekleşmiştir.

Dil yetisinin hem bireysel bir yanı hem de toplumsal yanı vardır. Bunların biri olmadan öbürü düşünülemez (Saussure, 1998:37). Dil, birlikte yaşamının, birey, topluluk ve millet olabilmenin gereklerinden biridir. Toplumlari ve milletleri iletişim, kültür, tutum ve davranış açısından birbirinden ayıran en önemli özellik dildir. Aksan (2000), insanın değerini ve dünyadaki yerini belirleyen dil olduğunu söyleyerek insanın tarifini yaparak toplum ve ulus kavramlarının oluşabilmesinde yine dil ve dilin önemine atıfta bulunur:

“İnsan açısından bakınca , insanın dünyadaki yerini ve değerini belirleyen odur. Dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmaya, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar. Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar; kuşaktan kuşağa aktararak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir.” (Aksan, 2000:11).

Dil, milletin yaşantısını, karakterini ve kültürünü yansıtır. Dil, aynı veya farklı coğrafyalarda da olsa insanlar arasında kültür ve duygu birliğini sağlar. Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın olmaktan kurtararak aralarında “duygu ve düşünce birliği” olan bir cemiyet, yani “millet” hâline getirir” (Kaplan, 2003:39).

Dil, konuşulduğu milletin tarihini, karşılaştığı medeniyetleri, kurduğu uygarlığın seviyesi hakkında bize bilgi verir. Kaplan’a göre dil, bir milletin tarih özetidir:

“ Her millet dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medenî milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin âdeta özetidir (Kaplan, 2003:152).”

Dil, geçmişteki olayları bugüne; bugünkü olayları da yarına aktarma imkânı sağlar. Dilin gücü ve herhangi bir durumu çok değişik şekillerde anlatım yolları, insanlarda onun bir mucize olduğu düşüncesini uyandırmıştır.

Dil, başlangıçta bilinçsiz olarak kazanılır. Bilinçsiz olarak kişinin yaşadığı çevreden edindiği dili, başta Doğan Aksan olmak üzere, dilbilimciler ‘ana dili’ terimiyle karşılamışlardır:

“Ana dili başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinç altına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan,2000:81).”

Ana dili kavramı kişinin doğal, kendiliğinden, geleneksel ve kan bağına dayalı toplumbilimsel anlamda birincil grup denilen aile çevresinde edindiği dildir. Bu dil daha çok isim ve fiillerden oluşur. Söz dağarcığı güncel gereksinimlere dayalı olarak 300-500 (bkz.Gürtürk 1986: 11) sözcükten ibaret olduğu tahmin edilmektedir.

Temel eğitimin ana amaçlarından birini ana dilin öğretilmesi oluşturur. Eğitim-öğretim faaliyetleri dil ile yapılacağı için, dilin öğretimi önemli bir husustur. Dilin temeli ailede atılır, temel eğitimin birinci kademesinde okuma ve yazma becerileri edindirmeye çalışılmakta; ikinci kademe ise Türk edebiyatının güzel eserleri aracılığıyla dilin söz varlığı kazandırılmaya, kuralları sezdirilmeye ve bu yolla da dil zevki geliştirilmeye gayret edilmektedir.

Eğitimin bütün aşamalarını bir bütünlük içinde düşünerek ana dil dersinin amaçlarını Özdemir, şöyle özetlemiştir:

- “-Okuduğunu eksiksizce, yazarın iletisini yitime uğratmadan anlayabilme.
- Düşüncelerini, duygu, izlenim ve tasarılarını belirli bir amaç doğrultusunda yazılaştırabilme.
- Değişik konularda yapılan konuşmaları dinleyip ileti ve bilgi yitimine yol açmadan eksiksizce, doğru bir biçimde algılayabilme.

-Düşünce, duygu, tasarım ve izlenimlerini güzel, doğru, etkili bir biçimde söze dönüştürme.” (Özdemir, 1983:26).

Türkçenin öğretimi bilgiden ziyade temel dil becerilerinin kazandırılması esasına dayanır. Örgün eğitim kurumlarında ana dil öğretiminin iki temel boyutu vardır: Anlama, anlatma. Anlama, okuma ve dinleme; anlatma, konuşma ve yazma esasına dayanır (Karakuş, 2002:76). Anlama ve anlatma temel dil becerilerinin her bireye sağlıklı ve istenilen derecede kazandırılması, öğretim materyali olarak kullanılan araç metinlerin Türkçe ders kitaplarında belli dil edindirme kriterlerine göre hazırlanmasıyla mümkündür.

1.1.1. Dilin Birey Hayatındaki Önemi

İletişim, iki nesne arasında gerçekleşen bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci şeklinde tanımlanabilir. İnsanın toplumsallaşmasının bir göstergesi olan iletişim, bireylerin topluma ve yaşadıkları çevreye uyum sağlama isteğinin bir sonucudur.

C.Cooley, iletişimi, “insan ilişkilerinin kurulmasına ve gelişmesine yarayan mekanizma” olarak tanımlar. Ruben, ise iletişimi, “ister bilgiyi yaymak, ister eğitmek ya da yalnızca anlatmak olsun, bilgi vermeye ilişkin bir mekanizma, bilgiye yönelik bir davranış” olarak tanımlar. (Oktay, 2000:222) İnsanlar, iletişim kurarken kendilerine aktarılan bilginin ne olduğundan ziyade onun nasıl aktarıldığı ile ilgilenmektedirler. Günlük hayatta sözlü iletişim, “dil ve dil-ötesi” olmak üzere iki alt sınıfa ayrılmaktadır. Dille iletişimde kişiler, ürettikleri bilgileri birbirlerine aktararak anlamlandırır. Dil-ötesi iletişim, sesin niteliği ile ilgilidir. Sesin tonu, hızı, şiddeti ile kelimelerin gerçek anlamıyla veya mecaz olarak kullanımı gibi durumlar dil ötesi iletişime girer. Dille iletişimde, kişilerin “ne söyledikleri”, dil-ötesi iletişimde ise “nasıl söyledikleri” önemlidir. Araştırmalar, insanların günlük yaşamda birbirlerinin ne söylediklerinden çok, nasıl söylediklerine dikkat ettiklerini göstermektedir (Mehrabian, 1968., Akt. Dökmen, 1994: 27). Kişiler arası iletişimde

dilin sağlıklı bir biçimde kullanılmasının, mesajın doğru anlaşılmasına katkıda bulunmakla birlikte, anlaşma ve toplumsal kaynaşmayı artırıcı işlevinin olduğu da muhakkaktır.

Birey , ana dilini başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden öğrenmekte ve konuştuğu dilin tüm özelliklerini kazanmaktadır. Bu şekilde birey, annesinden ve aile çevresinden öğrendiği ana dilini tüm yaşamı boyunca kullanmaktadır. Aile ve yakın çevrede başlayan ana dili öğrenme süreci, gelişigüzel kültürleme yoluyla olmakta; bunu okullarda kasıtlı kültürleme yolu izlemektedir. Okullarda yer alan kasıtlı kültürleme yoluyla ana dili öğretimi dilin kurallarını ve doğru kullanımını bireylere kazandırmayı amaçlamaktadır (Demirel, 1999:12). Dil eğitiminin temel amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesidir. Dil ile iletişimin bir yönünü anlatma, öteki yönünü anlama oluşturur. Bu nedenle bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde, dil eğitimine, özellikle ve öncelikle ana dili eğitimine büyük önem verilir. Yetişmekte olanlara dilin çok iyi bir şekilde öğretilmesi için çalışılır (Kavcar, 1988:12). Çünkü, dil kültürün temel ögesidir ve insanları birbirine yaklaştıran en güçlü araçtır.

Ana dilini etkili kullanabilme, hem birey hem de toplum açısından gereklidir. Toplum bir anlamda bir iletişim ağı olarak görülebilir. Eğer bir toplumdaki bireyler, birbirinin ne demek istediklerini anlayamazlarsa, toplum yaşamı bir sağırlar diyaloguna dönüşür. Öte yandan, toplumsal bir çerçevede yaşayan birey, ihtiyaçlarını gidermek, duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşmak, bilgi kazanmak ve dengeli bir biçimde yaşayabilmek için öteki bireylerle iletişim kurmak zorundadır. Ana dilinin etkili kullanımı yeterli söz varlığına bağlıdır. Tecrübe ve dil edinimi hem bireyin toplum içinde diğer bireylerle anlaşmasını, hem de eğitim alanındaki öğrenmelerin gerçekleşmesini kolaylaştırır. Ana dili öğrenimi bütün derslerin temelini oluşturur (Ünalın, 2001:5). Bireyin ana dilindeki başarısı ile okul başarısı ve çevreye uyumu arasında yakın bir ilişki vardır.

Birey, ana dili dersinde belli bir düzeye ulaşamamışsa onun diğer derslerde başarılı olması beklenemez, çünkü başarı dinlenen ve okunanları anlamakla yakından

ilişkilidir. Anlatma ve anlama becerileri gelişmiş, iletişime açık bireyler yetiştirmek, seviyeye uygun önceden belirlenmiş olan isim, fiil, deyim, kelime grubu vs., dil birimlerinin belli zaman aralıklarıyla temel eğitim süreci boyunca kazandırılması ile gerçekleştirilebilir. Dil, bireyin içinde yaşadığı toplumun yazılı ve sözlü bütün kültür değerlerini özümsemesini, böylelikle toplumla barışık sosyal varlık olmasını da sağlayan yegane araçtır. Bunu açıklığa kavuşturmak dil-kültür ilişkisine bakmakla mümkündür.

1.1.2. Dil-Kültür İlişkisi

“Kültür”ün pek çok tanımı yapılmıştır. Bir araştırmaya göre günümüzde kültürün 265 tanımı bulunmaktadır. Dil ile ilgili olan araştırmaların hemen hepsinde dil-kültür ilişkisine değinilmiştir. Çünkü, kültürün taşıyıcısı dildir.

Ziya Gökalp, ‘kültür’ kelimesini ‘hars’ sözcüğü ile karşılar. Gökalp’e göre, “kültür (hars), bir milletin dinî, ahlâkî, hukukî, muakalevî, bedîî, lisanî, iktisadî ve fennî hayatlarının ahenkli mecmuasıdır.” (Gökalp, 1999, Aktaran: Kafesoğlu, 1970: 55).

Albert K. Kohen’e göre kültür, “umumî olarak inançları, değer hükümlerini, örf ve âdetleri, zevkleri, peşin hükümleri hulâsa insan tarafından yapılmış ve yaratılmış her şeyi ihtiva eder.” (Aktaran: Kafesoğlu, 1970: 55).

Mümtaz Turhan’a göre kültür, “bir cemiyetin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alâkaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususî bir hayat tarzı temin eder.” (Turhan, 1972: 56) şekilde tarif ederken kültürün ayırt edici özelliği üzerinde durmuştur.

Eğer insanlar toplum hâlinde yaşamasalardı hiç kuşkusuz, dile gereksinim duyulmayabilecekti. Dil olmasaydı, insanların bir arada yaşamaları, anlaşabilmeleri ve bir toplumu oluşturmaları da söz konusu edilemezdi. İnsanı insan eden dil, toplumun da başlıca temel taşlarındandır; ulusu ulus yapan öğelerin en başta gelenidir; kültürün belkemiği sayılabilir (Aksan, 2000:64).

Dil, milletin yaşantısını, karakterini ve kültürünü yansıtır. Dil, aynı veya farklı coğrafyalarda da olsa insanlar arasında kültür ve duygu birliğini sağlar. Kaplan, “ Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın olmaktan kurtararak aralarında “duygu ve düşünce birliği” olan bir cemiyet, yani “millet” hâline getirir” (Kaplan, 2003:39) diyerek dil aracılığıyla kurulan kültürün, tarihte kendini millet olarak gerçekleştirebilmedeki gücüne işaret etmiştir.

Dil yetisinin hem bireysel hem de toplumsal bir yanı vardır. Bunların biri olmadan öbürü düşünülemez (Saussure, 1998:37). Dil, birlikte yaşamamanın birey, topluluk ve millet olabilmenin gereklerinden biridir. Toplumlara ve milletleri iletişim, kültür, tutum ve davranış açısından birbirinden ayıran önemli bir özelliktir.

“İnsan açısından bakınca , insanın dünyadaki yerini ve değerini belirleyen odur. Dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar. Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar, kuşaktan kuşağa aktarılacak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir.” (Aksan, 2000:11).

Dille kültür arasındaki bağlantı konusuna, çalışmalarında geniş bir yer ayıran ünlü dilbilimci, düşünür ve devlet adamı W. Von Humboldt (1767-1835), bir ulusun dilinden o ulusun kültürüne, dünya görüşüne inilebileceğini savunarak “ulusun dili ruhudur; ruhu da dili” demektedir (Aktaran: Aksan, 2000:65). Alman

filozofu Heidegger ise, “Dil insanın evidir” der. Heidegger’in bu düşüncesini Kaplan şu cümlelerle açıklamaktadır:

“evin, başlıca özelliği tabiat içinde olmakla beraber, tabiattan ayrı, insan için, insana göre bir mekân teşkil etmesidir. Evin bütün yapı malzemesi tabiattan alınmıştır. Fakat değiştirilmiş, yeni bir şekle sokulmuştur. Evin dışı tabiata göre şekillenirken içi de insana göre şekillenir.” (Kaplan, 2003:143).

İnsan doğayla veya diğer kültürlerle etkileşimde bulunurken dışarıdan aldığı malzemeyi kendi ihtiyaçlarına, kültür ve medeniyet seviyesi ve zevkine göre yeniden şekillendirir. Her millet dilini kendi ihtiyaçlarına, kültür ve medeniyet seviyesine, zevkine göre yaratır. Dil, tıpkı ev gibi bir milletin duygu, düşünce ve hayatının barınağı, korunağıdır (Kaplan, 2003:143).

Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar hakkında elde hiç bir bilgi olmadan, sadece dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek o ulus hakkında çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları elde edilebilir. Aynı biçimde, bir an için tek başına dili ele alarak bir dilin belli bir dönemdeki bir metnini, yalnızca yabancı ögeler, yabancı etkiler açısından inceleyerek dili konuşan toplumun o süre içinde hangi kültür hareketlerine sahne olduğu, hangi dış etkiler altında kaldığı belirlenebilir. Bir dildeki kavramlar, çeşitli atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler incelenip ilgili oldukları kavram alanlarına göre öbekleştirilirse kimi alanlardaki ögelerin kabarık oluşuna göre ulusun tarih boyunca en çok ilgilendiği olaylar, yaşayışında büyük yer tutan kavramlarla izah edilebilir. Aksan, Türk dilindeki bazı kavramlardan yola çıkarak Türklerin Göktürkler döneminde hareketli bir yaşam tarzına sahip olduğunu şu örneklerle açıklar:

“Köktürk yazıtlarında en çok geçen; bodun, ‘kavim’, ulus, ‘halk’, kagan, ‘kağan’, sü, ‘asker, ordu’, sülemek, ‘asker göndermek’, sünüş, ‘çarpışma, savaş’, sünüşmek, ‘savaşmak, çarpışmak’, yagi, ‘düşman’,

gibi kavramlar, Türklerin o çağdaki, savaşlarla dolu, hareketli yaşayışının aynasıdır.”(Aksan, 2000:66).

Kaplan, dil, kültür ve tarihi aynı potada değerlendirerek Aksan’la aynı doğrultuda fikir beyan eder. ona göre, “dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse dili tek başına almaz. Çünkü, dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin eden, tarih ve kültürdür.” (Kaplan, 2003:153).

Eğitimin temelinde yatan kültür mirasının aktarımı düşüncesi, zamanla sadece bir kültür aktarımı aracı olmaktan çıkmış, ucu açık bir süreç olan sosyalleşmeyle birlikte bireyi, kültürün hem ürünü hem de parçası durumuna getirmiştir. Böylece, yeni kuşakların gelecekteki yaşamlarına hazırlanmaları kolaylaşmıştır (Dilbaz, 1988; Ertürk, 1982). Bu bakımdan içinden çıktığı toplumun kültürü ile birlikte değişme ve gelişme gösteren bir varlık olan dil, bireyin sosyalleşmesini sağlayan kültürle yakından ilişkilidir (Akarsu, 1984: 50-51).

Bu durum Tural’ın kültür tanımıyla daha da belirginlik kazanır:

“Kültür, tarih bakımından mevcudiyeti kesin olarak bilinen bir toplumun, sosyal etkileşme yoluyla nesilden nesle aktardığı maddî ve manevî yaşayış tarzlarının temsil ve tecelli bakımından yüksek bir seviyedeki bir bileşimi olan, sebebi ve sonucu açısından ise, ferde ve topluma mensubiyet şuuru, özel bir kimlik kazandırma, bütünleşmiş kılma, yaşanan çevreyi ve şartları kendi hedefleri istikametinde değiştirme arzu ve iradesi veren değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarının belirlediği bir sistemdir “ (Tural, 1992: 52).

Özetle dil, toplulukları toplum hâline getiren, onlar arasında iletişimi sağlayan araçtır. Kültür ise bireyin ve içinde yaşadığı toplumun karakteristik özelliklerinin toplamıdır ve bu özelliklerin gelişmesinde yer alan sosyal etkileşimler ve olaylar kadar bunların gelenek hâlini alması, kurumsallaşması, yarınlara aktarılması dil denilen mucize ile mümkündür. Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programında amaçlanan, bireylere “Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı

hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak; öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yönleltmek (Türkçe Eğitimi Programı, 2008 TD).” ilkeleri çağın gerektirdiği gibi önceden düşünülerek tasarlanmış dil edindirme kriterleri ve öğretim materyalleri ile mümkündür. Bilim adamlarının dil edindirme üzerine yaptıkları araştırmalar doğrultusunda hazırlanacak öğretim materyallerinden olan Türkçe ders kitaplarının şüphesiz bunda çok önemli bir payı olacaktır.

1.1.3. Dil Edinimi

Çocuklarda dil gelişimi nasıl gerçekleşmektedir? Bu gelişim nasıl açıklanabilir? Dil, öğrenme sürecinin bir ürünü müdür? Yoksa insan organizması dili kullanmak üzere daha önceden mi programlandı? Dil veya dil gelişimi çeşitli bilişsel (zihinsel) süreçler sonunda mı gerçekleşmektedir? Ya da dil gelişimi bütün bu değişkenlerin ortak bir ürünü müdür? Bu konuda doyurucu, tek değişkene dayalı bir açıklama yapma imkânı olmamasına rağmen beş temel gelişim kuramı önerilmektedir. Bunları şu şekilde sıralanabilir:

1.1.3.1. Biyolojik Gelişim Kuramı

Kurama göre, dil öğrenimi kalıtsal olarak insanda varolan yetenek sayesinde gerçekleşmektedir. İnsan beyinde cümle öğrenme ve anlam çıkarma gibi işlemler için özel bir merkez, hazır bir şablon olduğuna inanılmaktadır. Bu yaklaşım psikolinguistik yaklaşım olarak da adlandırılmıştır. Bu görüşe göre kalıtsal şablon sayesinde çocuklar ana dillerini kolayca ve kısa bir sürede öğrenebilmektedir (Aydın, 1997; Akt. Hotaman, 2000).

Biyolojik yaklaşım otomatik olarak gelişen içsel dil mekanizmaları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eric Lenneberg tarafından yapılan çalışmalarda dil edinimi kapasitesinin biyolojik temelleri üzerinde durulmuştur. Beynin hangi kısımlarının

başka bir deyişle, hangi mekanizmalarının dilin ortaya çıkmasında etkili olduğu kesin olarak belirlenmesine rağmen Lenneberg'e göre taklit, koşullanma ve pekiştirme gibi dış faktörler dil gelişimini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Buna karşı anatomik ve fizyolojik yapılar gibi iç faktörler dil gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır.

1990'lı yıllardan sonra dilin öneminin daha fazla kavranmasının temel sebepleri arasında tıptaki gelişmelerin de rolü bulunmaktadır. Özellikle nöroloji, psikiyatri ve beyin cerrahisi alanlarında ortaya çıkan gelişmelerle, nöro-radyoloji, biyo-psikiyatri bilim dallarındaki gelişmeler, beynin bilgiyi nasıl algıladığını geçmiş dönemlere göre daha çok anlamamıza yardımcı olmuştur. Beynimizin sadece sağ ve sol yarısının değil, beynimizin alt ve üst yarısının da işlevi bakımından birbirinden ayrı, fakat sürekli birbiriyle ilgili olduğu görülmüş ve insanın algılama becerisi ve yeteneklerinin beynin bölgelerindeki dağılım haritası çıkarılmıştır (Yalçın, 2002:20).

Lenneberg, dil gelişiminin biyolojik bir program çerçevesinde ilerlediğini, bu programın da bir ses yansıması-yankısı (resonance) durumuyla karşılaştığında aktifleştğini belirtmektedir. Diğer bir deyişle çocuklar, çevresel uyarıcılarla karşılaştıklarında, yani çevre ile etkileşime geçtiklerinde, duymakta oldukları sesler aniden yeni ve anlamlı yapılara dönüşür. Bu nedenle eğer çocukları uygun bir yaşta, herhangi farklı bir toplumda yetiştirirseniz, hemen ve çok az bir zorlukla o dili edinirler (Dacey ve Travers, 1996).

Kalıtımsalcılara göre çocuklar, sözleri, ifadeleri algılama ve kavrama destekleyicileriyle doğar ve yaşama başlarlar. Nativistler, başka bir deyişle kalıtmancılar, insan beyninin dili kullanmasını sağlayan beyin devreleri ile örüldüğünü ileri sürerler. Konuşma davranışı için gerekli olan potansiyel insan organizmasında genler ile inşa edilmiştir. Ve sadece bu potansiyeli harekete geçirecek uygun bir çevresel yapıya gereksinim duyulur. Kalıtımsalcılara göre çevre, çocuğun bulunduğu ortam, beslenmenin büyüme için gerekli olduğu gibi, dil için de tetikleyici mekanizmadan başka bir şey değildir (Zanden, 1997). Dil gelişiminde kalıtımın etkisini ön plânda tutan Noam Chomsky'nin kuramı son otuz yıldır eğitim ve psikolojide önemli etkiler yaratmıştır.

Herhangi bir dili kullanan bir yetişkin daha önce duymadığı, öğrenmediği sonsuz sayıda cümleyi anlayabilir ve öğrenebilir. Bu nedenle Chomsky insanların doğuştan dil oluşturma mekanizmasına sahip olduklarını savunur. Chomsky buna “dil edinme aracı” (Language Acquisition Device =LAD) adını vermiştir. Chomsky’ye göre dilin temel yapısı biyolojik olarak kanalize edilmiştir. İnsan beyni, işitsel her türlü sesi sınıflamak ve onları fonemlere ayırarak basitleştirmek üzere örülmüştür ki, bu dilin en küçük parçasını oluşturur. Dil edinimi süreci içerisinde çocuklar bulundukları toplumdaki dilin temel yapısını değil, sadece özelliklerini öğrenme gereksinimi duyarlar. Chomsky’ye göre dünya dilleri yüzeysel özellikleri açısından farklılaştıkları halde, dizgi-birleşim (compozition)-oluşum biçimleri açısından temel benzerliklere sahiptir. Kuramda sözü edilen farklılıkları gösteren yüzeysel özellikler “yüzeysel yapı”, dizgi-oluşum ve biçimindeki temel özellikler ise “derin yapı” olarak adlandırılmıştır. Kurama göre derin yapının en evrensel özelliklerini isim ile fiil arasındaki gramatik ilişki ile soru sorma, emir verme ve olumsuzlukları ifade etme biçimi oluşturmaktadır. Chomsky çocuğun genetik olarak herhangi bir dili bilerek doğmadığını, ancak dilin gramatik kurallarını oluşturma kapasitesinin kalıtsal olduğunu iddia etmektedir.

Chomsky’nin teorisi, temelde dilin sentaks sistemi ile ilgilenmiştir. Semantik, “anlam” sistemi ile ilgilenmemiş olması ve teoride semantiğe dair bir model sunulmaması teorinin, eleştirilen en önemli yönüdür (Zanden, 1997).

Oxford Üniversitesi’nde yapılan bir araştırma 7. kromozomda bulunan bir genin ilk dil öğrenmede önemli rol oynadığını ortaya çıkardı. Uzmanlar, söz konusu keşfin genetik biliminde, anadilini öğrenme ve konuşma zorluğu çekenlerin tedavisinde yeni ufuklar açacağını belirttiler. İlgili haftalık bilim dergisi Nature’nin yer verdiği araştırmaya genetik uzmanı Antony Monace liderliğindeki ekip imza attı. Yaklaşık 10 yıl önce kalabalık bir ailenin hemen yarısının çektiği konuşma ve dil sorunları araştırma ekibini heyecanlandırdı. Ailede ofizm, geri zekalılık, sağırılık gibi sorunlara rastlanılmaması da bilim adamlarına ilginç geldi. Konuşma ve ana dil güçlükleri olanlar, genelde cümleleri anlamada temel sesleri ifade edebilmede,

gramer kullanmada sorunlar yaşıyordu. 1998'de bir başka kişinin de benzer konuşma problemi fark edilince tüm incelemeler, 7. kromozoma ve "Foxp2" kodu verilen gene odaklandı. Sonuçta Foxp2 genindeki bir hatanın beyin gelişimini olumsuz etkilediği ve bebeğin gelecekte konuşma bozukluğu yapmasına neden olabileceği görüşüne ulaşıldı (Hürriyet, 4.10.2001, s.5).

Biyolojik Gelişim Kuramı'na dayalı çalışmalar her geçen gün çeşitlenecektir. Dil eğitimi ile uğraşan bilim adamı ve eğitimcilerin gelişmeleri takip etmeleri ve ona göre dil eğitim stratejileri geliştirmeleri kaçınılmazdır.

1.1.3.2. Pragmatik Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre, dil öğrenme sosyal gelişim sürecinde gerçekleşmektedir. Çocuk, isteklerini sosyal iletişim ortamında açıklama gayretindeyken dili öğrenir. Sosyal etkileşim ortamı çocuğa dil ile ilgili lengüistik içerik ve yapıyı kazanma fırsatı verdiği gibi yine aynı sosyal ortam çocuğun kavramları anlamasına da fırsat verir. Bu yaklaşıma göre çocuk, konuşmak için ihtiyaç duyduğunda dili kazanmış olur. Çocuğun yetiştiği sosyal ortamda yetişkinlerin çocukları teşvik etmeleri, olumlu hece ve sözcükleri pekiştirmeleri dili öğrenmede etkili olur (Hotaman, 2000).

1.1.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim görüşüne göre dil, çocuğun algılama, anlama, dikkat, imgeleme, hafıza, akıl yürütme gibi zihinsel aktivitelere bağlı olarak gelişmekte, dolayısıyla da çocuklar konuşmadan önce kavramları, sentaksı (sıra sistemini) ve gramer yapılarını bilmeden önce de anlamları ifade edebilmektedirler (Hotaman, 2000). Bu yaklaşımda dil gelişimi, Piaget ve Vygotsky'nin düşüncelerine dayandırılmaktadır.

Piaget'nin dil gelişimine yönelik bilişsel yaklaşımı; dili, çocuğun gelişimine paralel olarak ortaya çıkan bilişsel yeteneklerinin bir parçası şeklinde değerlendirilir.

Piaget, dilin Lenneberg'in belirttiği gibi biyolojik bir program ile değil, varolan bilişsel yapılardan ve çocuğun gereksinimleri doğrultusunda oluşmaya ve ortaya çıkmaya başladığını ifade etmektedir.

Piaget, altı yaşında olan iki çocuğu üzerinde yapmış olduğu çalışmasında işlem öncesi döneminin iki temel ifade biçimini gözlemiştir. Bunlar: “ben merkezli ifade” ve “sosyalleşmiş ifade” biçimleridir.

Çocukların kendileri ile konuşan kişilerle ilgilenmedikleri, onları dikkate almadıkları zaman ben merkezli ifade biçimini; onlarla görüş alışverişinde bulunduklarında, birbirlerini karşılıklı etkilediklerinde, soru sorduklarında, cevap verdiklerinde, hatta isteklerini belirttiklerinde ve emir verdiklerinde dahî sosyalleşmiş ifade biçimini kullanırlar. Piaget altı yaş çocuklarının ifade biçiminin yaklaşık %50'sinin ben merkezli olduğunu ve sosyalleşmiş ifadenin ise gerçeklere ilişkin olduğunu varsaymaktadır. Piaget ayrıca, hemen hemen bütün çocukların 7-8 yaşlarında düşüncelerini konuşmaya başladıklarını, ancak birbirlerini anlamalarında hâlâ sınırlı olduğunu vurgulamaktadır. 7-8 yaşlarından itibaren ben merkezcilik yavaş, ama duraksamadan kaybolmaya başlar. Ancak, ben merkezcilik yaklaşık 11-12 yaşlarına kadar sözel düşünmede varlığını sürdürür. Dilin kullanımı ve karmaşıklığı, çocuğun dört bilişsel gelişim basamağını tamamlamasından sonra hızlıca ve gittikçe artar. Piaget'e göre sözel ifade becerisi farklı bir gelişimsel fenomen olarak oluşmaz. Dil gelişimi bilişsel yapıların gelişimine paralel ortaya çıkar (Dacey ve Travers, 1996). Bundan anlaşılabacağı üzere, bilişsel gelişim kuramı, düşüncenin gelişimini dil gelişiminde en önemli faktör olarak görmektedir.

Vygotsky diğer yaklaşımlardan farklı olarak düşünme ve konuşmayı başlangıçta iki ayrı güç olarak görür. Daha sonra bunların gelişimine paralel olarak çevre ile etkileşim sürecinde ilişkilenecek alan kazandığı kanısındadır. Vygotsky, ayrıca Piaget'nin ben merkezli ifade kuramına şiddetle karşıdır. Ona göre, ben merkezli ifade, bilişsel gelişime çok az katkıda bulunmaktadır ve çocukların ben merkezli ifadeyi problem çözmek için kullandıklarına inanmaktadır. Vygotsky'nin sosyal iletişimin bir formu olduğuna inandığı ben merkezli ifade, daha çok ilkel ifade

olarak adlandırılmaktadır, dereceli olarak içsel (doğuştan) olmaktadır. Böylece düşünce ve dilin doğru yönü bireyden sosyalleşmişliğe değil, sosyallikten bireye doğrudur (Vygotsky, 1962; Akt.: J.J.Dacey ve J.F.Travers, 1996). Diğer bir dil gelişim kuramı da Davranışçı Öğrenme Kuramı'dır.

1.1.3.4. Davranışçı Öğrenme Kuramı

Kurama göre dil, uygun, yeterli motivasyon, çevresel uyarıcılar ve ana-baba pekiştirmeleri sonucu edinilen veya öğrenilen bir davranıştır. Bebek doğuştan normal olarak duyuşsal ve motor yetenek özellikleri ile donatılmış olabilir. Ancak yaşantı senaryosu açısından özde boş bir tablettan başka bir şey değildir. Bu nedenle dil ediniminde temel öge, sözel davranışın ödüllendirici şartlarla ilişkilendirilmesidir (Fliper ve Emerick, 1990).

Kuramda çocukların ana dillerini öğrenirken taklit unsurunun önemli bir rolü olduğu kabul edilir. Çocuk, sürekli olarak işittiğı sesleri taklit etmesi sonucu öğrenecektir. Davranışçı yaklaşıma göre çocuk “doğuşında varolan taklit özelliğı ve koşullanma sayesinde” ana dilini öğrenir. Ebeveynin veya yakın çevrenin model alınması kadar, çocuğun ana dildeki kelimelere yakın heceler çıkardığı zaman (mama, baba vb.) pekiştirilmesi de söz konusudur. Böylece ödüllendirilen davranışlar yapılmaya ya da geliştirilmeye devam ederken, ödüllendirilmeyen davranışlar da terk edilir. Kuramın en çok eleştirilen yönü, taklidin tek başına seslerin tekrarlanmasını içermesi ve dil bilgisi gibi dilin karmaşık yapılarını açıklamada yetersiz kalmasıdır (Hotaman, 2000). Ayrıca kuramda dilin anlam (semantik) sistemine ilişkin de herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

Dil öncesi gelişim, ağlama, agulama ve cıvıldaama şeklinde görülür. İkinci aydan sonra “oooo, aaaaab” vb. açık ünlülerle çıkan sesleri çocuk çıkarmaya başlar.

Davranışçı kurama göre dil, çevrenin ürünüdür. Pekiştireçlerle meydana gelir Skinner pekiştireçlerle dilin öğretilmesini şöyle açıklar:

“1. Bebek agulamaya başladığı zaman ihtiyaçlarını çeşitli seslerle açıklamaya çalışır. Bu seslerin hiçbir kelime anlamı yoktur. Bunlar duyulan seslerin taklidi de değildir. Ama bu sesler rast gele anlamlı bir kelimeye benzerlik gösterir. Örneğin, bebek “bu bu bua” diye ses çıkardığı zaman anne, hemen bunları bebek su istiyor biçiminde yorumlar. Ya da bebek “ma ma ma” diye sesler çıkardığında çevresindekiler bebek mama istiyor şeklinde yorumlarlar. Hemen su ya da mama getirerek bebeğin çıkardığı sese cevap vermiş olurlar. Bu gibi durumlar birkaç defa tekrarlanınca ve bebek susamış olduğu zaman bu sesler anlam kazanır. Daha sonraları bebek su içmek istediği zaman “su” demek yerine “bu”, acıktığı zaman da “mama” der.

2. Çocuk gerçekte bir obje ile temas halindeyken sözel anlamı olan tepkilerde bulunur. Örneğin, çocuk su ile oynarken agulamaya başlar ve rast gele “bu” sesini çıkarır. Çocuk gerçekte bu sesle “su” arasında ilişki kurmadığı halde aile bağ kurar. Çocuğu konuşmasındaki başarısından dolayı ödüllendirir. Bu durumlar birkaç defa tekrarlanınca çocuk “su” gördüğü zaman “bu bu” tepkisinde bulunur.

3. Çocuk başkalarının sözel davranışlarını taklit eder. Onların berrak bir sıvıya “su” dediklerini duyar. Kendisi de aynı durumla karşılaştığı zaman aynı sesi çıkarmaya çalışır. Ebeveyn çocuğa “su” verir ve gülerek onun bu sözel ifadedeki başarısını ödüllendirir. Böylece çocuğun davranışı pekişir.” (Skinner, 1957; Akt. G.Ülgen ve E.Fidan, 1997).

Çocuklar cümle yapılarını da aynı yoldan öğrenirler. Örneğin, çocuklar önce belli cümle kalıplarını öğrenir. Sonra başka kelimelerle yeni cümleler yapar. Çocuk “Su istiyorum.” demeyi ödüllenenerek öğrenir. Daha sonra aynı cümle yapısından hareket ederek “Süt istiyorum.” der vb. Bu yaklaşıma göre, çocuğun dil gelişimi daha çok onun çevresine bağlıdır. Aile üyelerinin tavırları ve diğerlerinin tavırları, çocuğun duygusal gelişim ve sosyal ilişkilerindeki olaylar dil gelişimini şekillendirir. Annenin ve diğer aile üyelerinin çocukla konuşurken aksanları, kelimeleri sıralayışı taklit etmeye hazır olan çocuğu etkiler. Çünkü, çocuk duyduğu sesi, duyduğu sıraya göre seslendirme eğilimindedir. Ayrıca konuşmalardaki tekrarlar annenin yüz ifadesi

ya da cümleyi açarak tekrarlaması dil öğrenimini geliştirir. Ama, yetişkinlerin çocukça konuşmaları, dil gelişimini engelleyicidir (Ülgen ve Fidan, 1997).

Davranışçı Dil Gelişimi Kuramı, görüldüğü üzere dil edinimini sadece gözlenebilen davranışlara dayandırmaktadır. Bu da, davranışçı psikologların psikoloji ve insanı anlayışları ile örtüşmektedir.

1.1.3.5. Etkileşimci Görüş

Bütün kuramsal yaklaşımların dil gelişimine yönelik öngörülerinde güçlü yönler gibi zayıf yönler de vardır. Bu yüzden, dil gelişimini açıklamada kuramların güçlü yönleri ile birlikte, karmaşık ve çok boyutlu olan dilin özelliklerine de dikkat çekmek daha gerçekçi olur. Etkileşimci görüşe göre, dil edinimini, öğrenmenin, çevrenin veya genetik faktörlerin etkilerini birbirinden ayrı tutarak anlamak güçtür. Çünkü biyo-kimyasal süreçler, olgunlaşmayla ilgili faktörler, öğrenme stratejileri ve sosyal çevre arasında karmaşık ve dinamik etkileşimler bulunmaktadır. Konuşma gibi karmaşık beceriler çok yönlüdür. Duyusal, algısal, bilişsel, efektif ve motor kontrol gibi öğelerin birleşmesiyle oluşmaktadır. Herhangi bir özellik tek başına insanın dili kullanması ve edinmesine yetmez. Dil gelişiminde hangi faktörün daha etkili olduğunu sormaktansa çeşitli faktörlerin etkileşiminin nasıl olduğunu araştırmak gerekir.

Özetle, bebekler dil edinimine biyolojik olarak yatkındırlar ve dili kullanmayı sağlayacak genetik olarak belirlenmiş bir yapıya sahiptirler. Ancak, insanoğlunun dil gelişimi için biyolojik bir eğilim sahibi olması, dil ediniminde çevresel faktörlerin önemli rol oynamadığı anlamına gelmez. Nihayetinde, dil sosyal bir ortamda edinilebilir. Bebeklerin ilk seslendirmeleri, hatta bağırımları bile bakıcıları tarafından değerlendirilir ve buna göre nasıl tepkide bulunacağı belirlenir (Zanden, 1997).

Gerçekte çocuğun dil gelişiminde, insan beyninin biyolojik yapısı, hem düşünme sisteminin gelişimi hem de çevre ve çocuğun içinde bulunduğu kültür etkilidir (Ülgen ve Fidan, 1997). Çocuğun dil ile ilgili herhangi bir probleminin çözümünde Türkçe dersi için hazırlanan öğretim materyallerinin etkili ve verimli olabilmesi, dil eğitimi üzerine yapılan bilimsel çalışmaların sürekli takibi ile mümkündür. Öğretim stratejileri, çağdaş bilimin bulguları sayesinde sürekli olarak çeşitleneceğinden, öğretim materyallerinin de ona göre yenilenmesi ve değiştirilmesi gerekmektedir.

1.4. Kelime Öğretimi

Türkçe Sözlük'te kelime, "anlamı olan ses veya ses birliği, söz, sözcük (Türkçe Sözlük:1264)." olarak tanımlanır. Bütün olarak dilin bünyesinde yer alan kelimeler ve kelime grupları bütünün anlamını veren en önemli parçalarıdır. Ses (fonoloji), anlam (semantik), dizim (sentaks) ve biçim (morfoloji) yönü olan sözcük konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Kelime, tecrübelerimizin hafızada depolanmış hâlidir. Bu depolanan tecrübeler kendi düşünce ve hareketlerimizin sonucu oluşmaktadır. Harris ve Spay kelimeleri "ifade edici" ve "alınan" olmak üzere iki grup altında toplamaktadır (Akyol, 1997:46-47). Alınan kelimeler okuma ve dinleme yoluyla kazanılan; ifade edici kelimeler ise konuşma ve yazma becerilerinin ortaya konmasında kullanılan kelimelerdir. Kantemir, (1997: 178) sözcüğü, "anlam taşıyan ve cümlelerin kurulmasında etken rol oynayan ses ya da sesler topluluğu" olarak tanımlar. Duyu organları aracılığıyla zihnin dıştan algıladığı nesneler ve imgelerin dille ifade etme ihtiyacı, ses, sözcük ve kavramları doğurmuştur. Sözcük ile kavram arasında sıkı bir ilişki vardır. Sözcük, söylendiğinde onu karşılayan kavram aklı gelir. Bunların oluşması için de nesnenin beyinde tasavvurunun bulunması ve bunu ifade eden bir sözün olması gerekir (Alperen 2001: 39). Böylece beyindeki kavramlar, sözcükler yoluyla dile getirilmiş olur.

Bir insanın kullandığı sözcüklerin tümüne sözcük dağarcığı denir (Vardar 1998: 190). Sözcük dağarcığının, insanların söylenenleri anlamasında ve duygularını,

düşüncelerini anlatmasında önemli bir işlevi vardır. Sözcük dağarcığı, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade etmektedir (Güleryüz 2002: 13). İnsan kelime ve kavramlarla düşünür, zihninde tasarladığı durumu sözcük veya söz öbekleriyle ifade eder. Dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin bireye kazandırılması ile bireyin bu becerileri aktif olarak kullanabilmesi, edinilmiş sözcük dağarcığı ile yakından ilişkilidir. Kelimeler düşüncelerimizin zenginleşmesini, maddî ve manevî kültürümüzün gelişmesini sağlar. Kelime dağarcığında var olan eksiklik, bireyin herhangi bir düşünceyi anlamasında; hissettiği veya anlamlandırmaya çalıştığı durumu anlatmasına olumsuz etki eder. Tosunoğlu (1988), kelime dağarcığının önemi üzerinde durarak dil bütünlüğüne, onun parçaları olan kelimelerden yola çıkarak ulaşır:

“Kelimeler, kavramların oluşmasında ve kazanılmasında birer semboldürler, zihni gelişimin sağlanmasında da önemli rolleri vardır. Bu bakımdan insan için kelime kazanımının önemi tartışılmaz. Her kelime ve kavramlar silsilesi insan için birikim ve tecrübe demektir. Kazanılan kelimelerin sayısı arttıkça bir servet meydana gelecek ve insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan üstün kılan dil ortaya çıkacaktır.”

Öğrencilerin okuduklarını ve dinlediklerini anlamaları, sözcükleri doğru anlamlandırmalarına bağlıdır. Kelime dağarcığı zengin bireylerin, konuşma ve yazma becerilerini daha etkili kullanmaları doğaldır. Kelime dağarcığının zenginliği, öğrencilerin diğer derslerdeki başarısını etkiler. Öğrencilerin, okuduklarını ve dinlediklerini tam ve doğru olarak anlaması; anladıklarını, düşünüp tasarladıklarını söz ve yazıyla etkili biçimde anlatması; büyük ölçüde kelime servetinin zenginliğine (Sever, 2000:13) bağlıdır. Kelime dağarcığı ediniminin ve geliştirilmesinin en verimli ortamı Türkçe dersleridir. Türkçe dersinde yapılan sözcük dağarcığını zenginleştirme çalışmaları ile öğrencilerin hem dili iyi kullanmaları hem de düşünce geliştirmeleri sağlanır. Dil öğrenmek düşünmeyi öğrenmekle aynıdır, çünkü düşünce dilin ürünüdür. Kelime dağarcığı, dil ile ilgili olan gramer, fonoloji, morfoloji vb., konuların öğretilmesinde de önemli bir yeri vardır, “yeterli bir sözcük dağarcığı olmayınca ne, ne fonetik ne de iletişim çalışmaları yürütülebilir.” (Aygün,1999: 7).

Sözcük dağarcığı üzerine yapılan araştırmalar insanın;

1. Etkin veya aktif sözcük dağarcığı,
2. Edilgin veya pasif sözcük dağarcığı.

olmak üzere iki türlü sözcük dağarcığı olduğunu ortaya koymuştur. Birinci tip sözcük dağarcığı, insanların günlük hayatta kullandığı, ikincisi ise insanların anlamını bildiği; ama kullanmadığı sözcüklerden oluşmaktadır (Güteryüz 2002: 13). Birbirinden farklı olan pasif sözcük dağarcığı ile aktif sözcük dağarcığındaki sözcük sayısı, birbirinden farklıdır. Bu farklılık anlama ile kullanma esnasında ortaya çıkar, “Anlama düzeyinde kullanılan sözcük sayısı çağrışımla anlama yapıldığı için sürekli olarak kullanma düzeyinden daha fazla olmaktadır.” (Yalçın, 1997: 59).

Amerikalı öğrenciler üzerinde 1958’de yapılan bir araştırma sonucunda 6 yaş çocuklarının etkin sözcük dağarcığının 2600, edilgin sözcük dağarcığının 14700; 10 yaş çocuklarının etkin sözcük dağarcığının 5500, edilgin sözcük dağarcığının 34300; 14 yaş çocuklarının etkin sözcük dağarcığının 8500, edilgin sözcük dağarcığının 62500 olduğu belirlenmiştir (Göğüş 1978: 24). Bu araştırma sonuçları, bireylerin edilgin sözcük dağarcığının, etkin sözcük dağarcığından daha fazla olduğunu göstermektedir.

Türkçe eğitimin amaçlarından biri de “Türlü etkinlikler yoluyla öğrencilerin kelime dağarcıklarını geliştirmek”tir (İlköğretim Okulu Türkçe Programı, 2002: 7). Türkçe ders kitaplarında metinlerden sonra gerek kitap yazarı ‘sözcük çalışması’ kısmına metinden bazı kelimeleri yerleştirmeden önce gerekse öğretmen, sınıfta sözcük çalışmasına geçmeden önce şu sorulara cevap aramalıdır:

“-Hangi sözcüklerin öğretilmesi gerekmektedir?

-Bir kitapta, bir ders saatinde, bir okuma parçasında kaç sözcük öğretilecek?

-Bilinmeyen ve öğretilecek sözcüklerin oranı ne kadar olacak?

-Bu sözcüklerin öğretimi için ne kadar zaman ayrılmalı?

-Bunlar ne kadar sıklıkla tekrarlanacak ya da ne kadar sıklıkla tekrarlanırsa öğrenci bunları öğrenebilecek?

-Kitapta öncelikli olarak hangi sözcükler Öğretilecek? Bunların Öğretiminde görsel materyallerden nasıl yararlanılacak?

-Hangi tür sözcüklerin öğretiminde daha çok uygulamaya gereksinim vardır?

-Öğretmen bu sözcükleri öğretirken kitabın içinden veya dışından ne çeşitlilikte ve miktarda beklenmeyen ek sözcük vermek zorunda kalacaktır?" (McCullough, 1974:58-74, Aktaran: Pehlivan, 2003:85).

Sözcükler, anlamın küçük parçaları olduğundan onları sözlükteki anlamları ile öğrenmek yerine cümle içindeki anlamlarıyla öğretmek daha faydalı olacaktır. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında öğrencinin bilmediği varsayılan sözcüğün anlamı, cümlenin anlam bütünlüğü içerisinde verilmektedir. Sözcük öğretimi için ise, metindeki anlamı verilen sözcükleri, cümle içerisinde kullandırma çalışmaları yapılmaktadır. Sözcüklerin açıklanmasında, sözcüğün bildirdiği varlığın gösterilmesi, resmiyle tanıtılması, hareketinin yapılması, eş veya zıt anlamının verilmesi gibi yollar uygulanabilir (Göğüş 1968: 19). Ders kitaplarının hepsinde olamasa da bir kısmında sözcük öğretimi üzerinde fazla durulmakta, bu faaliyet sözcüğün, eş, zıt anlamı, sesteşi ile yapılmaktadır. Fakat, sözcüklerin anlamlarının, kullanımlarının ve yazımlarının öğretimiyle ilgili kitabın ilerleyen metinlerinde tekrar ve pekiştirmek amacıyla onlara hemen hemen hiçbir kitapta tekrar yer verilmemektedir. Kitapların kelime edindirmeye dair ne ortak bir kriteri ne de önceden belirlenmiş ortak bir kelime dağarcığının olduğu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıca görülecektir.

Bir sözcüğü bilmek demek, yalnızca metindeki anlamını bilmek demek değildir. Sözcüğü bilmenin yolu, onun her yönüyle öğrenilmesinden geçer. Yani sözcüğün gerçek, mecaz, yan, eş ve zıt anlamlarını bilmek gerekir. Çünkü bu sayede "İnsan, sözcüğün anlamsal ağ bağlantılarını kurarak somut ve soyut kavramlarla ilişkisini daha kolay sezebilecektir." (Alperen 1990: 145). İlköğretim Programı (1997: 109)'nda da gerçek, mecaz, yan, eş ve zıt anlamlı sözcükleri doğal olarak

kullanma amaçlanmaktadır. Ancak, uygulamada sadece sözcüğün metindeki anlamı üzerinde durulmaktadır (Zeynep, 2002). Öğrencinin, öğrendiği kelimenin dış dünyada bir varlığı, eylemi karşılamak için kullanıldığının bilincine vardırılması gerekir. Beyin ile varlık arasında bir bağ oluşturan sözcük, öğrencinin düşünce dünyasını geliştirir (Erik, 1991: 84).

Sözcükleri kavrayan öğrencilerin, okuduklarını ve söylenenleri kolay anlama, konuşmalarında ve yazdıklarında sözcükleri doğru kullanma, sözcükleri bütün anlamlarıyla tanıma davranışları görülebilir (Göğüş 1978: 369). Sonuç olarak, hem İlköğretim Programı'nda belirlenen amaçlar gerçekleşmiş hem de öğrencilerin anlama becerileri ile duygu ve düşüncelerini anlatma yetenekleri gelişmiş olacaktır. Tek başına ders kitaplarının öğrencilerin kelime hazinesini yeterli derece geliştiremeyeceği ortadadır. Bu durumda, öğrencilerin bu ihtiyacını karşılamak üzere alternatif öğretim materyallerinin kullanılması kaçınılmazdır.

1.4.1. Kelime Öğretiminde Öğretim Materyal Kullanımı

Türkçe ders kitaplarında geçen kelimelerin öğretimi, öğrencilerin zengin kelime servetine sahip olmasına yeteri kadar katkı sağlamayabilir. Öğretmen, ders kitabı dışında diğer basılı materyallerden gazete, dergi, broşür, hikâye, roman, çizgi roman, vb. kullanımı, bu materyallerde geçen kelimelerin öğretimi ile öğrencilerin kelime hazinesini geliştirebilir. Öğretmen, bazen de metin içinde geçen kelimelerin anlamlarını öğrencilerin sezmesini sağlamak için konuyla ilgili resimlerden faydalanabilir. Sınıf ortamına ne kadar çok yazılı ve resimli materyal girerse öğrencilerin kelime hazinesi de o ölçüde gelişebilir (Öz, 2001).

Bilgen (Aktaran: Cemiloğlu, 1998:213) tarafından yapılan araştırmaya göre, Millî Eğitim Bakanlığı'nca onaylanmış ders kitapları, eğitimin bilim ilkeleri ışığında incelendiğinde çok da mükemmel olmadığı, olmaması gereken bazı kelimeler olduğu ve olması gerektiği düşünülen kelimelerin ise olmadığı sonucuna varılmıştır:

“İlkokul birinci sınıf kitaplarında sekiz heceli ‘değerlendirilmesini’ ve ‘gruplandırdığımızda’ kelimelerinin ve 26 kelimeden oluşan cümlelerin bulunması, dikkate değer bir başka tespit olarak karşımıza çıkmaktadır.”

Bu durumda, öğretmenin öğretmek istediği kelimelerin kullanıldığı yazılı ve sözlü materyalleri kullanması, kelime dağarcığının zenginleştirilmesi konusunda çok önemli hâle gelmektedir (Başaran, 2003).

Ders kitaplarında tüm bu konular hakkında yeterli örnek bulmak çok zordur. Bu yüzden öğretmen, ders kitabı dışında başka materyallerden faydalanmalıdır. Teknolojik gelişmelerden faydalanarak öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmeye çalışmak aynı zamanda öğrenmeyi de eğlenceli hâle getirecektir. Bu amacı gerçekleştirmek için, bilgisayar programlarından yararlanılabilir. Örneğin ‘MTU Moonstar’ adında piyasada bulunan Türkçe dil kılavuzu, yazılan kelimenin doğru yazılığını gösterdiği gibi, eş anlamlılarını da göstermektedir. Bu ve buna benzer programlarda, oyunla kelime öğretimi (bkz. MTU Moonstar, adam asmaca) yapmak da mümkündür. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Eğitim Teknolojileri Dairesi’ne önemli görevler düşmektedir. Aynı şekilde, öğretmenleri yetiştiren üniversitelere ve mesleğe başladıktan sonra öğretmenlerin bu teknolojileri kullanabilir hâle getirilmesi amacıyla, yine Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Dairesi’ne önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

1.5. Türkçe Ders Kitapları

Ders kitaplarının, günümüzde dahi eğitim ve öğretimin vazgeçilmez ana unsurlarından biri olduğu hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Kitap, yazılı ve basılı gereçler grubunda yer alan ve öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden çalışma gereçlerinden biridir. Kitap, gerek öğrenci çalışma gereçleri arasında gerekse öğretme-öğrenme süreçlerinde kullanılan öğretim gereçleri arasında temel bir araç olarak özel bir önem taşımaktadır (Alkan, 1992). Okulda yapılan öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanılan eğitim araçları arasında ders kitapları

“tamamlayıcı öğretim materyalleri” arasında yer alır. Ders kitapları, öğretmenlerin ve yetişkinlerin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir araçtır (Çalık, 2001:1).

Türkçe öğretimi ulusumuzun ve bütün insanlığın duygu ve düşünce ürünlerine dayalı olarak yürütülür. Bu ürünler de, en geniş ölçüde ders kitabında bulunur, saklanır ve yayılır. Ders kitabı, öğrencinin duygu ve düşünce evrenine açılabilmesi için yalnızca bir çıkış noktasındadır (Soysal, 1995:263). Her yıl okulların açılışı öncesi, her seviyedeki öğrenciye ders kitabının ulaştırılması zorunluluğu vardır. Anayasası’nın 42. maddesinde; “İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.” hükmü yer alır. Yine 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 8. maddesinde, “Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.” denilmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenli yürütülmesi, ders araç-gereçlerinin temini, yerine ulaştırılması görevini Millî Eğitim Bakanlığı uzun yıllar üstlenmiş ve yürütmüştür. Bundan dolayı 1930/1940’lı yıllarda ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı’nca hazırlanmıştır (Şenel, 1993). Özel yaynevlerinin de zaman zaman bu alana girdikleri ve bu hizmeti yürüttükleri bilinmektedir. Özellikle 1946’dan sonra, tek partili yönetimden çok partili siyasî hayata geçilince, tek kitabın eğitim yönünden zararları ve yetersizliği tartışılabilir hâle gelmiş ve 1949 yılında yürürlüğe giren 5429 sayılı kanunla tek kitap sistemine son verilmiştir. Çok kitap uygulamasının eğitim yönünden getirdiği faydalar, 1970 yıllarına doğru ekonomide devletçilik politikasıyla bir kenara itilmiş, 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 5429 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmış, böylece çok kitap uygulanmasından tek kitap uygulanmasına tekrar geçilmiştir (Tekişik, 1986:160-161).

Tek ders kitabı uygulamasının gerekçesi ve amaçları, 24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında yapılan IX. Millî Eğitim Şurası’nın ilgili şu kararları açıklamaktadır:

“Zorunlu öğrenim çağını kapsayan temel eğitimin gereği olarak, öğrencilere tamamen veya kısmen parasız kitap vermek veya çok ucuz, bir fiyatla sağlamak amacıyla bakanlıkça ilkokul ve ortaokul kitapları için başlanılan tek kitap uygulaması sürdürülecektir. (Karar: 101)

“Tek kitap uygulaması bir plâna göre zamanla diğer eğitim kademeleri kitaplarını da kapsayacaktır. Tek kitap olarak kabul edilecek ders kitapları:

- 1) Ödüllü yarışmalar düzenlenerek veya,
- 2) Komisyon veya kişilere yazdırmak suretiyle bakanlıkça hazırlanacak veya serbest yazarlara ait kitaplardan seçilecektir.” (Karar: 102).

“Tek kitap uygulaması, serbest yazarların, bol miktarda yardıma ders kitabı hazırlanması ve ders kitaplarının iyileşmesi çalışmalarına katkıda bulunmalarını destekleyecek ve onları özendirerek biçimde düzenlenecektir.” (Karar: 105).

1. Tek kitap uygulamasının amaçları:
 - a) Çok ucuz bir fiyatla kitap temin etmek,
 - b) Ders kitaplarının gelişmesini sağlamak,
 - c) Yazarları desteklemek ve teşvik etmek,
 - ç) Serbest yazarların bol miktarda yardımcı ders kitabı hazırlamalarına imkan vermektir.”

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda eğitim araç ve gereçlerinin hazırlanması ve temin edilmesiyle ilgili ise şu hükümler yer almıştır:

“Millî Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine, program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanma süresini, telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, paralı veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla görevlidir.” (Madde 53).

“Millî Eğitim Bakanlığı eğitim araç ve gereçlerini:

1. Hazırlamak, imal etmek ve satın almak,

2. Kişilere veya kuracağı komisyonlara veya yarışmalar düzenleyerek hazırlatmak,
3. Özel kesimce hazırlanan veya imal edilenler arasından seçmek veya tavsiye etmek suretiyle 53. maddede belirtilen görevini yerine getirir.” (Madde 54)

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun yukarıdaki 54. maddesine dayanarak 1983’te ilkokullar için yarışma ile hazırlatılan matematik ders kitabı ve öğretmen kılavuzları ile tekrar tek ders kitabı uygulamasına 23 yıl aradan sonra son verilmiş oldu (Tekışık, 1986:161).

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin genel amacı, yetişmekte olan kuşakların topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde katılmalarını sağlamaktır. Bağımsız siyasi iktidara sahip her devlet, yetiştirdiği insanların kendi düzenine bağlı, kurum ve kuruluşlarını geliştirip yükseltecek nitelikte olmasını ister. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun ikinci maddesinde bununla ilgili aşağıdaki hüküm belirtilerek eğitimcilerden istenen bireyin âdeta tanımı yapılmıştır:

“Türk Millî Eğitimi’nin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk Millî-yetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal, bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir .” (Madde 2)

Bu amacın gerçekleşebilmesi için de okullarda kullanılan az sayıdaki eğitim materyalleri arasında ders kitabının ayrı bir yeri vardır. Tek ders kitabı uygulamasının 1983’te son bulmasıyla beraber günümüzde ilköğretim okullarının her sınıfı için hazırlanmış çok sayıda Türkçe ders kitabı bulunmaktadır. Türkçe dersleri de bu dersi okutan öğretmenler tarafından seçilen kitaplar temel alınmak suretiyle sürdürülmektedir. Türkçe öğretmenlerinin çok sayıda kitap seçme alternatifi

bulunması güzeldir, fakat bu durumun beraberinde getirdiği bazı endişeler vardır. Cemiloğlu (1999), İlköğretim okullarının çeşitli sınıflarında okutulabilecek çok çeşitli ders kitapları aracılığı ile öğrencilere kazandırılacak dil birimleri arasında bir birliğin sağlanıp sağlanamayacağı endişesini, “Türk kültürünün en büyük taşıyıcısı olan dilin, yani Türkçenin, bütün güzellikleri ve zenginlikleri ile, geleceğimizi kuracak olan gençlerimize ortak bir değer olarak kazandırılması ve bu yolla kültür birliğimizin korunması düşüncesinden kaynaklandığını” vurgulamaktadır. Bir diğer konu da ders kitaplarında standart bir dilin kazandırılmamasından kaynaklanan, öğrencilerin gireceği sınavlarda başarılarını, orta ve uzun gelecekte hayatlarını etkileyen, fakat zahirde görünmeyen eğitimde fırsat eşitsizliğidir. Çünkü, Türkçe ders kitaplarının hepsinde öğrencilere aynı yoğunluk ve niteliklerde dil edindirme çalışmaları olmadığı kanaati vardır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu düşüncenin haklılığı ortaya çıkacaktır. Ayrıca, öğrencilerin okuma zevki ve alışkanlığı edinmelerinde, anlama ve anlatma temel dil becerilerinin aşamalı ve sistemli olarak edindirilmesi, öğretim ilke ve yöntemlerinin ders kitaplarında uygulanması ile mümkündür. Öğretim yöntemlerine bağlı olarak taşradaki öğretmenin kendini sürekli olarak geliştirmesine imkân sağlamak da, uygun yaş seviyelerine göre hazırlanan ve araç metinleri içeren ders kitapları ile mümkündür. Çünkü, kırsal kesimlerde çalışan öğretmenlerin teknolojik imkânları kullanabilmeleri, ülke şartları içinde şimdilik pek mümkün görünmemektedir. Bu durumda, ders kitabı sadece öğrenciye rehberlik etmeyecek, öğretmenin de elindeki en iyi çözüm anahtarı olacaktır.

Ders kitaplarında hangi kelimelerin olması gerektiğinin ortaya konması zor olmakla birlikte, bu durum, uzman kişilerin konuyla ilgili yapacağı birtakım çalışmalarla mümkün olacaktır. Yapılacak böyle bir çalışmayla, ana dili öğretiminde standart bir Türkçe öğretim düzeyinin yakalanması sağlanacak, bunun yanında öğrenciler arasında öğretim materyallerinin yarattığı eğitimde fırsat eşitsizliği bir nebze de olsa giderilmiş olacaktır.

“Bir ülkenin standart dilinin öğretilmesi sadece eğitim bilimi açısından önemli sayılmamaktadır. Aynı zamanda sosyal, siyasal ve ekonomik

bakımlardan da vazgeçilmezliği kabul edilmektedir. Toplum hayatının her aşamasının düzenlenmesi, insanların birbirleriyle ilişkilerinin sağlıklı bir biçimde kurulabilmesi ve kurumlar arasındaki ilişki ve iletişimin yürüyebilmesi için standart dilin öğretilmesi zorunludur (Yalçın, 1996: 24).”

Türkçe öğretiminin amaçlarından biri de, öğrencilere dilimizdeki sözcüklerin anlamları ile birlikte doğru söyleyiş ve yazılışlarını öğretmek ve onların sözcük dağarcığını zenginleştirmektir. Sözcüklerin iletişim açısından taşıdığı önem de açıktır (Kavcar, 2001). Buna rağmen, yapılan araştırmalar, insanlarımızın çok az sayıda kelime kullanarak iletişim kurduklarını göstermektedir (Çiftçi, 1991; Aktaran: Tosunoğlu, 2000). Çocukların kelime dağarcığını hızla geliştirdiği dönem, ilköğretimdir. Çocuklar, ilk çocukluk dönemlerinde ihtiyacı olan kelimeleri ailelerinden ve yerel söyleyişle öğrenirler. İlköğretimde kullanılan Türkçe ders kitaplarının içinde kaç değişik kelime olması gerektiği ve bu kelimelerin özellikleri, Millî Eğitim Bakanlığı’nın, “Ders Kitapları Yönetmeliği” kriterlerinin içerisinde yoktur. Bazı kaynaklarda buna gerek olmadığı da belirtilmiştir (Cerniloğlu, 1999).

Düşünceler, sözcüklerden oluştuğu için, bir insan ne kadar çok sözcük biliyorsa düşüncesini o kadar çok geliştirebilmektedir. Ayrıca dili oluşturan sözcükler, önceden biçimlenmiş düşünceleri de bireylere sunmaktadır (Gökberk 2000: 71). “Her sözcük insan zihnine kavram olarak yerleşir. Bu nedenle insan, kavramlarla, yani sözcüklerle düşünür.” (Özkırımlı 1994: 111). Bu düşüncelerden anlaşılacağı üzere; dil, bir anlam bildirme aracıdır, dolayısıyla bireyin sözcük ve kavram zenginliği, onun düşünceleri anlama ve düşünce üretme becerisinin gelişmesine tekabül eder.

Ana dilinin öğretiminde, dilin dört temel becerisi olan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine önem verilmektedir. Bu becerilerin geliştirilmesinde de ana etken, dil birimleri olan kelimeler ve bunların oluşturduğu kelime grupları ve deyimlerdir. İnsanlar söylenilenleri ve yazılanları anlamak, duygu ve düşüncelerini bir başkasına aktarmak için kelimelere ihtiyaç duyarlar. Çünkü,

anlama ve anlatma temel dil becerileri ile kelime hazinesi arasında yakın bir ilgi bulunmaktadır. Kelime hazinesi, bireyin söz varlığıdır, “Bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır.” (Korkmaz, 1992). Bazı araştırmacılar bunu ‘kelime serveti’ (Çiftçi, 1991) bazıları da ‘sözcük dağarcığı’ (Tosunoğlu, 1999) kavramıyla karşılar.

Kelime servetinin, başka bir deyişle, sözcük dağarcığının az veya geniş olması, anlamayı ve ifade etme yeteneğini etkilemektedir. İnsanların birbirlerini anlamasında kelimeler, önemli bir işleve sahiptir ve aynı dili kullanan insanların ortak sözcük dağarcıklarının belirlenmesi gereklidir (Tosunoğlu, 1999: 71).

Amerika Birleşik Devletlerinde, Thorndike ve Lorge adlı bilim adamları tarafından ortak 30.000 İngilizce sözcük belirlenmiştir. Bunlar arasında, öğrencilerin yaşlarına ve seviyelerine uygun sözcükler seçilmiş, bu sözcüklerin de ders kitaplarında kullanılmasına özen gösterilmiştir (Göğüş 1978: 363; Göz, 2004). Batı ülkelerinde kazandırılması amaçlanan sözcüklerin listeleri yapılmış ve bu konuda sürekli olarak çalışılmıştır (Tosunoğlu 1999: 71-72). Ülkemizde de sözcük dağarcığı üzerine eser taraması, gözlem, karşılaştırma yöntemleri kullanılarak çeşitli yaş gruplarına yönelik sözcük dağarcığını belirleme çalışmaları vardır (Tosunoğlu 1999: 72-73). Millî Eğitim Bakanlığı’nın bu güne kadar göz ardı ettiği bu konuyla ilgili olarak üniversitelerde bazı bireysel çalışmalar görülmektedir, fakat bu alanda yapılan çalışmaların yeterliği tartışılabilir. Çünkü, ders kitaplarının hazırlanmasına yön verecek söz varlığı halen tespit edilmemiştir. Oysa yabancı ülkelerde, ders kitaplarının hazırlanmasında, belirlenen sözcük dağarcıkları dikkate alındığı bilinmektedir. Ülkemizde ise bu belirleme çalışmaları, sistemli bir şekilde yapılmadığı için Türkçe ders kitaplarında, üzerinde durulan ‘Anlamı Bilinmeyen Sözcükler’; ‘Sözlük Çalışmaları’ arasında bir kelime uyumluluğu ve kelime edindirme standardının bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretimin I. Kademesindeki bir öğrencinin 2000 kelime kullanması gerekirken, Göktürk’ün tespitine göre, bu kademedeki öğrenci 500 kelime kullanmaktadır. Millî Eğitim Müfettişi Göktürk, bu durumu, “Uygulamada olan

programın çok yoğun olması dolayısıyla sözcük dağarcığını geliştirmek için çalışılamamaktadır.” (Gürtürk 1986: 11) şeklinde açıklamıştır. Sınıf seviyelerine uygun kelimeler belirlenmediği için, kelime öğretimi ve bu konu ile ilgili ders kitaplarındaki ‘sözlük çalışmaları’ ve bu çalışmanın mahiyeti üzerinde de fazla durulmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Yalçın, ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarının nicelik ve nitelik açısından ders kitaplarında farklı farklı olmasını şu cümlelerle açıklar:

“Ders kitaplarına seçilen metinlerin içinde bulunana kelimelerden ne kadarının öğrenci düzeyinin üstünde olacağı da belirlenmiştir. Bu konuda genellikle 200 kelimelik bir metnin içerisinde öğrencinin anlamını bilmeyeceği kelime sayısının 15’i aşmaması gerekmektedir. Öğrencinin kelime hazinesi ve çağrışım yoluyla anlama hızına bağlı olan bu yapı da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bir kurala bağlanmış olmadığı için, farklı ders kitaplarında tamamen birbirinden farklı anlayışlar ortaya çıkmaktadır (Yalçın, 1996:27).”

Türkçe Eğitim Programında (1997: 173) Türkçe öğretmeninden, eğitim-öğretim yılının başında Türkçe ders kitaplarını inceleyerek öğrencilerine hangi sözcükleri kazandıracaklarını belirlemeleri istenmektedir. Bu durum oldukça ilginçtir. Çünkü, üzerinde durulacak olan sözcüklerin, öğrencilerin seviyelerine göre değil de ders kitabında yer almasına göre belirlenmesi önerilmektedir (Zeynep, 2002). Ders kitaplarında geçen kelimelerin önceden yapılan bir çalışmayla seviyeye göre belirlenmediği düşünülürse bu durumun önemli bir sorun olduğu herkes tarafından kolayca anlaşılabilecektir.

Öğretim faaliyetlerinde çok değişik araçların geliştirilmesine rağmen, ülkemiz şartları dikkate alındığında ders kitabı öğretme ortamının önemli bir tamamlayıcısıdır. Özellikle ülkemizde ders araç ve gereçlerinin sınırlı olması sağlıklı bir öğretmen eğitiminin olmaması sebebiyle yazılan ders kitapları önemini korumaya hâlen devam etmektedir (Yalçın, 1996:24). Özbay’ın (2003:27) “Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi” adlı araştırmasının bulguları Yalçın’ın görüşünü desteklemektedir. Bu araştırmanın ilgili bölümünde

Türkçe öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları öğretim materyalleri arasında, Türkçe ders kitapları % 94,44 gibi bir oranla ilk sırayı almaktadır. Kitapların dışında yardımcı malzeme olarak dergi, gazete ve görsel-işitsel araçları kullanan öğretmenlerimizin oranı % 5,53'tür. Bu veriler, yazılı kaynak olarak kitapların dışında kullanılan gazete, dergi vb., materyallerin yok denecek kadar az olduğunu da göstermektedir.

“Eğitim teknolojisi içerisinde değerlendirilen ve öğrenmeyi daha kolay ve daha kalıcı hâle getiren görsel-işitsel kaynakların kullanılmaması, eğitim sistemimizde henüz ders araçlarından yeterince faydalanmadığımızın açık bir göstergesidir.” (Özbay, 2003:27).

“Derslerde ve kitaplarda verilen bilgileri kendi özerk eleştiri, tartışma süzgecinden geçirmeyen ezberci, aktarmacı bir öğrenci ve öğretmen topluluğundaki” (Öztürk, 1994: 24) olumsuz nitelikler hepimizin önemle üzerinde durduğu bir konudur. “Bilimsel düşünme gücüne sahip, araştırmacı, yaratıcı, üretici bir kişilikte öğrenci yetiştirme amacı bütün programlarda bulunmasına karşılık; uygulamada eğitimin her kademesinde olduğu gibi ilköğretimde de geleneksel alışkanlıklar sürüp gitmektedir.” (Ataünal, 1994: 153). Yaşamın bütün durumlarında etkin ve bu becerilerle donanımlı bireyleri yetiştirme işleminde, program kaynaklı oluşturulacak basılı materyallerin öğrencilere “ezbere bilgiler aktarmak yerine öğrenmeyi öğretecek, temel kavramları anlama, yorumlama ve uygulayabilme imkânı verecek, araştırma yapmayı, işbirlikli çalışmayı, sözlü ve yazılı iletişimde bulunabilmeyi mümkün kılacak biçimde hazırlanması gerekmektedir.” (Baloğlu, 1994: 72).

Bilginin en kısa yoldan sistemli bir biçimde öğrenciye kazandırılacak hâle getirilmesini ve öğrencisinin öğrendiklerini uygulayarak, yeni araştırmalara yönelmesini isteyen öğretmen, bu amaçlarının hayatiyet kazanmasında en önemli desteği, ders kitabından görmektedir (Yalçın, 1994).

Türkçe Eğitimi dil, kültür, bilgi, beceri, olumlu davranış ve kalıcı alışkanlıklar kazandırmayla ilişkilidir. Temel amaç, kültürün taşıyıcı ögesi

konumunda olan ana dili becerilerini derinlemesine kullanabilen, fikri hür, irfanı hür bireyler yetiştirmektir.

Bütün bu açıklamalara bağlı olarak ve bu gerekçelere dayanarak böyle bir araştırmaya ihtiyaç duyulmuş ve araştırmanın problem cümlesi, “İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden tutarlılığı ne ölçüdedir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.6. İlgili Araştırmalar

Cemiloğlu (1999), “İlköğretim Okullarının Türkçe Derslerinde Sözcük Öğretimi ve Türkçe Kitaplarındaki Söz Değerleri Üzerine Bir İnceleme” isimli yaptığı araştırmasında, üç Türkçe ders kitabındaki metinleri edebî türler, yazarları ve öğrenciye yabancı veya yeni sözcük ve deyimler açısından kullanılan kelimeleri incelemiş ve şu sonuçlara ulaşmıştır:

“Yabancı dillerden dilimize giren kelimelerin ve deyimlerin hiçbiri ortak değildir.

İki kitapta yer alan ve üzerinde çalışma yapılması düşünülen yabancı sözcük sayısı da ancak yirmidir.”

Bu sonuçlara bağlı olarak Cemiloğlu, şu yorumu yapmaktadır:

Her üç kitabı ayrı ayrı okutan öğretmenler öğrencilerine oldukça farklı sözcük, deyim ve terimleri kazandırmak durumuyla karşı karşıya bulunmakta, öğrenciler de okudukları kitaba göre yeni ama farklı sözcükler kazanabilmektedirler. Bu durum, yetişkinler için oldukça normal görünse bile ana dili yeni şekillenmekte olan bir çocuk için üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur (Cemiloğlu, 1999:210).

Polat (1991), “Ortaokullarda Türkçe: Türkçe Dersleri 1” adlı araştırmasında bir tane ilköğretim II. kademeye ait bir Türkçe ders kitabını incelemiştir. Araştırmacı bu incelemede, Türkçe ders kitaplarının kelime öğretimi açısından şu özelliklerde olduğunu tespit etmiştir:

“Ders kitaplarında, öğrenilmesi istenen sözcükler, çoğunlukla günümüz Türkçesinde kullanım değerini yitirmiş sözcüklerdir. Örnelemek gerekirse, ‘mubassır, temenna, gabavet vb. sözcüklerle öğrencileri, anadilinin söz varlığı konusunda aydınlatmak da olanaksızdır, anadilinde kullanıma yönelik beceri kazandırmak da. Kaldı ki, sözcük ve deyimlerin sunuluşunda eski Türkçe sözcükler ile günümüz Türkçesinde kullanılmakta olan sözcükler arka arkaya bir arada verilmekte, etken ve edilgen sözcük dağarcığı arasındaki farklılıklar ortaya çıkmamaktadır. Kimi parçalarda da, öğrenilmesi istenilen sözcükler arasında Pasteur, Galilee gibi adlar bile sıralanmaktadır.

Sözcük ve deyim çalışmalarına ‘Kelime Hazinesi’ başlığı altında yer verilmiştir. Ancak bu bölümlerdeki sözcük çalışmalarında da sözcüklerin karşılıklarını bulma ve onları birer cümlede kullanma çalışmaları ağırlıktadır.” (Polat, 1991:29-30).

Pehlivan (2003), “Türkçe Kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu ve Çözüm Yolları” adlı araştırmasında altı adet Türkçe ders kitabını incelemiştir. Araştırmacı incelediği ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında öğrencilere kazandırılacak kelimelerin aynı olmadığını bildirerek bu konuda şu sonuçlara ulaşmıştır:

“Anadili ders kitabı, yabancı dil öğretimi kitaplarında olduğu gibi belirli bir sözcük dağarcığını kazandırmayı hedeflemelidir. Türkçe ders kitabı hazırlanırken bu gibi hedefler ortaya konmalı, bir derste kitapta kaç sözcüğün öğretilbileceği ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

Çocuğun yaş, düzey ve ihtiyaçlarına göre hangi sözcüklerin ele alınıp ne kadar öğretileceği yanında Türkçe ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarında değişik türde alıştırma ve çalışmaya yer verilip verilmediğinin de incelenmesi gerekmektedir.” (Pehlivan, 2003:87-91).

Çetinkaya (2002), “İlköğretim İkinci Kademe Altıncı Sınıfta Ana Diline Ait Sözcüklerin Öğrenilmesi ve Kavranılmasına İlişkin Bir Araştırma” adlı yüksek lisans çalışmasında 6. sınıf öğrencilerine ders kitaplarındaki bazı metinlerden hareketle, yine ders kitaplarındaki kelime öğretme tekniklerinden farklı olarak bir grup

öğrenciye kelime çalışması yaptırmıştır. Çetinkaya, ders kitaplarındaki klâsik kelime kazandırma uygulamalarından farklı olarak belli zaman dilimlerinde aynı kelimeleri tekrar işlemiş, yine belli aralıklarla aynı kelimeleri hem klâsik uygulamalarla öğrenen hem de kendi uyguladığı yöntemle öğrenen öğrencilerin kelimeleri hafızada tutma ve kullanma becerilerini değerlendirerek şu sonuçlara ulaşmıştır:

“Alıştırmalarla desteklenen sözcük öğretimi şeklinin, geleneksel öğretim şekli olan sözcüğün anlamını vererek cümle içinde kullanmadan daha iyi olduğu anlaşılmıştır. Sözcüklerin öğretiminde tekrarlar önemlidir. Bu tekrarlar en etkin yol da alıştırmalardır. Çünkü alıştırma verilen II. Deney Grubu’nun, uygulamalar sırasında tekrarlardan sıkılmadığı, alıştırmalardan zevk aldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca bu yolla öğrencilerin, bir sözcüğün değişik cümlelerde nasıl kullanıldığını görme olanağı doğmuştur.” (Çetinkaya, 2002:170-173).

Bizim çalışmamız, yukarıdaki araştırmalardan farklı olarak araştırmanın evreni geniş tutmakta ve ilköğretim ikinci kademe (6, 7 ve 8. sınıf) ders kitaplarında ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılmaya çalışılan isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerini nicelik ve nitelik açısından ortaya koyarak şimdiye kadar yapılan tahminlere kesin olarak cevap olmaktadır. Böylelikle ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan özellikle frekansı yüksek çıkan kelimeler, öğrencilerin etkin söz varlığı hakkında yapılacak diğer alan çalışmalarına zemin olabilecek ve bunlar göz önünde bulundurularak edilgen söz varlığına ulaşılabilir.

1.7. Araştırmanın Önemi

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ve metinlere bağlı olarak öğrencilere kazandırılması amaçlanan ortak kelimeler, öğrencilerin daha sonraki öğrenim hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Kelime dağarcığı zengin olan bir öğrencinin anlama ve anlatma becerisi, farklı okulda öğrenim gördüğü için; farklı ders kitabından dolayı kelime dağarcığı yetersiz olan diğer bir öğrenciye göre daha üst seviyededir. Öğrenciler, gerek girdiği sınavlarda

gerekse günlük hayatta iletişim kurdukları sosyal çevrede birbirlerinden farklı özellikler gösterebilmektedirler. Farklı okullarda öğrenim gören denk sınıf ve yaş seviyesindeki öğrencilerin kelime hazineleri üzerinde, ders kitaplarının rolü büyüktür.

Bu araştırma ile birlikte, ders kitaplarında öğretilen kelimelerin bir dökümü elde edileceği gibi, ders kitaplarının kelime öğretimi açısından birbiri ile tutarlılıkları da belirlenecektir. Bu araştırma sonuçları, ders kitabı yayımlayan yayınevleri için bir kılavuz olacağı gibi, ders kitaplarını onaylayan Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgili kurulları için de hem bir kılavuz hem de eleştiri niteliği taşımaktadır.

1.8. Araştırmanın Amacı

Dil, fertler arasında iletişimi kolaylaştırıp sağlamanın yanında, tarihî ve kültürel kimliğin de taşıyıcısıdır. Resmi anlamda dil ve kültürel kimlik edinimi okullarda gerçekleştirilmektedir. Dil sevgisinin, yurt ve ulus bilincinin ilk tohumları ilköğretimde atılmakta; Türk dilinin manzum ve mensur güzel örnekleri aracılığıyla öğrencilerin tarihî ve kültürel değerleri özümsemesi amaçlanmaktadır.

Okullarda öğretim faaliyetlerinin düzenli olarak yürütülebilmesi için, zaman zaman Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi ile özel yayın evlerince ders kitapları hazırlanmaktadır. Hazırlanan ders kitapları, Talim ve Terbiye Kurulu'nun incelemesinden sonra, en azından "Tavsiye Kararı" ile Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nın hedeflediği amaçları gerçekleştirecek araç metinleri içeren kitaplar olarak okullarda öğretim materyali olarak kullanılmaktadır.

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında dile dair öğrencilere kazandırılması amaçlanan ortak kelimelerin tespiti, bu kelimelerin farklı ders kitaplarında nicelik yönünden değerlendirilmesi araştırmanın nirengi noktasıdır. Ayrıca, bu konuda araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak önerilerde bulunmak da temel amaçtır.

1.9. Problem Cümlesi

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden tutarlılığı ne ölçüdedir?

1.10. Alt Problemler

1. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının sözlük çalışmaları kısmında hangi ortak isimlere yer verilmiştir?
2. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının sözlük çalışmaları kısmında hangi ortak fiillere yer verilmiştir?
3. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının sözlük çalışmaları kısmında hangi ortak deyimlere yer verilmiştir?
4. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının sözlük çalışmaları kısmında hangi ortak kelime gruplarına yer verilmiştir?
5. Araştırmamıza konu olan İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarının sözlük çalışmaları kısmında hangi ortak isim,fiil, deyim ve kelime gruplarına yer verilmiştir?

1.11. Sınırlılıklar

1. Araştırma sonuçları, örnekleimde belirtilen 13 ayrı yayınevine ait 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan bulgular, ders kitaplarının “sözlük çalışmaları” bölümünde verilen kelimelerle sınırlıdır.

1.12. Tanımlar

Kelime Sıklığı: Kelime Türkçe Sözlük'te; “anlamı olan ses veya ses birliği, söz, sözcük (Türkçe Sözlük:1264).” olarak tanımlanır. Bu araştırma, ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında geçen kelimelerin ortaklığına dayandığından istatistik terimi olan “dilde bir sözün kullanılma oranı. Frekans” (Türkçe Sözlük:1265).” olarak tanımlanan ‘Frekans’ terimi kullanılmıştır. Tablolarda kısaca ‘F’ ile gösterilmiştir.

Kelime Ortaklığı: Kelime sıklığı veya Frekans terimi ile aynı anlamda kullanılmıştır. Örnekleme yer alan 13 yayınevinin Türkçe 6, 7 ve 8. sınıflarında araştırılan duruma göre isim, fiil deyim veya kelime grubunun en az iki kitapta geçmesi ve araştırmada ortak kelime veya kelime öbeği olarak değerlendirilmesidir.

Kelime Grubu: Kelime grubu, birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören dil birliğidir (Gülensoy, 2000:458). Araştırmada, Türkçe ders kitaplarında ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında öğrencilere kazandırılması amaçlanan kelime gruplarının ortaklığı üzerinde durulmuştur. Kelime gruplarının frekans ve yüzdeleri bulgular ve yorum kısmında yer almaktadır.

İsim: Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime (Türkçe Sözlük:1099). Araştırmada, Türkçe ders kitaplarında ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında öğrencilere kazandırılması amaçlanan isimlerin ortaklığı üzerinde durulmuştur. Örnekleme Türkçe kitaplarında geçen isimlerin frekans ve yüzdeleri bulgular ve yorum kısmında yer almaktadır.

Fiil: İş, davranış. Olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte şahıs kavramı veren kelime (Türkçe Sözlük:785). Araştırmada, Türkçe ders kitaplarında ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında öğrencilere kazandırılması amaçlanan fiillerin ortaklığı üzerinde durulmuştur.

Örneklemdaki Türkçe kitaplarında geçen fiillerin frekans ve yüzdeleri bulgular ve yorum kısmında yer almaktadır.

Deyim: Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış bir anlatım, tabir (Türkçe Sözlük:576). Araştırmada, Türkçe ders kitaplarında ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında öğrencilere kazandırılması amaçlanan deyimlerin ortaklığı üzerinde durulmuştur. Örneklemdaki Türkçe kitaplarında geçen deyimlerin frekans ve yüzdeleri bulgular ve yorum kısmında yer almaktadır.

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma yöntemi, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistikî teknikler açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Yöntemi

Araştırmada, olguların betimlemesi hedeflediğinden, araştırmanın yöntemi, betimsel alan araştırması yöntemidir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2001-2002, 2002-2003 ve 2003-2004 eğitim-öğretim yıllarında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca, İlköğretim II. Kademedede, ders kitabı veya en azından 'tavsiye kararı' ile 2225 sayı ve Haziran 2001 tarih, 2537 sayı ve Haziran 2002 tarih ile 2550 sayı ve Temmuz 20003 tarihli Tebliğler Dergisi sayılarında öğretim materyali (Türkçe ders kitabı) olarak kabul edilen ve aşağıda künyeleri verilen 13 yayınevinin 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarından oluşmaktadır.

- 1- Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları
- 2- Metinler Matbaa ve Yayıncılık 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları
- 3- Dörtel Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları
- 4- Düzgün Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları
- 5- Mahir Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

6- Yıldırım Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

7- Koza Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

8- Özyürek Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

9- Serhat Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

10- Elit Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

11- Altın Kitapları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

12- Tutubay Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

13- Fil Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları

Bu evrene giren bütün ders kitapları, araştırmanın örneklemini olarak kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Yöntemi

2001 ilâ 2004 yılları arasında Talim Terbiye Kurulu tarafından önerilen ve 2003-2004 eğitim-öğretim yılında ilköğretim II. kademedede okutulan Türkçe ders kitaplarının “Sözlük Çalışmaları” başlığı altında yer alan ve öğrencilerin bilmediği varsayılan veya kazandırılması hedeflenen kelimeler; isimler, fiiller, deyimler ve kelime grupları ayrı ayrı sayılarak çizelgeler oluşturulmuştur. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının “Sözlük Çalışmaları” kısmında geçen kelime veya kelime grupları isim, fiil, deyim ve kelime grubu başlıkları altında ayrı ayrı bilgisayara kaydedilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler bu fişlerin işlenmesi sonucunda elde edilmiştir.

2.4. Toplanan Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde SPSS 10.0 (Statistic Package For Social Science) programı kullanılmıştır. Toplanan verileri betimlemek için kullanılan istatistikî teknikler ise frekans (F) ve yüzdendir (%).

III. BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, ders kitaplarının incelenmesi sonucu toplanan veriler, tablolar hâlinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

3.1. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen İsimlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Bu bölümde ders kitaplarında geçen isimlerle ilgili bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir.

3.1.2.Ders Kitaplarında Geçen İsimlerin Sınıflara Göre Sayıları

Yayınevi	6. sınıf	7. sınıf	8.sınıf	Toplam
Altın Kitaplar	208	210	283	701
Dörtel Yayınevi	169	168	166	503
Düzgün Yayınevi	257	311	355	923
Elit Yayınevi	140	178	282	600
Fil Yayınevi	233	253	266	752
Koza Yayınevi	187	101	154	442
Mahir Yayınevi	202	227	303	732
MEB Yayınevi	131	128	184	443
Metinler Yayınevi	230	226	249	705
Özyürek Yayınevi	226	254	248	728
Serhat Yayınevi	144	186	198	528
Tutibay Yayınevi	161	186	198	545
Yıldırım Yayınevi	265	326	372	963
Toplam	2553	2754	3258	8565

Tablo 3.1.1.'de de görüldüğü üzere; Altın Kitapları Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 208, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 210, 8.

sınıf Türkçe ders kitabında 283, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 701; Dörtel Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 169, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 168, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 166, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 503; Düzgün Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 257, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 311, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 355, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 923; Elit Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 140, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 178, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 282, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca öğrencilere toplam 600; Fil Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 233, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 253, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 266, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 725; Koza Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 187, 7. sınıf Türkçe ders kitabında, 101, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 154, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 442; Mahir Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 202, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 227, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 303, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 732; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 131, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 128, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 184, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 443; Metinler Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 230, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 226, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 249, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 705; Özyürek Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 226, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 254, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 248, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 728; Serhat Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 144, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 186, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 198, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 528; Tutibay Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 161, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 186, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 198, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 545 ve Yıldırım Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 265, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 326, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 372, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 963 isim türünden kelimenin, öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılması amaçlanmıştır.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 2553, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 2754 ve Türkçe 8.sınıf ders kitaplarında da toplam 3258 isim türünden kelime verilmiştir. Yine araştırmada yer alan 13 yayınevinin Türkçe 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 ders kitabında ise toplam 8565 isim türünden kelime verilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında bazı yayınevleri, kitaplarının 6. sınıfında öğrencilere kazandırmayı amaçladığı kelime sayısını 7 ve 8. sınıflara geçerken aşamalı olarak belirgin bir şekilde artırarak daha çok sayıda ismin öğretilmesini ön görmüşken (bkz. Düzgün, Elit, Fil, Mahir ve Yıldırım Yayınları) aynı bağıntı, diğer yayınevlerinin Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları arasında ya kısmen görülmekte (bkz. Altın Kitaplar, Metinler, Tutubay ve Serhat Yayınevi) ya da hiç görülmemektedir (bkz. Dörtel, MEB., Koza ve Özyürek Yayınevi). Görüldüğü üzere, yayınevlerinin ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında verdiği isim sayıları arasındaki oran, sınıftan sınıfa ya oldukça fazla değişmekte ya bir miktar değişmekte ya da çok az değişmektedir. Bu değişim oranının bir başka çarpıcı yönü de, alt sınıftan bir üst sınıfa geçerken her zaman doğru orantılı olmayışıdır.

Örneğin; Koza Yayınevi’nin 6. sınıf Türkçe ders kitabında, öğrencilere 187, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 101 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 154 isim öğretilmeye çalışılmaktadır. Söz konusu yayınevinin öğrencilere toplam kelime sayısı içinde, 6. sınıf için çok fazla denebilecek kadar (187) kelime kazandırılması ön görülmüşken, 7. sınıf için çok az denebilecek kadar (101) kelime kazandırılması ön görülmüş, 8. sınıfta ise 6 sınıfta öğretilen kelimelerden bile çok daha az kelime edindirme çalışmasının bulunduğu tarafımızca ortaya konmuştur. Bu durumun mantığını anlayabilmek oldukça güçtür. Bu durum, öğrencilere kazandılacak kelimelerin onların yaş, seviye ve ihtiyacına göre değil de, metinlere ve kitap yazarlarının tecrübelerine veya tercihlerine göre belirlendiği intibasını uyandırmaktadır.

Bir başka durum ise, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan bir veya üç yıl boyunca öğrencilere kazandırılmaya çalışılan kelimeler arasındaki nicel özellikler arasındaki farkların büyük olması, yukarıdaki tespitimizi doğrulamaktadır. Örneğin; Altın Kitaplar Yayınevi 6. sınıf Türkçe kitabı bir yıl boyunca 208 isim öğretmeyi hedeflerken Dörtel Yayınevi aynı sınıf için yıl boyunca 169 kelime kazandırmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin aynı yıl içinde öğrencinin kelime hazinesine kattığı isim türünden kelimelerin sayısal farkı 39; yüzdelik farkı ise % 20'ler civarındadır. Oysa, istatistikî değerlendirmelerde, sosyal bilimlerde iki değer arasında çıkan sonucun anlamlı veya uyumlu olarak kabul edilebilmesi için, ölçülen iki değer arasındaki bağıntı farkının en çok (artı-eksi) %5 oranında olması gerekmektedir. Yine aynı şekilde, yayınevlerinden Altın Kitaplar Yayınevi 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere, üç yıl boyunca toplam 701 isim öğretmeyi hedeflerken Dörtel Yayınevi ise aynı sınıflar için üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine isim türünden toplam 503 kelime katmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine kattığı isim türünden kelimelerin, sayısal farkı 198; yüzdelik farkı da % 30'lar civarındadır.

Nicelik açısından yapılan bu değerlendirmeler diğer yayınevleri arasında da yapılabilir. Bu durum, diğer yayınevlerinin Türkçe ders kitapları için de yaklaşık olarak böyledir. Bu değerlendirmelerden daha da önemlisi, araştırmanın da nirengi noktası olarak kabul edilen, kazandırılmaya çalışılan isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden bütün sözcük ve sözcük öbeklerinin nitelik açısından birbirleriyle uyumlu olup olmaması durumudur. Başka bir ifade ile, Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan kelime ve kelime öbeklerinin kitaplarda ortak olup olmadığı durumudur. Bu konu hakkında her bölümde çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir (bkz. Tablo 3.1.2 ve sonrakiler).

Sıralanan bütün bu veriler, ders kitabı yazarlarının veya yayınevlerinin nicelik açısından herhangi bir kelime kazandırma kriteri ve birliği olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3.1.2.Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1	adam	2	51	çağdaş	2	101	fedaî	3
2	âdet	2	52	çağrı	2	102	felâket	2
3	ahali	2	53	çardak	4	103	felek	2
4	ahenk	3	54	çarık	2	104	fen	2
5	ahır	2	55	çark	2	105	fert	3
6	akademi	3	56	çehre	3	106	feryat	3
7	âlem	3	57	çeki	3	107	feyizli	2
8	anı	3	58	çember	2	108	fırsat	2
9	arazi	2	59	çevre	2	109	folklor	7
10	arık	2	60	çini	2	110	fûze	2
11	arşiv	2	61	çit	2	111	gaflet	2
12	asfalt	2	62	çorak	2	112	garip	2
13	asır	4	63	dal	2	113	garipsi	4
14	aş	2	64	dam	2	114	gayret	2
15	atom	2	65	dava	2	115	gazi	3
16	atölye	2	66	deha	3	116	geçimsiz	2
17	avlu	4	67	dem	2	117	gelin	2
18	aydınlık	2	68	derin	3	118	genç	2
19	aziz	2	69	derman	2	119	geniz	3
20	bağ	3	70	dert	2	120	gökdelen	2
21	baş	2	71	destan	2	121	görmekli	3
22	beddua	2	72	deva	2	122	grup	2
23	bellek	2	73	deyim	2	123	gurup	3
24	bencil	2	74	dil	3	124	güç	2
25	benlik	2	75	diş	2	125	güleç	3
26	bereket	3	76	divan	2	126	hak	4
27	besbelli	2	77	diyar	2	127	Hak	3
28	bilge	2	78	doruk	3	128	hâl	3
29	birader	3	79	dost	2	129	hala	2
30	boğaz	2	80	doyum	2	130	hamarat	2
31	bol	2	81	döviz	3	131	hamle	2
32	bozkır	2	82	düdük	2	132	han	3
33	bölük	2	83	ebedî	2	133	harap	2
34	bucak	2	84	eda	2	134	harika	2
35	buluş	3	85	edebiyat	2	135	has	2
36	burç	2	86	efsane	3	136	hasır	2
37	buzacağı	2	87	el	3	137	hasret	2
38	büyük	2	88	emmi	3	138	hata	2
39	can	3	89	engin	2	139	hayat	2
40	cehalet	2	90	entari	2	140	hayret	2
41	celâl	4	91	erdem	4	141	hedef	2
42	cemiyet	2	92	esef	2	142	hektar	3
43	cephes	3	93	eser	3	143	helâl	4
44	cevher	2	94	esvap	2	144	hemşehri	2
45	cihan	3	95	eşkıya	2	145	hendek	2
46	cimri	2	96	etken	2	146	hepsi	2
47	cömert	2	97	etmen	2	147	heves	2
48	cümle	3	98	ezgi	4	148	heybe	2
49	çaba	2	99	facia	2	149	heybetli	3
50	çağ	2	100	fakir	4	150	hikâye	2

Tablo 3.1.2.'ye devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
151	hilâl	5	201	kese	4	251	minnet	2
152	hınzır	2	202	keşif	2	252	minnettâr	2
153	hizmetkar	2	203	kın	2	253	mintan	2
154	hoca	2	204	kır	2	254	mola	2
155	hudut	2	205	kıraç	2	255	muazzam	2
156	hülya	2	206	kısmet	3	256	muhabbet	3
157	hüner	5	207	kişilik	3	257	muhacir	3
158	hürmet	2	208	kıvanç	2	258	muharebe	2
159	hüzün	2	209	kıyı	2	259	muhteşem	2
160	idadî	5	210	koğuş	2	260	muntazam	2
161	idare	2	211	konser	2	261	mutlu	2
162	ideal	5	212	konservatuar	7	262	mutluluk	2
163	iftira	2	213	koru	2	263	mübarek	3
164	ihtimam	2	214	kosbütün	2	264	mükâfat	2
165	ihtiyar	3	215	koşum	2	265	mürşit	2
166	ılca	2	216	kör	3	266	müspet	2
167	ilke	2	217	kösele	2	267	naçar	3
168	ilkellik	2	218	köşk	2	268	nağme	3
169	illet	2	219	kötürüm	2	269	nefer	3
170	imece	2	220	kudret	2	270	nesil	5
171	in	3	221	kurmay	5	271	nice	2
172	ince	2	222	kuşak	3	272	nihayet	2
173	inkılâp	3	223	kutsal	3	273	ninni	2
174	insaf	2	224	küfe	2	274	nitelik	2
175	insancıl	2	225	külâh	2	275	ocak	3
176	irade	3	226	kültür	5	276	okka	2
177	irfan	2	227	kürsü	2	277	okul	2
178	ırk	4	228	leş	2	278	olanak	2
179	iskele	2	229	levha	4	279	olta	2
180	ıssız	2	230	mahzun	4	280	opera	2
181	istasyon	3	231	mantık	3	281	orquestra	2
182	istiklâl	4	232	marifet	3	282	otağ	2
183	işgal	2	233	marş	2	283	ödül	2
184	işgüzar	2	234	masum	2	284	ökse	2
185	itibar	2	235	mebus	2	285	ömür	2
186	kabiliyet	2	236	mecaz	2	286	önem	2
187	kâbus	3	237	medenî	4	287	örs	2
188	kadı	2	238	medeniye	2	288	öykü	2
189	kâhya	2	239	medet	2	289	özgeci	2
190	kalbur	2	240	medrese	2	290	özveri	4
191	kamuoyu	2	241	mektep	2	291	pastoral	2
192	kanaat	3	242	menfaat	2	292	peri	2
193	kanepe	2	243	mensup	2	293	peyke	2
194	kanun	2	244	menzil	2	294	pist	2
195	kara	5	245	merak	3	295	piyade	2
196	kargı	3	246	mesele	2	296	post	3
197	kaygı	3	247	meşhur	2	297	profesör	2
198	kaynak	4	248	mevki	2	298	rehber	4
199	kerevet	4	249	meziyet	4	299	reis	2
200	kervansa	2	250	millet	3	300	rihtim	5

Tablo 3.1.2.'ye devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
301	ruh	2	344	şose	2	387	vahşî	2
302	rüştiye	5	345	şölen	2	388	vasıf	3
303	rûbe	2	346	taarruz	3	389	vasıta	2
304	saadet	2	347	tabiat	3	390	vatan	2
305	sabır	2	348	tablo	2	391	vicdan	2
306	saf	2	349	tahammül	3	392	vitrin	2
307	sağanak	2	350	taklit	2	393	yakamoz	2
308	sağlam	2	351	talim	2	394	yalı	2
309	sanatkâr	3	352	tamir	2	395	yalın	2
310	sancak	5	353	tan	2	396	yamaç	2
311	satranç	2	354	tandır	2	397	yanıt	2
312	sedir	2	355	tanış	2	398	yapıt	3
313	sefer	2	356	tarh	2	399	yargı	2
314	sefil	3	357	tatlı	2	400	yaş	3
315	sene	3	358	tayfa	2	401	yaşlı	2
316	serüven	3	359	teknoloji	2	402	yaşmak	3
317	servet	3	360	telâş	3	403	yaver	2
318	sevgi	3	361	tellâl	3	404	yedmek	2
319	seyis	2	362	temiz	2	405	yele	4
320	sihirli	3	363	tenha	2	406	yetim	3
321	siluet	2	364	tezat	2	407	yiğit	4
322	sini	2	365	tezgâh	2	408	yıl	2
323	sinsi	3	366	tılsım	3	409	yıldız	2
324	siper	3	367	tip	2	410	yokuş	2
325	sır	3	368	tıpkı	2	411	yöntem	2
326	sıra	2	369	tomar	3	412	yöre	3
327	sis	2	370	tuhaf	2	413	yurt	5
328	sofra	2	371	tutku	3	414	yüce	3
329	sonuç	2	372	tutsak	2	415	yüklem	2
330	sorumluk	2	373	ufuk	2	416	yürek	4
331	sorun	2	374	ulu	4	417	yüz	2
332	söylev	4	375	umarsız	2	418	zaaf	2
333	subay	2	376	umut	3	419	zafer	2
334	sultan	2	377	us	2	420	zaman	3
335	sur	2	378	usta	2	421	zarif	2
336	sürpriz	2	379	usul	2	422	zeybek	2
337	süvari	2	380	uşak	3	423	zihin	2
338	şafak	5	381	uygar	2	424	ziyade	3
339	şehit	2	382	uygarlık	2	425	ziyan	3
340	şer	2	383	ülkü	5	426	doğru	5
341	şiddet	2	384	üniforma	4	427	yanlış	2
342	şifa	2	385	ürün	2			
343	şirin	3	386	vadi	3			

Tablo 3.1.2. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, isim türünden toplam 427 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak isimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.1.3’tedir.

Tablo 3.1.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri

İsimler	F	%
Ortak olamayan isimler	2126	83.27
İki kitapta ortak olan isimler	289	11.32
Üç kitapta ortak olan isimler	94	3.68
Dört kitapta ortak olan isimler	27	1.05
Beş kitapta ortak olan isimler	15	0.58
Yedi kitapta ortak olan isimler	2	0.07
Toplam	2553	100

Tablo 3.1.3. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 2553 isim türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 289 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %11.26; 94 ismin, 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %3.68; 27 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.05; 15 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.58 ve 2 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 7 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.07 olduğu görülmektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 427 (bkz.tablo3.1.2) ismin yüzdelik oranı %16.73'tür. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak

olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 2126 isim türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %83.27 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki isim türünden kelimelerin ortaklık oranının % 16.73 gibi düşük; farklılık oranının ise %83.27 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.1.4.Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	SıraNo	İsimler	F
1	aciz	3	51	bıçare	2	101	derviş	3
2	aç	2	52	bileşke	2	102	destan	2
3	açık	2	53	bilim	5	103	dev	2
4	ada	2	54	bilinç	7	104	dil	3
5	adet	2	55	billûr	2	105	direktif	2
6	ahenk	2	56	bina	2	106	dirlik	2
7	ahlâk	6	57	birader	3	107	disket	2
8	ahşap	3	58	birdenbire	2	108	diyar	4
9	ahval	2	59	bohça	2	109	dizgin	2
10	akıl	2	60	borazan	2	110	doğru	3
11	akis	3	61	boş	2	111	doktor	2
12	aktör	4	62	bozkır	2	112	donanma	2
13	al	2	63	celep	2	113	duygu	2
14	alan	3	64	cemiyet	2	114	dülger	3
15	alay	2	65	cephe	2	115	düş	3
16	alem	2	66	cesaret	2	116	düşkünü	2
17	âlem	5	67	ciddî	2	117	ebediyet	2
18	âlim	2	68	cübbe	2	118	edebiyat	4
19	amaç	2	69	cümle	2	119	ehliyet	3
20	ambar	3	70	cüsse	2	120	ekran	4
21	amele	3	71	cüzzam	2	121	el	2
22	ana	2	72	çağdaş	3	122	emanet	2
23	anaç	2	73	çakşır	2	123	emektar	2
24	anı	3	74	çapar	3	124	endüstri	2
25	anıt	2	75	çardak	4	125	engin	5
26	antika	2	76	çeki	2	126	erdem	5
27	asil	3	77	çekirdek	2	127	eser	3
28	atılım	3	78	çevre	2	128	esir	3
29	avlu	2	79	çifte	2	129	eski	3
30	ayaz	3	80	çiğ	2	130	espri	2
31	aydınlık	2	81	çıgır	2	131	esrarengiz	2
32	aygır	2	82	çığırtkan	3	132	estetik	2
33	azamet	3	83	çıkâr	2	133	eşik	2
34	azim	2	84	çit	2	134	etken	3
35	aziz	3	85	çiy	4	135	etkin	2
36	bağ	2	86	çomak	3	136	evrensel	4
37	bakraç	2	87	dadı	2	137	evvel	2
38	bayrak	2	88	dâhi	2	138	ezel	2
39	beceri	2	89	daire	2	139	facia	3
40	bel	2	90	dalâlet	2	140	fazilet	3
41	belâgat	2	91	dam	3	141	felâket	2
42	belde	2	92	dana	3	142	fen	3
43	bellek	2	93	dar	2	143	ferah	4
44	bencil	2	94	dedikodu	2	144	fert	2
45	bendeniz	2	95	değer	2	145	fesleğen	3
46	benlik	6	96	değerli	2	146	festival	2
47	bent	4	97	deha	3	147	fikir	2
48	besbelli	2	98	dekor	3	148	fırtına	2
49	beygir	2	99	demeç	3	149	flûrya	2
50	beyhude	3	100	dert	5	150	frank	2

Tablo 3.1.4.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
151	fukara	2	201	ilmik	2	251	kişi	2
152	funda	2	202	iltifat	2	252	kişilik	3
153	gaflet	2	203	imik	2	253	kışla	3
154	gam	4	204	in	2	254	kıymet	5
155	gazi	2	205	inanç	2	255	kızan	3
156	gecekondur	2	206	ince	2	256	koğuş	2
157	gelenek	4	207	inkılâp	2	257	kompartıman	2
158	gereksin	3	208	inziva	2	258	konak	2
159	gönenc	2	209	iptidâî	2	259	kongre	2
160	gönül	3	210	irade	2	260	konservatuar	2
161	görenek	3	211	irfan	4	261	koru	2
162	görmekli	2	212	iskete	3	262	koy	2
163	gramofon	3	213	ıssız	2	263	köşne	3
164	gurur	2	214	istikamet	2	264	körpe	2
165	gülle	2	215	istikbâl	2	265	kötümser	2
166	güverte	3	216	istiklâl	3	266	krom	2
167	güz	3	217	istilâ	2	267	kudret	2
168	güzel	2	218	ıstırap	2	268	kudretli	2
169	hakikat	2	219	işporta	2	269	kulvar	2
170	hâkimiyet	2	220	itaat	2	270	kumandan	2
171	hâl	3	221	itimat	2	271	kural	3
172	hamle	4	222	iyilik	3	272	kuru	2
173	han	3	223	kabiliyet	3	273	kurultay	3
174	harakiri	2	224	kağnı	3	274	kurum	4
175	harman	2	225	kampana	2	275	kuşak	3
176	harp	2	226	kanaat	2	276	kutsal	3
177	hasım	2	227	kanat	2	277	kuytu	3
178	hasır	3	228	kandil	2	278	küçük	2
179	hasret	7	229	kanı	2	279	küheylân	2
180	hastahane	2	230	kanun	2	280	kültür	7
181	hatıra	2	231	kaplıca	2	281	kürsü	3
182	hayat	3	232	karakter	4	282	lâyık	3
183	haz	2	233	karanlık	2	283	lâzım	2
184	hedef	2	234	kasırğa	2	284	lodos	4
185	hemşehri	2	235	katıksız	2	285	loş	2
186	hemşire	3	236	kâtip	2	286	lüks	2
187	his	2	237	kavim	2	287	mağara	3
188	hoşbeş	2	238	kavram	2	288	mağrur	2
189	hoşgörü	2	239	Kavuk	3	289	mahrum	2
190	hukuk	2	240	kaygı	2	290	mahsus	2
191	humma	3	241	kayıtsız	2	291	mahzun	4
192	huzur	2	242	kaynak	3	292	maksat	2
193	hüner	4	243	kelâm	2	293	mana	2
194	hürriyet	3	244	kepenek	2	294	manivelâ	2
195	hüzün	5	245	keramet	2	295	mantık	5
196	hüzünlü	2	246	kibirli	2	296	manzara	2
197	idadî	2	247	kılavuz	3	297	marangoz	4
198	ideal	5	248	kiler	2	298	marifet	4
199	ilham	3	249	kirli	2	299	mavzer	4
200	ilim	3	250	kısırak	2	300	mebus	5

Tablo 3.1.4.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	SıraNo	İsimler	F
301	meclis	3	351	opera	5	401	saz	2
302	medenî	3	352	organizasyon	2	402	sebep	2
303	medeniye	2	353	orkestra	2	403	seccade	3
304	memleket	2	354	ortam	2	404	seçkin	2
305	merak	2	355	öfke	2	405	sefer	2
306	merhum	2	356	ökse	3	406	sefil	3
307	mesele	2	357	öneri	2	407	seher	2
308	mesut	2	358	özellik	2	408	selâmet	2
309	meşale	2	359	özgü	2	409	semaver	2
310	mevki	2	360	özgür	2	410	sembol	2
311	mil	2	361	özveri	3	411	sert	2
312	millî	3	362	palavra	2	412	sertüven	2
313	mimarî	2	363	palaz	2	413	servet	2
314	minnet	2	364	parlak	2	414	seyahat	2
315	mintan	2	365	paşa	2	415	seyyar	2
316	miskin	2	366	patika	2	416	sıcak	2
317	mızrak	4	367	pençe	2	417	siper	2
318	motif	2	368	perde	4	418	sır	2
319	muallim	2	369	perişan	2	419	sonra	2
320	mucize	3	370	peyke	2	420	sulh	2
321	muhabbet	2	371	pişmanca	2	421	sükût	2
322	muharebe	2	372	posa	2	422	sümbülî	3
323	muhit	3	373	potin	2	423	sürpriz	2
324	mukaddes	2	374	poiraz	3	424	şafak	2
325	mukavele	2	375	pörtlek	2	425	şaheser	3
326	munis	2	376	refah	3	426	şelâle	2
327	murat	5	377	rende	2	427	şeref	2
328	mübarek	4	378	rengârenk	2	428	şevk	2
329	müessese	3	379	rıhtım	2	429	şeyh	2
330	müfettiş	2	380	rivayet	2	430	şifa	2
331	mülâyim	3	381	ruh	2	431	şilte	2
332	mülâzım	2	382	rüştiye	2	432	şirin	2
333	mürşit	6	383	rüzgâr	2	433	tahrir	2
334	müsamere	2	384	saadet	3	434	taka	3
335	mütevazı	3	385	sadık	2	435	takvim	2
336	müthiş	2	386	saf	2	436	tarih	2
337	nafile	2	387	sahi	2	437	tasalı	2
338	ne...ne	2	388	sahici	4	438	tavsiye	2
339	nefer	3	389	sahne	4	439	tay	2
340	nefis	2	390	saka	3	440	tayfa	3
341	nesil	4	391	sakin	3	441	teftiş	2
342	nesne	3	392	salep	2	442	tekerleme	3
343	nezaket	2	393	sallapati	3	443	teknik	5
344	nihayet	3	394	samimî	2	444	teknoloji	3
345	nispet	2	395	sanat	6	445	telâş	3
346	nitelik	3	396	sanatçı	2	446	temel	3
347	nöbet	2	397	sanatkâr	4	447	temiz	2
348	nur	2	398	sanatsever	2	448	temsil	4
349	nükte	2	399	sanayi	2	449	teori	2
350	onur	6	400	sarp	2	450	terim	4

Tablo 3.1.4.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
451	teşkilât	2	470	uygar	2	489	yatak	4
452	teşrin	2	471	uygarlık	2	490	yaver	3
453	tetkik	2	472	uzak	2	491	yedmek	2
454	tezgâh	2	473	ülkü	4	492	yel	2
455	tipi	2	474	ümit	2	493	yele	2
456	tirşe	3	475	üniforma	2	494	yemeni	3
457	tiyatro	3	476	ürün	2	495	yeni	3
458	toy	2	477	üstât	2	496	yetenek	4
459	töre	2	478	vadi	4	497	yiğit	2
460	tuğ	2	479	vagon	2	498	yılıkı	2
461	tutsak	2	480	vasiyet	2	499	yontu	2
462	tür	2	481	vekil	2	500	yüce	2
463	ufak	2	482	vesile	2	501	yürek	2
464	ufuk	2	483	vicdan	4	502	zahire	2
465	ulu	3	484	yaban	2	503	zelzele	2
466	ulus	5	485	yakın	2	504	zengin	2
467	unsur	2	486	yamaç	2	505	zerzevat	2
468	usta	2	487	yas	2	506	zindan	2
469	uşak	2	488	yatağan	3	507	zümrüt	2

Tablo 3.1.4. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' bölümlerinde, isim türünden toplam 507 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak isimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.1.5'tedir.

Tablo 3.1.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri

İsimler	F	%
Ortak olmayan isimler	2247	81.59
İki kitapta ortak olan isimler	341	12.38
Üç kitapta ortak olan isimler	109	3.95
Dört kitapta ortak olan isimler	35	1.27
Beş kitapta ortak olan isimler	14	0.50
Altı kitapta ortak olan isimler	5	0.18
Yedi kitapta ortak olan isimler	3	0.10
Toplam	2754	100

Tablo 3.1.5. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 2754 isim türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 341 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %12.38; 109 ismin, 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %3.95; 35 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.27; 14 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.50; 5 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.18 ve 3 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 7 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.10 olduğu görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 507 (bkz.tablo3.1.4) ismin yüzdelik oranı %18.41'dir. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 2247 isim türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %81.59 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' kısmındaki isim türünden kelimelerin ortaklık oranının %18.41 gibi düşük; farklılık oranının ise %81.59 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.1.6. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1	acı	2	51	bel	2	101	daima	2
2	âdet	2	52	belge	2	102	dal	2
3	ağıt	3	53	bencil	4	103	dalâlet	9
4	ahali	2	54	benlik	2	104	dam	3
5	ahbap	2	55	bent	3	105	dava	4
6	ahval	7	56	berrak	4	106	davudî	2
7	akçe	4	57	beşeriyet	3	107	deha	4
8	akis	2	58	beyaz	2	108	dehliz	2
9	akraba	2	59	bilişim	6	109	dem	2
10	akran	2	60	bilgin	2	110	denk	2
11	alâka	2	61	bilim	6	111	derin	2
12	alan	2	62	binîç	2	112	derya	3
13	alelâde	2	63	billûr	2	113	destan	2
14	alem	2	64	birader	4	114	destanî	2
15	âlem	4	65	birey	2	115	deste	2
16	âlim	2	66	bitap	3	116	deyim	2
17	alt	2	67	bizzat	3	117	dibek	2
18	amaç	2	68	borda	2	118	dil	2
19	ana	2	69	boyun	2	119	dimağ	3
20	ark	2	70	bölük	2	120	dinamo	2
21	arka	2	71	buluş	2	121	disket	2
22	arş	2	72	burç	2	122	diyar	3
23	asil	2	73	bütün	2	123	dok	2
24	asıl	3	74	büyük	2	124	doruk	2
25	âşık	2	75	canavar	2	125	dost	2
26	at	2	76	cebre	9	126	dostluk	2
27	ati	3	77	cehalet	2	127	dönüm	5
28	atölye	2	78	cemiyet	2	128	dram	2
29	avlu	2	79	cenk	3	129	dünya	2
30	aydınlık	2	80	cephane	2	130	düş	3
31	aygır	4	81	ceph	2	131	ebedî	3
32	aymazlık	2	82	cerrah	2	132	ebediyet	3
33	azap	2	83	cihan	3	133	egemenlik	3
34	azık	2	84	cumba	2	134	eğilim	2
35	azim	4	85	cumhuriyet	2	135	eğitim	2
36	azimkârane	4	86	çaba	2	136	ehemmiyet	2
37	aziz	3	87	çağ	3	137	el	3
38	azize	2	88	çağdaş	2	138	elâlem	2
39	bacı	2	89	çağrışım	2	139	elçi	2
40	bağımsızlık	3	90	çakır	2	140	elektronik	2
41	bağnazlık	2	91	çarık	2	141	eleştiri	2
42	bahtiyar	4	92	çehre	2	142	elim	8
43	bar	2	93	çiçek	2	143	emmi	4
44	barış	2	94	çığırkan	2	144	emsal	4
45	baskıcı	2	95	çit	2	145	encümen	2
46	baskın	2	96	çomak	2	146	endamlı	2
47	bâyındır	3	97	çorak	2	147	engin	4
48	bayır	4	98	çuha	2	148	enstitü	2
49	bedhah	8	99	dadaş	2	149	entari	2
50	beğeni	2	100	dahili	5	150	erdem	5

Tablo 3.1.6.'ya devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
151	esenlik	2	201	gurbet	2	251	ilelebet	9
152	esin	2	202	güdüm	3	252	iletişim	3
153	espri	2	203	güğüm	2	253	ilham	2
154	esvap	3	204	gül	2	254	ilim	4
155	eşkiya	2	205	gündelik	2	255	ilke	4
156	etken	2	206	güverte	3	256	imik	2
157	evre	2	207	güzel	2	257	imkân	3
158	evren	2	208	hakikat	2	258	ince	2
159	evrim	3	209	hâkim	2	259	inkılâp	3
160	ezgi	2	210	han	4	260	inkışaf	2
161	faaliyet	4	211	harç	2	261	irade	5
162	facia	4	212	haricî	6	262	ırak	3
163	fakülte	2	213	harikulâde	2	263	iskele	3
164	faydalı	2	214	harp	2	264	istek	2
165	fazilet	2	215	has	3	265	istikbal	5
166	fedâ	2	216	haset	2	266	istiklâl	6
167	fedâî	3	217	hasım	3	267	ıstırap	3
168	fedakârlık	2	218	hasret	2	268	ışık	3
169	felâket	3	219	hassas	3	269	itimat	2
170	felsefe	3	220	hâşâ	2	270	itina	2
171	fen	2	221	hatip	3	271	izmihlâl	2
172	fena	4	222	hayal	2	272	jest	3
173	fener	2	223	hazret	2	273	kabiliyet	3
174	fert	4	224	hedef	3	274	kadı	2
175	feryat	2	225	hemcins	2	275	kadit	2
176	fikir	3	226	hemşehri	2	276	kâfi	2
177	filozof	2	227	hendek	2	277	kağnı	4
178	fırka	3	228	heybe	3	278	kâhya	2
179	fizik	2	229	heyet	2	279	kalıntı	3
180	flurya	2	230	hiddet	2	280	kalpak	2
181	folklor	3	231	hınç	2	281	kamara	4
182	frak	2	232	hırs	3	282	kanaat	3
183	funda	2	233	his	3	283	kanı	2
184	gaflet	10	234	hıyanet	4	284	kaptan	2
185	gaip	2	235	hoparlör	2	285	kara	3
186	garp	2	236	hoayat	3	286	karakter	4
187	gaza	2	237	hudut	4	287	kasırğa	2
188	gelenek	2	238	hulya	3	288	katar	2
189	gem	2	239	huzur	3	289	kat'iyet	2
190	gemi	3	240	hümanist	2	290	kavuk	2
191	gen	2	241	hür	2	291	kaygı	3
192	geri	2	242	hürriyet	4	292	kayıp	2
193	giysi	2	243	hüzün	2	293	kaynak	2
194	gizem	2	244	icat	2	294	kerte	2
195	gizemli	2	245	içerik	2	295	kervan	2
196	gönenc	2	246	ideal	7	296	kese	2
197	görev	2	247	idealist	3	297	keşif	2
198	görmeli	3	248	ihtimal	4	298	kılavuz	2
199	göz	3	249	ihtiras	3	299	kimlik	2
200	gulyabanî	2	250	iktidar	2	300	kin	3

Tablo 3.1.6.'ya devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
301	kır	2	351	mecburiyet	4	401	nakış	2
302	kırat	2	352	medeni	5	402	nam	2
303	kirmen	2	353	medeniyet	4	403	name	2
304	kitabe	3	354	medrese	4	404	nâmûsait	9
305	kıymet	2	355	meffhum	4	405	Napolyon	2
306	klirik	2	356	mektep	2	406	nasır	3
307	kongre	4	357	meltem	2	407	nazik	2
308	koru	2	358	menfaat	3	408	nefis	2
309	koşul	4	359	menteşe	2	409	nefti	3
310	körpe	2	360	merasim	2	410	nesil	6
311	körük	3	361	merkep	2	411	nezaket	2
312	köşk	3	362	merkez	2	412	nimet	3
313	kubbe	2	363	meşale	2	413	nispet	2
314	kudret	4	364	meşru	2	414	nitelik	2
315	kumandan	3	365	mevcudiyet	9	415	nutuk	3
316	kuram	2	366	mevzu	2	416	nükte	2
317	kurultay	3	367	midye	2	417	oba	2
318	kusur	2	368	milli	2	418	ocak	3
319	kuş	2	369	minnet	3	419	olgu	2
320	kuşak	3	370	miralay	2	420	ordugâh	3
321	kutlu	3	371	miras	3	421	orijinal	3
322	kutsal	2	372	misyoner	2	422	öfke	2
323	kültür	3	373	miting	2	423	ökse	3
324	kürek	2	374	mizah	3	424	ömür	2
325	küstah	2	375	model	2	425	özen	2
326	lâf	2	376	motif	2	426	özveri	3
327	lâiklik	2	377	mösyö	3	427	palet	2
328	lâkırdı	2	378	mucize	4	428	panayır	2
329	lâyık	2	379	muhafaza	3	429	pandomima	2
330	lider	2	380	muharebe	3	430	parola	2
331	liman	2	381	muhasara	2	431	patent	2
332	lodos	2	382	muhit	2	432	patika	2
333	loş	5	383	muhteşem	4	433	payitaht	2
334	maarif	3	384	mukaddes	2	434	pençe	2
335	mabet	2	385	mutlu	3	435	perakende	2
336	macera	2	386	muvaaffakiyet	5	436	pınar	2
337	maddi	2	387	muzaffer	2	437	portre	2
338	maharet	2	388	mübarek	3	438	poyraz	2
339	mahiyet	6	389	müdafa	3	439	proje	2
340	mahkûm	2	390	müddet	3	440	pusula	2
341	mahmuz	3	391	mülâyim	3	441	rahmet	3
342	mahzen	2	392	mümessil	6	442	raks	2
343	mahzun	2	393	münasebet	2	443	refah	3
344	maksat	2	394	mürşit	3	444	reform	2
345	mamur	3	395	müstevli	8	445	rehber	2
346	manevî	3	396	müşterek	3	446	rüzgâr	2
347	mani	2	397	mütehasıs	2	447	saadet	2
348	mâni	4	398	mütemadiyen	4	448	sade	4
349	mantık	2	399	mütevazı	2	449	saf	2
350	maya	2	400	naçar	3	450	sağ	2

Tablo 3.1.6.'ya devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
451	sağdıç	2	501	tandır	2	551	vadi	4
452	sağduyu	2	502	tanık	2	552	vahim	9
453	sahil	2	503	tanzimat	2	553	vahşi	3
454	sahne	2	504	tartışma	2	554	vakit	2
455	saka	2	505	tarumar	2	555	valide	2
456	salt	3	506	tazyik	2	556	var	2
457	sanat	2	507	tedbir	2	557	varsayım	2
458	sanayi	2	508	tehdit	2	558	vasıf	3
459	sarıç	4	509	tekin	2	559	vasiyet	2
460	saz	2	510	teknik	3	560	vatan	3
461	sedir	2	511	teknoloji	3	561	vazife	6
462	sefalet	2	512	tekür	2	562	vaziyet	3
463	sefer	4	513	tel	2	563	vefasız	2
464	seki	2	514	telkin	2	564	veri	2
465	sencileyin	3	515	tembih	2	565	vizite	2
466	seren	2	516	temel	4	566	yabanî	2
467	sert	4	517	teneffüs	2	567	yağır	2
468	sertiven	2	518	terakki	4	568	yalı	3
469	servet	2	519	terim	2	569	yamaç	5
470	sevgi	2	520	terkip	2	570	yar	2
471	sevinç	2	521	tersane	4	571	yargı	2
472	seyis	2	522	tesadüf	2	572	yarın	2
473	sıhhat	2	523	tetkik	3	573	yayla	2
474	simge	2	524	tevekkeli	3	574	yaz	4
475	sine	3	525	tevhit	2	575	yazgı	2
476	sır	4	526	tezahür	3	576	yegâne	10
477	sofa	3	527	tezgâh	2	577	yel	3
478	somaki	2	528	tırşe	2	578	yeni	2
479	sorumluluk	2	529	tiyatro	2	579	yetenek	4
480	soylu	3	530	toplum	2	580	yıldırım	2
481	söylev	3	531	toprak	2	581	yılıkı	2
482	spor	2	532	topuz	2	582	yoğun	2
483	sual	2	533	töre	2	583	yol	3
484	suare	2	534	tuğ	2	584	yöntem	3
485	sulh	2	535	tulum	2	585	Yörük	2
486	sükûnet	2	536	tutku	2	586	yurt	3
487	süngü	2	537	tutsak	2	587	yürek	5
488	sürgün	3	538	türbe	2	588	yüz	3
489	şadırvan	2	539	ufuk	4	589	zabit	3
490	şahit	2	540	ulus	2	590	zahire	3
491	şahsi	3	541	umut	2	591	zatürree	2
492	şairane	2	542	unsur	4	592	zayıf	2
493	şal	2	543	usul	3	593	zengin	2
494	şalvar	2	544	uygar	3	594	ziyade	2
495	şavk	2	545	uygarlık	6	595	zorba	3
496	şerait	9	546	ülkü	5			
497	şöhret	2	547	ümit	2			
498	taassup	2	548	üslûp	2			
499	takat	2	549	üstât	3			
500	talim	2	550	üzengi	2			

Tablo 3.1.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, isim türünden toplam 595 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak isimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.1.7’dedir.

Tablo 3.1.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri

İsimler	F	%
Ortak olmayan isimler	2663	81.73
İki kitapta ortak olan isimler	379	11.63
Üç kitapta ortak olan isimler	129	3.95
Dört kitapta ortak olan isimler	53	1.62
Beş kitapta ortak olan isimler	11	0.33
Altı kitapta ortak olan isimler	9	0.27
Yedi kitapta ortak olan isimler	2	0.06
Sekiz kitapta ortak olan isimler	3	0.09
Dokuz kitapta ortak olan isimler	7	0.21
On kitapta ortak olan isimler	2	0.06
Toplam	3258	100

Tablo 3.1.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 3258 isim türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 379 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %11.63; 129 ismin, 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %3.95; 53 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.62; 11 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.33; 9 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.27; 2 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 7 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders

kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.06; 3 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 8 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.09; 7 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 9 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.21 ve 2 ismin 13 Türkçe ders kitabının sadece 10 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.06 olduğu görülmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 595 (bkz.tablo3.1.6) ismin yüzdeler oranı %18.27'dir. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 3258 isim türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdeler oranı farkı %81.73 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' kısmındaki isim türünden kelimelerin ortaklık oranının %18.27 gibi düşük; farklılık oranının ise %81.73 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' kısmındaki isim türünden kelimelerin aynılık ve farklılık oranlarının benzer olması da dikkat çekicidir.

3.2. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen Fiillerle İlgili Bulgular ve Yorum

Bu bölümde ders kitaplarında geçen fiillerle ilgili bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir.

3.2.1. Ders Kitaplarında Geçen Fiillerin Sınıflara Göre Sayıları

Yayınevi	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	Toplam
Altın Kitaplar	39	29	37	105
Dörtel Yayınevi	19	17	25	61
Düzgün Yayınevi	38	49	48	135
Elit Yayınevi	25	21	26	72
Fil Yayınevi	79	40	74	193
Koza Yayınevi	32	18	18	68
Mahir Yayınevi	46	29	41	116
MEB Yayınevi	24	29	19	72
Metinler Yayınevi	35	27	30	92
Özyürek Yayınevi	29	45	40	114
Serhat Yayınevi	10	22	14	46
Tutibay Yayınevi	23	12	21	56
Yıldırım Yayınevi	59	50	77	186
Toplam	458	388	470	1316

Tablo 3.2.1.'de de görüldüğü üzere; Altın Kitapları Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 39, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 29, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 37, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 105; Dörtel Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 19, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 17, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 25, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca

toplam 61; Düzgün Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 38, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 49, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 48, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 135; Elit Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 25, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 21, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 26, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca öğrencilere toplam 72; Fil Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 79, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 40, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 74, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 193; Koza Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 32, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 18, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 18, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 68; Mahir Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 46, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 29, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 41, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 116; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 24, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 29, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 19, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 72; Metinler Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 35, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 27, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 30, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 92; Özyürek Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 29, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 45, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 40, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 114; Serhat Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 10, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 22, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 14, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 46; Tutibay Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 23, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 12, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 21, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 56 ve Yıldırım Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 59, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 50, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 77, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 186, fiil türünden kelimenin, öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılması amaçlanmıştır.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 458, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 388 ve Türkçe 8.sınıf ders kitaplarında da toplam 470 fiil türünden sözcük verilmiştir. Yine araştırmada yer alan

13 yayınevinin Türkçe 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 ders kitabında ise toplam 1316 fiil türünden kelime verilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında yayınevlerinin tamamı, kitaplarının 6. sınıfında öğrencilere kazandırmayı amaçladığı kelime sayısını 7 ve 8. sınıflara geçerken aşamalı ve doğru orantılı olarak belirgin bir şekilde artırmamıştır (bkz.tablo 3.2.1). Dört yayınevinin 6. sınıftan 7. sınıfa geçerken (bkz.Düzgün, MEB., Özyürek, Serhat Yayınevi) aşamalı olarak öğrencilere fiil türünden kazandırılacak kelimeleri artırdığı görülse de 7. sınıftan 8. sınıfa geçerken aynı tutumu sergilemedikleri ortadadır. Yayınevlerinden dokuzunun ise, 6. sınıfta öğrencilere fiil türünden daha çok kelime kazandırmayı (bkz.Altın Kitaplar, Dörtel, Elit, Fil, Koza, Mahir, Metinler, Tutibay, Yıldırım Yayınevi) amaçlamış olması da, ilginçtir. Ayrıca yayınevlerinin ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında verdiği fiil sayıları arasındaki oran, sınıftan sınıfa ya oldukça fazla değişmekte ya bir miktar değişmekte ya da çok az değişmektedir.

Örneğin; Tutibay Yayınevi’nin 6. sınıf Türkçe ders kitabında, öğrencilere 23, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 12 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 21 fiil öğretilmeye çalışılmaktadır. Söz konusu eserde öğrencilere toplam kelime sayısı içinde, 6. sınıf için çok fazla denebilecek kadar (23) kelime kazandırılması ön görülmüşken, 7. sınıf için çok az denebilecek kadar (12) kelime kazandırılması ön görülmüştür. 8. sınıfta (21) ise, 6. sınıfta öğretilen kelimelerden bile az kelime edindirme çalışmasının bulunduğu tarafımızca ortaya konmuştur. Bu durumun mantığını anlayabilmek oldukça güçtür. Bu durum, öğrencilere kazandılacak kelimelerin onların yaş, seviye ve ihtiyacına göre değil de, metinlere ve kitap yazarlarının tecrübelerine veya tercihlerine göre belirlendiği intibayı uyandırmaktadır.

Bir başka durum ise, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan bir veya üç yıl boyunca öğrencilere kazandırılmaya çalışılan kelimeler arasındaki nicel özelliklerin büyük olması, yukarıdaki tespitimizi doğrulamaktadır. Örneğin; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi 6. sınıf Türkçe kitabı bir yıl boyunca 24 fiil öğretmeyi

hedeflerken Serhat Yayınevi aynı sınıf için, yıl boyunca 10 kelime kazandırmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin aynı yıl içinde öğrencinin kelime hazinesine kattığı fiil türünden kelimelerin sayısal farkı 14; yüzdelik farkı ise % 60'lar civarındadır. Oysa, istatistikî değerlendirmelerde, sosyal bilimlerde iki değer arasında çıkan sonucun anlamlı veya uyumlu olarak kabul edilebilmesi için, ölçülen iki değer arasındaki bağıntı farkının en çok (artı-eksi) %5 oranında olması gerektiğini daha önce de vurgulamıştık. Yine aynı şekilde, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından yayımlanan Türkçe ders kitaplarında 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere, üç yıl boyunca toplam 72 fiil öğretmek hedeflenirken, Yıldırım Yayınevi tarafından yayımlanan Türkçe ders kitaplarında 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere üç yıl boyunca fiil türünden toplam 186 kelime kazandırmak amaçlanmıştır. İki yayınevinin üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine kattığı fiil türünden kelimelerin, sayısal farkı 114; yüzdelik farkı da % 100'leri geçmektedir.

Nicelik açısından yapılan bu değerlendirmeler, diğer yayınevleri arasında da yapılabilir. Bu durum, diğer yayınevlerinin Türkçe ders kitapları için de yaklaşık olarak böyledir. Bu değerlendirmelerden daha da önemlisi, araştırmanın da nirengi noktası olarak kabul edilen, kazandırılmaya çalışılan deyim ve kelime grubu türünden bütün kelime ve kelime öbeklerinin nitelik açısından birbirleriyle uyumlu olup olmaması durumudur. Başka bir ifade ile, Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan kelime ve kelime öbeklerinin kitaplarda ortak olup olmadığı durumudur. Bu konu hakkında her bölümde çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir (bkz. Tablo 3.2.2 ve sonrakiler).

Sıralanan bütün bu veriler, ders kitabı yazarlarının veya yayınevlerinin fiil türünden kelime kazandırmada nicelik ve nitelik açısından ortak kriterlerinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3.2.2.Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller

Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F
1	ağarmak	4	23	geçmek	2	45	okumak	2
2	ağlamak	3	24	götmek	6	46	paralanmak	2
3	alay etmek	3	25	gürlemek	2	47	sebeplenmek	2
4	aldırmamak	2	26	hatırlamak	2	48	siper etmek	2
5	algılamak	2	27	haykırmak	2	49	sökün etmek	2
6	anımsamak	2	28	hükmetmek	3	50	sönmek	2
7	başlamak	2	29	imrenmek	2	51	tamir etmek	2
8	bellemek	3	30	irilmek	2	52	teselli etmek	3
9	bezenmek	2	31	ıştırmak	2	53	teşvik etmek	2
10	boğazlamak	2	32	iştirak etmek	2	54	tökezlemek	4
11	bulunmak	2	33	izah etmek	4	55	tutmak	3
12	çalmak	2	34	kalkmak	2	56	tünemek	2
13	çekmek	3	35	karaltmak	2	57	uçmak	2
14	çevirmek	2	36	kaybetmek	2	58	utanmak	2
15	çıkmaq	2	37	kesilmek	2	59	uyanmak	2
16	çimmek	2	38	kesmek	2	60	uyumak	2
17	debelenmek	2	39	kestirememek	2	61	vurmak	3
18	dinlemek	2	40	kurulmak	2	62	yeltenmek	2
19	düşünmek	2	41	küsmek	2	63	yitmek	2
20	emir vermek	2	42	mahkûm olmak	2	64	yorumlamak	2
21	esef etmek	3	43	mecbur kalmak	2	65	yutmak	2
22	feda etmek	2	44	merak etmek	2	66	zamanı gelmek	2

Tablo 3.2.2. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, fiil türünden toplam 66 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak fiillerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.2.3’tedir.

Tablo 3.2.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri

Fiiller	F	%
Ortak olmayan fiiller	392	85.58
İki kitapta ortak olan fiiller	53	11.57
Üç kitapta ortak olan fiiller	9	1.96
Dört kitapta ortak olan fiiller	3	0.65
Altı kitapta ortak olan fiiller	1	0.21
Toplam	458	100

Tablo 3.2.3. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 458 fiil türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 53 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %11.57; 9 fiilin, 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.96; 3 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.65 ve 1 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise, %0.21 olduğu görülmektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 66 (bkz.tablo3.2.2) fiilin yüzdelik oranı %14.32'dir. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 458 fiil türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %85.58 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki fiil türünden kelimelerin ortaklık oranının %14.32 gibi düşük; farklılık oranının ise %85.58 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.2.4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller

Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F
1	açmak	2	16	gütmek	2	31	savmak	2
2	alay etmek	2	17	idare etmek	2	32	selâmlamak	2
3	atmak	2	18	itiraf etmek	2	33	silkinmek	2
4	bellemek	2	19	kalmak	2	34	şahlanmak	2
5	beslemek	2	20	kapanmak	2	35	taçlandırmak	2
6	çıkmaq	2	21	kesilmek	2	36	takdir etmek	3
7	çizmek	2	22	keşfetmek	2	37	temaşa etmek	3
8	dalmak	2	23	kükremek	2	38	tercih etmek	3
9	derlemek	2	24	mahkûm etmek	2	39	teselli etmek	3
10	donakalmak	2	25	mahvolmak	2	40	teşvik etmek	3
11	düşmek	2	26	mâni olmak	2	41	vermek	4
12	ermek	2	27	okumak	2	42	vurgulamak	4
13	etmek	2	28	olgunlaşmak	2	43	yanmak	4
14	göçmek	2	29	patlamak	2	44	yükselmek	6
15	gövmek	2	30	salınmak	2			

Tablo 3.2.4. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, fiil türünden toplam 44 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak fiillerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.2.5.’tedir.

Tablo 3.2.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri

Fiiller	F	%
Ortak olmayan fiiller	344	88.65
İki kitapta ortak olan fiiller	35	9.02
Üç kitapta ortak olan fiiller	5	1.28
Dört kitapta ortak olan fiiller	3	0.77
Altı kitapta ortak olan fiiller	1	0.25
Toplam	388	100

Tablo 3.2.5. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 388 fiil türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 35 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %9.02; 5 fiilin, 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.28; 3 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.77 ve 1 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.25 olduğu görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 44 (bkz.tablo3.2.4) fiilin yüzdelik oranı %11.35'tir. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 388 fiil türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %88.65 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki fiil türünden kelimelerin ortaklık oranının %11.35; gibi düşük; farklılık oranının ise %88.65 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.2.6.Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller

Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F
1	ağlamak	2	22	gelişmek	2	43	tembih etmek	2
2	aktarmak	2	23	halk olmak	2	44	teşekkür etmek	2
3	alay etmek	3	24	idare etmek	2	45	teşkil etmek	2
4	algılamak	2	25	ispat etmek	2	46	tevhit etmek	6
5	almak	2	26	istemek	2	47	tezahür etmek	6
6	anlatmak	2	27	işgal etmek	2	48	uyanmak	2
7	bayılmak	2	28	kapanmak	2	49	uzanmak	2
8	bellemek	2	29	kastetmek	3	50	üstelemek	2
9	böbürlenmek	2	30	kesilmek	2	51	üşüşmek	2
10	bulmak	3	31	keşfetmek	2	52	vaat etmek	3
11	büzülmek	2	32	lütfetmek	2	53	veda etmek	2
12	çağlamak	2	33	muhafaza etmek	3	54	vermek	2
13	çalmak	2	34	muvaffak olmak	2	55	vurmak	2
14	çekmek	2	35	müdafaa etmek	3	56	yanmak	4
15	dalmak	3	36	olmak	2	57	yapmak	3
16	donatmak	4	37	övmek	2	58	yozlaşmak	2
17	düşmek	3	38	rast gelmek	2	59	yönelmek	2
18	düşünmek	2	39	silkinmek	2	60	yunmak	2
19	eğlenmek	2	40	sürüklemek	2	61	yürümek	2
20	eğleşmek	2	41	şahlanmak	3	62	ziyan olmak	3
21	erişmek	2	42	tebarüz ettirmek	4			

Tablo 3.2.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, fiil türünden toplam 62 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak fiillerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.2.7.’dedir.

Tablo 3.2.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri

Fiiller	F	%
Ortak olmayan fiiller	408	86.80
İki kitapta ortak olan fiiller	46	9.78
Üç kitapta ortak olan fiiller	11	2.34
Dört kitapta ortak olan fiiller	3	0.63
Altı kitapta ortak olan fiiller	2	0.42
Toplam	470	100

Tablo 3.2.7. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 470 fiil türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 46 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %9.78; 11 fiilin, 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %2.34; 3 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.63 ve 2 fiilin 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.42 olduğu görülmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 62 (bkz.tablo3.2.4) fiilin yüzdelik oranı %13.20'dir. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 408 fiil türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %86.80 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki fiil türünden kelimelerin ortaklık oranının %13.20; gibi düşük; farklılık oranının ise %86.80 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki fiil türünden kelimelerin de aynılık ve farklılık oranlarının benzer olması dikkat çekicidir.

3.3. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen Deyimlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Bu bölümde ders kitaplarında geçen deyimlerle ilgili bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir.

3.3.1. Ders Kitaplarında Geçen Deyimlerin Sınıflara Göre Sayıları

Yayınevi	6. sınıf	7. sınıf	8.sınıf	Toplam
Altın Kitapevi	80	82	67	229
Dörtel Yayınevi	64	59	63	186
Düzgün Yayınevi	60	62	91	213
Elit Yayınevi	76	87	66	229
Fil Yayınevi	103	97	95	295
Koza Yayınevi	40	16	18	74
Mahir Yayınevi	50	50	51	151
MEB Yayınevi	19	22	19	60
Metinler Yayınevi	34	35	38	107
Özyürek Yayınevi	55	38	34	127
Serhat Yayınevi	64	43	44	151
Tutibay Yayınevi	82	70	67	219
Yıldırım Yayınevi	45	48	44	137
Toplam	772	709	697	2178

Tablo 3.3.1.'de de görüldüğü üzere; Altın Kitapları Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 80, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 82, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 67, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 229; Dörtel Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 64, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 59, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 63, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca

toplam 186; Düzgün Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 60, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 62, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 91, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 213; Elit Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 76, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 87, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 66, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca öğrencilere toplam 229; Fil Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 103, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 97, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 95, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 295; Koza Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 40, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 16, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 18, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 74; Mahir Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 50, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 50, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 51, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 151; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 19, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 22, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 19, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 60; Metinler Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 34, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 35, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 38, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 107; Özyürek Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 55, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 38, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 34, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 127; Serhat Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 64, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 43, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 44, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 151; Tutibay Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 82, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 70, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 67, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 219 ve Yıldırım Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 45, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 48, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 44, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 137, deyim türünden kelimenin, öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılması amaçlanmıştır.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 772, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 709 ve Türkçe 8.sınıf ders kitaplarında da toplam 697 deyim türünden sözcük verilmiştir. Yine araştırmada yer

alan 13 yayınevinin Türkçe 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 ders kitabında ise toplam 2178 deyim türünden kelime verilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında yayınevlerinin tamamı, kitaplarının 6. sınıfında öğrencilere kazandırmayı amaçladığı kelime sayısını 7 ve 8. sınıflara geçerken aşamalı ve doğru orantılı olarak belirgin bir şekilde artırmamıştır (bkz.tablo 3.2.1). Altı yayınevinin 6. sınıftan 7. sınıfa geçerken (bkz.Altın Kitapevi, Düzgün, Elit, MEB., Metinler, Yıldırım Yayınevi) aşamalı olarak öğrencilere deyim türünden kazandırılacak kelimeleri artırdığı görülse de 7. sınıftan 8. sınıfa geçerken aynı tutumu sergilemediği ortadadır. Yayınevlerinden altısının ise, 6. sınıfta öğrencilere deyim türünden daha çok kelime öbeği kazandırmayı (bkz. Fil, Dörtel, Koza, Özyürek, Serhat, Tutibay Yayınevi) amaçlamış olması da, ilginçtir. Ayrıca, yayınevlerinin ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında verdiği deyim sayıları arasındaki oran, sınıftan sınıfa ya oldukça fazla değişmekte ya bir miktar değişmekte ya da çok az değişmektedir.

Örneğin; Tutibay Yayınevi’nin 6. sınıf Türkçe ders kitabında, öğrencilere 82, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 70 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 67 deyim öğretilmeye çalışılmaktadır. Söz konusu yayınevinin öğrencilere toplam deyim sayısı içinde, 6. sınıf için çok fazla denebilecek kadar (82) deyim kazandırılması ön görülmüşken, 7. sınıf için az denebilecek kadar (70) deyim kazandırılması ön görülmüş, 8. sınıfta (67) ise, 6 ve 7. sınıfta öğretilen deyimlerden bile az deyim edindirme çalışmasının bulunduğu tarafımızca ortaya konmuştur. Bu durumun mantığını anlayabilmek oldukça güçtür. Bu durum, öğrencilere kazandılacak deyimlerin, onların yaş, seviye ve ihtiyacına göre değil de, metinlere ve kitap yazarlarının tecrübelerine veya tercihlerine göre belirlendiği intibasını uyandırmaktadır.

Bir başka durum ise, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan bir veya üç yıl boyunca öğrencilere kazandırılmaya çalışılan deyimler arasındaki nicel özelliklerin farklı olması yukarıdaki tespitimizi doğrulamaktadır. Örneğin; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi 6. sınıf Türkçe kitabı bir yıl boyunca 19 deyim

öğretmeyi hedeflerken Serhat Yayınevi aynı sınıf için, yıl boyunca 64 deyim kazandırmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin aynı yıl içinde öğrencinin kelime hazinesine kattığı deyimlerin sayısal farkı 45; yüzdelik farkı ise % 200'leri geçmektedir. Oysa, istatistikî değerlendirmelerde, sosyal bilimlerde iki değer arasında çıkan sonucun anlamlı veya uyumlu olarak kabul edilebilmesi için, ölçülen iki değer arasındaki bağıntı farkının en çok (artı-eksi) %5 oranında olması gerektiğini biliyoruz. Yine aynı şekilde, yayınevlerinden Yıldırım Yayınevi 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere, üç yıl boyunca toplam 137 deyim öğretmeyi hedeflerken Altın Kitaplar Yayınevi ise aynı sınıflar için üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine toplam 229 deyim katmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine kattığı deyimlerin, sayısal farkı 92; yüzdelik farkı da % 90'ları geçmektedir.

Nicelik açısından yapılan bu değerlendirmeler diğer yayınevleri arasında da yapılabilir. Bu durum, diğer yayınevlerinin Türkçe ders kitapları için de yaklaşık olarak böyledir. Bu değerlendirmelerden daha da önemlisi, araştırmanın da nirengi noktası olarak kabul edilen, kazandırılmaya çalışılan kelime grubu türünden bütün kelime ve kelime öbeklerinin nitelik açısından birbirleriyle uyumlu olup olmaması durumudur. Başka bir ifade ile, Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan deyimlerin kitaplarda ortak olup olmadığı durumudur. Bu konu hakkında her bölümde çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir (bkz. Tablo 3.3.2. ve sonrakiler).

Sıralanan bütün bu veriler, ders kitabı yazarlarının veya yayınevlerinin nicelik açısından deyim kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo3.3.2.Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler

Sıra no	Deyim	F	Sıra no	Deyim	F	Sıra no	Deyim	F
1	aç gözlü	2	38	elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak	2	75	kaleme almak	2
2	adım atmak	2	39	etekleri zil çalmak	2	76	kara gün	2
3	ağzını açmamak	2	40	fırsat bulmak	2	77	kara haber	2
4	aklı başından gitmek	2	41	fırsattan istifade etmek	2	78	kara yazı	2
5	alçak gönüllü	2	42	gece gündüz demeden çalışmak	2	79	karaya vurmak	2
6	Allah sabır versin	2	43	gece hırsızı	2	80	karın doyurmak	2
7	ant içmek	2	44	göğsüne sokmak	2	81	kaş yapayım derken göz çıkarmak	2
8	ayak uydurmak	2	45	göğüs germek	2	82	kendine gelmek	2
9	bağrına basmak	2	46	gölgesini bilmek	2	83	kol kanat germek	2
10	baş üstünde yeri olmak	2	47	gönül almak	2	84	kulak asmamak	2
11	başı pişmek	2	48	göz alıcı	2	85	kulak kesilmek	2
12	başını eline almak	2	49	göz atmak	2	86	kurban olmak	2
13	bıyıkları yeni terlemek	2	50	göz koymak	2	87	kül etmek	2
14	boy ölçüşmek	2	51	gözden geçirmek	2	88	muradına ermek	3
15	boyunu bükük	2	52	göze almak	2	89	musallat olmak	3
16	bozuk para gibi harcamak	2	53	gözleri arkada kalmak	2	90	nam salmak	3
17	can atmak	2	54	gözlerini sele vermek	2	91	nazar değmek	3
18	can çekişmek	2	55	gözünü gönül açılmak	2	92	ödü kopmak	3
19	cana yakın	2	56	gözünü pek	2	93	öfkeyle kalkmak	3
20	canına tak etmek	2	57	gözüne ilişmek	2	94	sevinçten uçmak	3
21	cinler cirir oynamak	2	58	gözünü dört açmak	2	95	sınava çekmek	3
22	çam sakızı çoban armağanı	2	59	gözünü görmek	2	96	sır olmak	3
23	çehresini çatmak	2	60	hakkindan gelmek	2	97	tüyleri diken diken olmak	3
24	çığma dönmek	2	61	hakını helâl etmek	2	98	yer yerinden oynamak	3
25	dem sürmek	2	62	hatırdan çıkarmamak	2	99	yerinde yeller esmek	3
26	denizi süzmek	2	63	hatırı sayılır	2	100	yerleşip kökleşmek	4
27	ders almak	2	64	hevesi kursağında kalmak	2	101	yol göstermek	4
28	dikili ağacı olmamak	2	65	hiyalalara dalmak	2	102	yola düşmek	4
29	dile getirmek	2	66	hoşa gitmek	2	103	yollara dökülmek	4
30	dilini tutmak	2	67	ichi içini yemek	2	104	yükte hafif pahada ağır	4
31	dillere destan olmak	2	68	içine sinmek	2	105	yüreği ağzına gelmek	4
32	dişini sıkmak	2	69	içini çekmek	2	106	yüreği burkulmak	4
33	dört elle sarılmak	2	70	iğne atsan yere düşmez	2	107	yüreği küt küt atmak	5
34	düşse kalka	2	71	iki gözünü iki çeşme olmak	2	108	yüreği oynamak	5
35	el üstünde büyütmek	2	72	iş görmek	2	109	yüz vermek	6
36	eli uzun	2	73	işe güce yaramamak	2			
37	elini olunu bağlamak	2	74	kalbi çarpmak	2			

Tablo 3.3.2. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, toplam olarak 109 ortak deyim olduğu görülmektedir. Ortak deyimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.3.3’tedir.

Tablo 3.3.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri

Deyimler	F	%
Ortak olmayan deyimler	663	85.88
İki kitapta ortak olan deyimler	87	11.26
Üç kitapta ortak olan deyimler	12	1.54
Dört kitapta ortak olan deyimler	7	0.90
Beş kitapta ortak olan deyimler	2	0.25
Altı kitapta ortak olan deyimler	1	0.12
Toplam	772	100

Tablo 3.3.3. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 772 deyim kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 87 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %11.26; 12 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.54; 7 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.90; 2 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.25 ve 1 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.12 olduğu görülmektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 109 (bkz.tablo3.2.2) deyim yüzdelik oranı %14.22'dir. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam

663 deyim, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdeler oranı farkı %85.88 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki deyimlerin ortaklık oranının %14.22; gibi düşük; farklılık oranının ise %85.88 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının deyim kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.3.4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler

Sıra No	Deyim	F	Sıra No	Deyim	F	Sıra No	Deyim	F
1	ağzı kulaklarında	2	20	dile getirmek	3	39	işe koyulmak	2
2	akıl erdirememek	2	21	dillere destan olmak	4	40	kafa yormak	3
3	alçak gönüllü	2	22	dizlerinin bağı çözülmek	2	41	kanı donmak	3
4	alıcı gözüyle bakmak	2	23	dört elle sarılmak	2	42	kapıyı çalmak	2
5	alın teri	3	24	ele avuca sığmamak	2	43	kara haber	5
6	alnı açık	3	25	ele vermek	2	44	kırıp geçirmek	2
7	ayak uydurmak	4	26	gölgesine sığınmak	2	45	kol kanat germek	2
8	bağrına taş basmak	2	27	gönül açmak	2	46	kulak asmamak	2
9	bahse girmek	2	28	gönül almak	3	47	kulak vermek	2
10	baş göstermek	2	29	göz atmak	2	48	kuş uçmaz kervan geçmez	2
11	başa kakmak	2	30	göz göze gelmek	2	49	nesli tükenmek	2
12	başından savmak	2	31	gözden geçirmek	3	50	pay çıkarmak	2
13	bayram etmek	2	32	göze almak	6	51	taban tepmek	3
14	bir dediğini iki etmemek	2	33	göze çarpmak	2	52	tatlı dil	2
15	boşa gitmek	3	34	gözleri kararmak	2	53	tir tir titremek	2
16	boy ölçüşmek	3	35	gözlerini kan bürümek	2	54	yol göstermek	2
17	can atmak	3	36	gözü gönü açılmak	2	55	yollara düşmek	2
18	can vermek	3	37	hayal kırıklığına uğramak	2	56	yüreği ağzına gelmek	3
19	destan yazmak	2	38	içi cız etmek	4			

Tablo 3.3.4. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, toplam 56 ortak deyim olduğu görülmektedir. Ortak deyimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.3.5’tedir.

Tablo 3.3.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri

Deyimler	F	%
Ortak olmayan deyimler	653	92.10
İki kitapta ortak olan deyimler	38	5.35
Üç kitapta ortak olan deyimler	13	1.83
Dört kitapta ortak olan deyimler	3	0.42
Beş kitapta ortak olan deyimler	1	0.14
Altı kitapta ortak olan deyimler	1	0.14
Toplam	709	100

Tablo 3.3.3. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 709 deyim türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 38 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %5.35; 13 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.83; 3 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.42; 1 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.14 ve 1 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin ise %0.14 olduğu görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 56 (bkz.tablo3.3.4.) deyim yüzdelik oranı %7.90'dır. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 653

deyimin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak deyimlerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %92.10 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki deyimlerin ortaklık oranının %7.90; gibi düşük; farklılık oranının ise %92.10 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının deyim kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.3.6. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler

Sıra No	Deyim	F	Sıra No	Deyim	F	Sıra No	Deyim	F
1	ayak basmak	3	19	gözden çıkarmak	2	37	kara düşünmek	4
2	bağrına basmak	2	20	göze almak	5	38	kendini daratmak	2
3	başı sıkışmak	2	21	göze çarpmak	2	39	kıyameti koparmak	3
4	boyun bükmek	2	22	gözlerine inanmamak	2	40	kulak kabartmak	2
5	boyun eğmek	2	23	gözünde tutmak	3	41	metelik etmemek	2
6	can atmak	2	24	gözüne çarpmak	2	42	omuz silmek	2
7	can evinden vurulmak	2	25	haddini bilmek	2	43	öpüp başına koymak	3
8	can vermek	2	26	harap ve bitap düşmek	3	44	payına düşmek	2
9	canı sıkılmak	2	27	hasret çekmek	2	45	sarmaş dolaş olmak	2
10	dal budak salmak	2	28	hasret gitmek	2	46	sitem etmek	2
11	dallanıp budaklanmak	2	29	haşır neşir olmak	2	47	soluğu kesilmek	2
12	dikkatini toplamak	2	30	içi cız etmek	2	48	şafak atmak	2
13	el ayak çekilmek	2	31	içine sindirmek	2	49	tadı tuzu kalmamak	2
14	el koymak	2	32	içine sinmek	2	50	taş kesilmek	2
15	ele geçirmek	3	33	ileri gitmek	2	51	yollara düşmek	2
16	elinden tutmak	2	34	kalpleri kazanmak	2	52	yüz çevirmek	2
17	göz dikmek	2	35	kanı donmak	2			
18	göz gezdirmek	2	36	kara gün	2			

Tablo 3.3.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, toplam 52 ortak deyim olduğu görülmektedir. Ortak deyimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.3.6’dadır.

Tablo 3.3.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri

Deyimler	F	%
Ortak olmayan deyimler	645	92.53
İki kitapta ortak olan deyimler	44	6.31
Üç kitapta ortak olan deyimler	6	0.86
Dört kitapta ortak olan deyimler	1	0.14
Beş kitapta ortak olan deyimler	1	0.14
Toplam	697	100

Tablo 3.3.3. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 697 deyim kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 44 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %6.31; 6 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.86; 1 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.14 ve 1 deyim 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.14 olduğu görülmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 52 (bkz.tablo3.3.6.) deyim yüzdelik oranı %7.47'dir. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 697 deyim, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan deyim türünden ortak kelime öbekleriyle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %92.53 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki deyimlerin ortaklık oranının %7.47; gibi düşük; farklılık oranının ise %92.53 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının deyim kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki deyimlerin aynılık ve farklılık oranlarının benzer olması da dikkat çekicidir.

3.4. Türkçe Ders Kitaplarında Verilen Kelime Gruplarıyla İlgili Bulgular ve Yorum

Bu bölümde ders kitaplarında geçen kelime gruplarıyla ilgili bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir.

3.4.1. Ders Kitaplarında Geçen Kelime Gruplarının Sınıflara Göre Sayıları

Yayınevi	6. sınıf	7. sınıf	8.sınıf	Toplam
Altın Kitaplar	25	51	68	144
Dörtel Yayınevi	43	42	48	133
Düzgün Yayınevi	33	64	33	130
Elit Yayınevi	27	35	66	128
Fil Yayınevi	78	97	88	263
Koza Yayınevi	18	11	26	55
Mahir Yayınevi	32	43	77	152
MEB Yayınevi	16	15	57	88
Metinler Yayınevi	28	32	43	103
Özyürek Yayınevi	36	50	55	141
Serhat Yayınevi	17	24	15	56
Tutibay Yayınevi	13	11	10	34
Yıldırım Yayınevi	55	50	40	145
Toplam	421	525	626	1572

Tablo 3.4.1.'de de görüldüğü üzere, Altın Kitapları Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 25, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 51, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 68, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 144; Dörtel

Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 43, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 42, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 48, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 133; Düzgün Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 33, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 64, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 33, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 130; Elit Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 27, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 35, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 66, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca öğrencilere toplam 128; Fil Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 78, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 97, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 88, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 263; Koza Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 18, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 11, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 26, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 55; Mahir Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 32, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 43, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 77, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 152; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 16, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 15, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 57, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 88; Metinler Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 28, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 32, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 43, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 103; Özyürek Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 36, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 50, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 55, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 141; Serhat Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 17, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 24, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 15, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 56; Tutibay Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 13, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 11, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 10, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 34 ve Yıldırım Yayınevi tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 55, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 50, 8. sınıf Türkçe ders kitabında 40, üç yıl (6, 7 ve 8. sınıfta) boyunca toplam 145 kelime grubunun, öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılması amaçlanmıştır.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 421, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 525 ve Türkçe 8.sınıf ders kitaplarında da toplam 626 kelime grubu verilmiştir. Yine araştırmada yer alan 13

yayınevinin Türkçe 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 ders kitabında ise toplam 1572 kelime grubu verilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında yayınevlerinin tamamı, kitaplarının 6. sınıfında öğrencilere kazandırmayı amaçladığı kelime grubu sayısını 7 ve 8. sınıflara geçerken aşamalı ve doğru orantılı olarak belirgin bir şekilde artırmamıştır (bkz.tablo 3.2.1). Sekiz yayınevi, 6. sınıftan 7. sınıfa geçerken (bkz. Altın Kitapevi, Düzgün, Elit, Fil, Mahir, Metinler, Özyürek, Serhat Yayınevi) aşamalı olarak öğrencilere kelime grubu türünden kazandırılacak kelimeleri artırdığı görülse de 7. sınıftan 8. sınıfa geçerken hepsi aynı tutumu sergilememiştir. Yayınevlerinden altısının ise, 6. sınıfta öğrencilere daha çok kelime grubu kazandırmayı (bkz. Dörtel, Tutibay, Yıldırım, Koza, MEB., Yayınevi) amaçlamış olması da ilginçtir. Ayrıca, yayınevlerinin ‘sözlük çalışmaları’ başlığı altında verdiği kelime grubu sayıları arasındaki oran, sınıftan sınıfa ya oldukça fazla değişmekte ya bir miktar değişmekte ya da çok az değişmektedir.

Örneğin; Yıldırım Yayınevi’nin 6. sınıf Türkçe ders kitabında, öğrencilere 55, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 50 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 40 kelime grubu öğretilmeye çalışılmaktadır. Söz konusu yayınevinin öğrencilere toplam kelime grubu sayısı içinde, 6. sınıf için çok fazla denebilecek kadar (55) kelime grubu kazandırılması ön görülmüşken, 7. sınıf için az denebilecek kadar (50) kelime grubu kazandırılması ön görülmüş, 8. sınıfta (40) ise 6 ve 7. sınıfta öğretilen kelime gruplarından bile az kelime grubu edindirme çalışmasının bulunduğu tarafımızca ortaya konmuştur. Bu durumun mantığını anlayabilmek oldukça güçtür. Bu durum, öğrencilere kazandılacak gruplarının, onların yaş, seviye ve ihtiyacına göre değil de, metinlere ve kitap yazarlarının tecrübelerine veya tercihlerine göre belirlendiği intibasını uyandırmaktadır.

Bir başka durum ise, Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında bulunan bir veya üç yıl boyunca öğrencilere kazandırılmaya çalışılan kelime grupları arasındaki nicel özelliklerin büyük olması, yukarıdaki tespitimizi doğrulamaktadır. Örneğin; Metinler

Yayınevi 6. sınıf Türkçe kitabı bir yıl boyunca 28 kelime grubu öğretmeyi hedeflerken Yıldırım Yayınevi aynı sınıf için, yıl boyunca 55 kelime grubu kazandırmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin aynı yıl içinde öğrencinin kelime hazinesine kattığı kelime grubunun sayısal farkı 27; yüzdelik farkı ise % 100'leri geçmektedir. Yine aynı şekilde, yayınevlerinden Serhat Yayınevi 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere, üç yıl boyunca toplam 56 kelime grubu öğretmeyi hedeflerken Mahir Yayınevi ise aynı sınıflar için üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine toplam 152 kelime grubu katmayı amaçlamıştır. İki yayınevinin üç yıl boyunca öğrencilerin kelime hazinesine kattığı kelime grubunun sayısal farkı 96; yüzdelik farkı da % 190'ları geçmektedir.

Nicelik açısından yapılan bu değerlendirmeler, diğer yayınevleri arasında da yapılabilir. Bu durum, diğer yayınevlerinin Türkçe ders kitapları için de yaklaşık olarak böyledir. Bu değerlendirmelerden daha da önemlisi, araştırmanın da nirengi noktası olarak kabul edilen, kazandırılmaya çalışılan kelime grubu türünden bütün sözcük öbeklerinin nitelik açısından birbirleriyle uyumlu olup olmaması durumudur. Başka bir ifade ile, Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan kelime gruplarının kitaplarda ortak olup olmadığı durumudur. Bu konu hakkında her bölümde çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir (bkz. Tablo 3.4.2. ve sonrakiler).

Sıralanan bütün bu veriler, ders kitabı yazarlarının veya yayınevlerinin nicelik açısından kelime grubu kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığı biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 3.4.2. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları

Sıra no	Kelime Grubu	F	Sıra no	Kelime Grubu	F	Sıra no	Kelime Grubu	F
1	alaca karanlık	2	4	güzel sanatlar	2	7	zabıt kâtibi	2
2	ardı sıra	2	5	kasap kedisi	2			
3	askerî rüştiye	2	6	uçsuz bucaksız	6			

Tablo 3.4.2. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, toplam 7 ortak kelime grubunun olduğu görülmektedir. Ortak kelime gruplarının frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.4.3’tedir.

Tablo 3.4.3. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri

Kelime Grupları	F	%
Ortak olmayan kelime grupları	414	98.33
İki kitapta ortak olan kelime grupları	6	1.42
Altı kitapta ortak olan kelime grupları	1	0.23
Toplam	421	100

Tablo 3.3.3. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 7 adet kelime grubunun kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 6 kelime grubunun 13 Türkçe ders kitabının sadece 2

tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.42 ve 1 kelime grubunun 13 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.23 olduğu görülmektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 7 (bkz.tablo3.2.2) kelime grubunun yüzdelik oranı %1.77'dir. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 421 kelime grubunun, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelime gruplarıyla kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %98.33 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' kısmındaki kelime gruplarının ortaklık oranının %1.77 gibi düşük; farklılık oranının ise % 98.33 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının kelime grubu kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.4.4.Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları

Sıra No	Kelime Grubu	F	Sıra No	Kelime Grubu	F	Sıra No	Kelime Grubu	F
1	altın sevinç	2	7	hak getire	2	13	öz su	2
2	bağ bozumu	2	8	hayat damarı	2	14	soluk soluğa	2
3	bilimsel çalışma	2	9	kara bulut	2	15	takım taklavat	2
4	doğal afet	2	10	konuşma dili	2	16	uçsuz bucaksız	2
5	esmer damlacıklar	2	11	millî kültür	2	17	yazı dili	2
6	ev bark	2	12	müspet ilim	2	18	zifirî karanlık	2

Tablo 3.4.4. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, toplam 18 kelime grubunun ortak olduğu görülmektedir. Ortak kelime gruplarının frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.4.5’tedir.

Tablo 3.4.5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri

Kelime Grubu	F	%
Ortak olmayan kelime grupları	507	96.57
İki kitapta ortak olan kelime grupları	18	3.43
Toplam	525	100

Tablo 3.3.5. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 18 kelime grubu kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 18 kelime grubunun 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %3.43 olduğu görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 18 (bkz.tablo3.2.4) kelime grubunun yüzdelik oranı %3.43'tür. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 507 kelime grubunun bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelime gruplarıyla kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %96.57 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' kısmındaki kelime gruplarının ortaklık oranının %3.43 gibi düşük; farklılık oranının ise % 96.57 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının kelime grubu kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.4.6.Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları

Sıra no	Kelime Grubu	F	Sıra no	Kelime Grubu	F	Sıra no	Kelime Grubu	F
1	af yasası	2	8	gümbür gümbür	2	15	söz adamı	2
2	bilim kurulu	2	9	günlük güneşlik	2	16	takdir nişanesi	2
3	çağdaş uygarlık düzeyi	2	10	iktidara sahip olanlar	2	17	tapu fen memuru	2
4	çağdaş uygarlık	3	11	karma eğitim	2	18	Türk Dil Kurumu	3
5	fakr u zaruret	5	12	kültür merdiveni	2	19	zabıt kâtibi	2
6	fırtına kuşu	2	13	muasır medeniyet	3			
7	fitrî zekâ	3	14	müspet ilim	5			

Tablo 3.4.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, türünden toplam ortak 19 kelime grubunun olduğu görülmektedir. Ortak kelime gruplarının frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.4.7’dedir.

Tablo 3.4.7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri

Kelime Grubu	F	%
Ortak olmayan kelime grupları	607	96.69
İki kitapta ortak olan kelime grupları	13	2.07
Üç kitapta ortak olan kelime grupları	4	0.63
Beş kitapta ortak olan kelime grupları	2	0.31
Toplam	626	100

Tablo 3.3.7. incelendiğinde, 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere toplam 19 kelime grubunun kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 13 kelime grubunun 13 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %2.07, 4 kelime grubunun 13 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.63, 2 kelime grubunun 13 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.31 olduğu görülmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 19 (bkz.tablo3.2.6) kelime grubunun yüzdelik oranı %3.31. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 607 kelime grubunun, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %96.69 olarak çıkmaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki kelime gruplarının ortaklık oranının %3.43 gibi düşük; farklılık oranının ise % 96.69 gibi çok yüksek olması, yayınevlerinin ve ders

kitabı yazarlarının kelime grubu kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmındaki kelime gruplarının da aynılık ve farklılık oranlarının benzer olması dikkat çekicidir.

Tablo 3.5.1. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimler

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1	acayip	3	51	ameliyat	2	101	az	2
2	acı	3	52	amper	2	102	azamet	4
3	aciz	3	53	ana	4	103	azap	3
4	aç	2	54	anaç	2	104	azık	2
5	açık	3	55	anayasa	2	105	azılı	3
6	ada	2	56	andız	2	106	azim	6
7	adam	3	57	anı	6	107	azimkârane	4
8	adet	2	58	anıt	4	108	aziz	8
9	âdet	5	59	annecik	2	109	azize	2
10	âdeta	3	60	antika	4	110	baca	2
11	afacan	2	61	arazi	2	111	bacanak	2
12	ağır	2	62	argo	2	112	bacı	3
13	ağırbaşlılık	2	63	arif	2	113	bağ	6
14	ağıt	4	64	arık	3	114	bağımsızlık	4
15	ağız	3	65	ark	2	115	bağnazlık	4
16	ahali	5	66	arka	3	116	bahane	2
17	ahbap	4	67	armağan	2	117	bahçe	2
18	ahenk	6	68	arş	2	118	bahşiş	2
19	ahır	3	69	arşın	2	119	baht	2
20	ahlâk	8	70	arşiv	3	120	bahtiyar	6
21	ahşap	4	71	artık	2	121	bakan	2
22	ahval	9	72	asa	2	122	bakraç	2
23	akademi	5	73	asfalt	2	123	balçık	2
24	akçe	5	74	asgarî	2	124	bandıra	3
25	akıbet	2	75	asil	6	125	bar	4
26	akıl	3	76	asıl	3	126	barnak	2
27	akılcılık	3	77	asilzâde	2	127	barış	4
28	akım	2	78	asır	5	128	basımevi	2
29	akis	6	79	asistan	2	129	baskıcı	2
30	akraba	2	80	aş	3	130	baskın	3
31	akran	4	81	aşağı	2	131	basmakalıp	3
32	akşam	2	82	aşama	3	132	baş	4
33	aktif	2	83	aşı	2	133	bayındır	4
34	aktör	6	84	âşik	3	134	bayır	5
35	aktris	3	85	at	3	135	bayrak	2
36	al	2	86	ateş	2	136	bayraktar	2
37	alâka	3	87	ati	4	137	bayram	2
38	alan	5	88	atılım	4	138	beceri	4
39	alay	3	89	atom	2	139	beddua	2
40	alelâde	3	90	atölye	4	140	beden	2
41	alem	4	91	avlu	8	141	bedhah	8
42	âlem	12	92	ayak	2	142	beğeni	2
43	algılama	2	93	ayar	2	143	bel	4
44	alıç	2	94	ayaz	3	144	belâ	2
45	âlim	5	95	aydın	3	145	belâgat	2
46	alt	2	96	aydınlık	6	146	belde	2
47	amaç	4	97	aygır	6	147	belge	3
48	amansız	3	98	aygıt	2	148	bellek	4
49	ambar	4	99	aykırı	2	149	bencil	8
50	amele	4	100	aymazlık	3	150	bencillik	2

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
151	bendeniz	3	201	bölük	4	251	çağ	6
152	benek	2	202	bucak	3	252	çağdaş	7
153	benlik	10	203	buğra	2	253	çağrı	2
154	bent	7	204	buğu	3	254	çağrışım	3
155	bereket	4	205	buhran	2	255	çakşır	4
156	berrak	6	206	buluş	6	256	çalım	2
157	besbelli	4	207	bunalım	2	257	çanak	2
158	beşerî	2	208	burç	5	258	Çankaya	2
159	beşeriyet	3	209	burgu	2	259	çapar	3
160	beşik	2	210	buzacı	3	260	çardak	8
161	beyaz	3	211	bük	3	261	çarık	5
162	beygir	2	212	bülbül	2	262	çark	2
163	beyhude	3	213	bünye	2	263	çayır	2
164	bez	2	214	büro	2	264	çehre	5
165	bezgin	2	215	bütün	2	265	çeki	5
166	bîçare	4	216	büyü	2	266	çekirdek	2
167	bileşke	2	217	büyük	4	267	çember	2
168	bilfiil	6	218	camekân	3	268	çetin	2
169	bilge	4	219	camî	2	269	çevre	5
170	bilgin	3	220	can	4	270	çiçek	4
171	bilim	11	221	canavar	2	271	çifte	4
172	bilimsel	2	222	cebre	9	272	çiftlik	2
173	bilinç	9	223	cehalet	4	273	çiğ	2
174	billûr	4	224	celâl	4	274	çığır	2
175	bina	2	225	celep	2	275	çığırkan	5
176	birader	10	226	cellât	2	276	çıkâr	3
177	birdenbire	3	227	cemaat	2	277	çilingir	2
178	birey	2	228	cemiyet	6	278	çingirak	2
179	birikim	3	229	cenk	6	279	çini	2
180	birlik	2	230	cephane	4	280	çıplak	2
181	bîtap	4	231	cephe	7	281	çırak	2
182	bitkin	3	232	cerrah	2	282	çiroz	2
183	bizzat	5	233	cesaret	4	283	çit	6
184	bodur	2	234	ceset	2	284	çivit	2
185	boğaz	2	235	cevher	2	285	çiy	5
186	bohça	3	236	ciddî	2	286	çok	2
187	bol	3	237	cihan	7	287	çomak	5
188	bora	2	238	cılız	2	288	çorak	4
189	borazan	2	239	cilt	2	289	çöl	2
190	borç	2	240	cimri	2	290	çuha	3
191	borda	2	241	cin	2	291	çul	2
192	boş	3	242	cömert	4	292	çürük	2
193	boy	2	243	cumba	3	293	dadaş	3
194	boyun	3	244	cumhuriyet	3	294	dadı	3
195	boyuna	2	245	cumhuriyetçilik	2	295	dâhi	3
196	boyunduruk	3	246	cübbe	6	296	dahilî	5
197	boyut	3	247	cümle	5	297	daim	2
198	boz	2	248	cüsse	3	298	daima	2
199	bozkır	4	249	cüzzam	2	299	daire	2
200	böğür	2	250	çaba	5	300	dal	5

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
301	dalâlet	11	351	dimağ	4	401	ebediyet	5
302	dalavere	2	352	dinamik	2	402	ecdad	3
303	dalyan	2	353	dinamo	2	403	ecel	3
304	dam	8	354	dingil	2	404	eda	3
305	damla	2	355	direk	2	405	edebiyat	7
306	damlacık	2	356	direktif	2	406	efsane	5
307	dana	3	357	dirlik	2	407	egemenlik	5
308	dar	3	358	disket	4	408	eğilim	3
309	Dârûlbedayi	2	359	dış	2	409	eğitim	4
310	dava	6	360	diş	2	410	ehemmiyet	3
311	davacı	2	361	divan	4	411	ehliyet	3
312	davranış	2	362	diyar	9	412	ekmek	2
313	davudî	2	363	dizgin	3	413	ekoloji	2
314	debdebe	2	364	doğal	2	414	ekran	5
315	dedikodu	2	365	doğru	9	415	el	8
316	define	3	366	doğruluk	2	416	elâlem	2
317	değer	4	367	dok	3	417	elçi	4
318	değerli	4	368	doktor	2	418	elektronik	2
319	deha	10	369	dolmuş	2	419	elem	3
320	dehliz	2	370	doludizgin	3	420	eleman	2
321	dekor	5	371	dolunay	3	421	eleştiri	2
322	delil	2	372	don	2	422	elîm	8
323	dem	4	373	donanma	4	423	emanet	4
324	demeç	5	374	donuk	3	424	emektar	2
325	demokrasi	3	375	doruk	6	425	emel	2
326	deney	2	376	dost	5	426	emir	2
327	deniz	2	377	dostluk	3	427	emmi	7
328	denk	4	378	doyum	3	428	emperyalizm	2
329	densiz	2	379	dönellik	2	429	emsal	4
330	dergi	2	380	dönüm	5	430	encümen	2
331	derin	6	381	döş	2	431	endamlı	2
332	derman	4	382	döviz	3	432	endişe	2
333	ders	2	383	dram	3	433	engel	2
334	dert	8	384	dramatik	2	434	engin	11
335	derviş	4	385	duacı	2	435	enstitü	3
336	derya	3	386	duyurga	2	436	entari	5
337	destan	6	387	duyarlık	2	437	entelektüel	2
338	destanî	2	388	duygu	3	438	entipüften	2
339	deste	2	389	düçük	2	439	erdem	14
340	detay	2	390	dük	2	440	erdemli	3
341	dev	2	391	dülger	4	441	erek	2
342	deva	4	392	dülgerlik	2	442	erlik	2
343	devir	2	393	dünya	2	443	erzak	2
344	devran	2	394	düstur	3	444	esef	2
345	devrim	2	395	düş	7	445	esenlik	3
346	deyim	5	396	düşkünlük	2	446	eser	7
347	dibek	3	397	düz	2	447	esin	4
348	dik	2	398	düzey	2	448	esir	4
349	dil	8	399	ebedî	5	449	eski	4
350	dilim	2	400	ebediyen	2	450	espri	4

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
451	esrarengiz	2	501	feyizli	3	551	gezgin	2
452	esrarlı	3	502	fiil	2	552	girişim	2
453	estetik	3	503	fikir	7	553	giysi	2
454	esvap	6	504	file	2	554	gizem	2
455	eşik	2	505	filiz	2	555	gizemli	3
456	eşkiya	4	506	filozof	3	556	gök	2
457	etek	2	507	firdolayı	2	557	gökdelen	2
458	eter	2	508	fırka	3	558	gölet	2
459	etken	7	509	firma	2	559	gönder	2
460	etkin	3	510	fırsat	2	560	gönenc	5
461	etmen	2	511	fırtına	3	561	gönül	4
462	etraf	2	512	fiyaka	2	562	görenek	4
463	evlât	2	513	fizik	2	563	görev	3
464	evlek	2	514	flurya	4	564	görkemli	7
465	evre	2	515	folklor	11	565	göz	5
466	evren	4	516	forsa	3	566	gözde	2
467	evrensel	12	517	frak	2	567	gözlem	2
468	evrim	3	518	frank	3	568	gramofon	5
469	evvel	4	519	Frenk	2	569	grip	2
470	ezel	3	520	fukara	2	570	grup	2
471	ezgi	6	521	funda	4	571	gulyabanî	2
472	faaliyet	4	522	füze	3	572	gurbet	3
473	facia	9	523	gafil	2	573	gurup	3
474	fakir	5	524	gaflet	14	574	gurur	3
475	fakülte	2	525	gaip	2	575	güç	4
476	fatura	2	526	gam	6	576	güdüm	3
477	fayda	2	527	garaz	2	577	güğüm	3
478	faydalı	3	528	garip	3	578	gül	2
479	fayton	2	529	garipsi	5	579	güleç	4
480	fazilet	6	530	garp	3	580	gülle	4
481	fecir	3	531	gayret	4	581	gümrah	2
482	fedâ	2	532	gayrı	2	582	gümüşi	2
483	fedâ	2	533	gaza	2	583	gündelik	3
484	fedâî	6	534	gazi	6	584	gündüz	3
485	fedakârlık	4	535	gecekondu	2	585	güneş	2
486	fedâkarlık	2	536	geçimsiz	2	586	günlük	2
487	felâket	7	537	gelenek	6	587	güven	2
488	felek	2	538	geleneksel	2	588	güverte	7
489	felsefe	4	539	gelin	2	589	güz	5
490	fen	7	540	gelişim	2	590	güzel	5
491	fena	5	541	gem	3	591	güzelve	2
492	fener	2	542	gemi	3	592	hafıza	2
493	ferah	5	543	gen	2	593	hak	6
494	ferman	3	544	genç	3	594	Hak	4
495	fersah	2	545	geniz	3	595	hakem	2
496	fert	9	546	gerçek	2	596	hakikat	4
497	feryat	6	547	gereksinim	3	597	hakikî	3
498	fes	3	548	gergef	2	598	hâkim	4
499	fesleğen	3	549	geri	2	599	hâkimiyet	3
500	festival	2	550	gezegen	2	600	hâksar	2

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
601	hâl	7	651	hepsi	2	701	idealist	4
602	hala	3	652	heves	3	702	iftira	2
603	hâlâ	2	653	heybe	6	703	iğreti	2
604	halay	2	654	heybet	2	704	ihtimal	5
605	halife	2	655	heybetli	4	705	ihtimam	3
606	halis	2	656	heyet	3	706	ihtiras	3
607	hamarat	2	657	hiddet	3	707	ihtiyaç	2
608	hamle	6	658	hikâye	3	708	ihtiyar	5
609	hançer	2	659	hikmet	2	709	ihtiyatsızlık	2
610	hara	2	660	hilâl	6	710	ikileme	2
611	harabe	2	661	hile	3	711	ikilik	2
612	harakiri	2	662	himaye	3	712	ikmal	2
613	harap	3	663	hınç	2	713	iktidar	2
614	hararet	2	664	hınzır	2	714	iktisat	2
615	harç	2	665	hırs	4	715	il	2
616	hare	2	666	his	6	716	ilelebet	9
617	haricî	6	667	hısım	2	717	iletişim	5
618	harika	2	668	hitabet	2	718	ilham	6
619	harikulâde	5	669	hıyanet	5	719	ılıca	2
620	harman	3	670	Hızır	2	720	ilim	8
621	harp	4	671	hizmetkâr	2	721	ilke	7
622	has	6	672	hoca	3	722	ilkel	2
623	haset	2	673	hol	2	723	ilkellik	2
624	hasılı	2	674	hoparlör	3	724	illet	3
625	hasım	5	675	horon	2	725	ilmek	2
626	hasır	5	676	hoşbeş	2	726	ilmik	3
627	hasret	11	677	hoşgörü	2	727	iltifat	3
628	hassas	4	678	hoyrat	4	728	iman	2
629	hastahane	2	679	hudut	6	729	imece	2
630	hâşâ	3	680	hukuk	2	730	imik	4
631	hat	2	681	hulya	5	731	imkân	5
632	hata	2	682	humma	3	732	imparator	2
633	hatip	3	683	hurafe	2	733	imtihan	2
634	hatıra	3	684	hususî	2	734	in	5
635	havadis	2	685	huzur	6	735	inanç	3
636	hayal	4	686	huzurlu	2	736	ince	6
637	hayat	6	687	hümanist	2	737	inkâr	2
638	hayret	3	688	hüner	10	738	inkılâp	8
639	haz	4	689	hür	4	739	inkışaf	3
640	hazin	2	690	hürmet	3	740	insaf	2
641	hazine	2	691	hürriyet	8	741	insancıl	2
642	hazret	4	692	hüzün	9	742	insanlık	2
643	hedef	7	693	hüzünlü	2	743	internet	2
644	hekim	2	694	ibre	2	744	inziva	2
645	hektar	3	695	ibret	2	745	iptidâî	2
646	helâl	5	696	icat	3	746	irade	10
647	hemcins	2	697	içerik	3	747	irak	4
648	hemşehri	6	698	idadi	7	748	irat	2
649	hemşire	4	699	idare	2	749	irem	2
650	hendek	4	700	ideal	17	750	irfan	7

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
751	ırgat	2	801	kalkan	3	851	kepenek	2
752	iri	3	802	kalpak	2	852	keramet	4
753	ırk	5	803	kamara	5	853	kerevet	4
754	iskele	6	804	kampana	3	854	kerte	2
755	iskemle	2	805	kamuoyu	2	855	kervan	3
756	iskete	3	806	kanaat	8	856	kervansaray	3
757	ıssız	4	807	kanal	3	857	kese	6
758	istasyon	4	808	kanat	3	858	keşif	5
759	istek	2	809	kandil	2	859	keyif	3
760	istidat	2	810	kanepes	3	860	kibirli	2
761	istif	2	811	kanı	5	861	kılavuz	5
762	istikamet	4	812	kanıt	2	862	kiler	3
763	istikbal	6	813	kanun	5	863	kılık	2
764	istikbâl	2	814	kapas	2	864	kımız	2
765	istiklâl	13	815	kaplıca	2	865	kimlik	4
766	istilâ	3	816	kaptan	3	866	kın	3
767	ıstırap	6	817	kâr	2	867	kin	5
768	işgal	3	818	kara	9	868	kır	4
769	işgüzar	2	819	karakter	9	869	kıraç	2
770	ışık	5	820	karanlık	7	870	kırat	2
771	işlev	3	821	karargâh	3	871	kırçıl	2
772	işporta	2	822	kargı	4	872	kirli	2
773	iştiyak	2	823	kartal	2	873	kirmen	2
774	itaat	2	824	kaside	2	874	kısa	2
775	itibar	3	825	kasırga	4	875	kısmet	4
776	itimat	5	826	kasvetli	3	876	kısrak	3
777	itina	2	827	kaşığı	2	877	kişi	3
778	iyilik	5	828	kat	3	878	kişilik	7
779	iyimserlik	2	829	katar	3	879	kişioğlu	2
780	izmihlâl	2	830	katıksız	2	880	kişisel	2
781	jest	4	831	kâtip	3	881	kışla	4
782	jımnastik	2	832	ka'iyet	2	882	kıt	2
783	kabiliyet	8	833	katmer	2	883	kitabe	5
784	kâbus	4	834	kavim	4	884	kitap	2
785	kader	3	835	kavis	2	885	kitle	2
786	kadı	5	836	kavram	3	886	kıvanç	3
787	kadir	2	837	kavuk	6	887	kıyafet	2
788	kadırga	3	838	kaygı	8	888	kıyı	2
789	kadit	2	839	kayık	2	889	kıymet	7
790	kafeterya	2	840	kayın	2	890	kıymık	2
791	kâfi	3	841	kayıp	2	891	kızan	5
792	kafile	2	842	kaynak	9	892	klirik	2
793	kâfir	2	843	kaz	2	893	koçaklama	2
794	kaftan	3	844	kaza	2	894	koğuş	5
795	kağrı	8	845	kazara	2	895	kompartıman	3
796	kahraman	2	846	kelâm	2	896	konak	4
797	kâhya	4	847	kem	2	897	konferans	2
798	kalbur	3	848	kemal	3	898	kongre	6
799	kale	3	849	kemer	2	899	konser	3
800	kalıntı	3	850	kent	3	900	konservatuar	11

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
901	konuk	2	951	küçük	4	1001	makinist	2
902	kor	2	952	küfe	4	1002	maksat	5
903	korku	2	953	küheylân	2	1003	mamafih	2
904	koru	6	954	külâh	2	1004	mamur	5
905	korucu	2	955	külçe	2	1005	mana	3
906	kostüm	4	956	külhanbeyi	2	1006	manevî	4
907	koşul	6	957	küllîye	2	1007	mani	2
908	koşum	2	958	kültür	15	1008	mâni	5
909	kovuk	3	959	kürek	2	1009	manivelâ	2
910	koy	2	960	kürsü	6	1010	mantık	10
911	koza	2	961	küstah	2	1011	manzara	2
912	köhne	4	962	lâf	3	1012	marangoz	4
913	köle	2	963	lâiklik	2	1013	mareşal	3
914	kölelik	2	964	lâkırdı	3	1014	marifet	8
915	köprü	3	965	lala	2	1015	marş	2
916	kör	4	966	lâyık	6	1016	masum	4
917	körfez	2	967	lâzım	3	1017	matara	2
918	körpe	5	968	leke	3	1018	mavzer	5
919	körtük	4	969	leş	3	1019	maya	3
920	kösele	2	970	levant	2	1020	mebus	7
921	köşk	6	971	levha	6	1021	mecaz	2
922	kötü	3	972	lider	2	1022	mecburiyet	5
923	kötümser	3	973	liman	2	1023	meclis	3
924	kötürüm	2	974	lodos	6	1024	meçhul	2
925	krom	3	975	loş	7	1025	medenî	12
926	kubbe	2	976	lüks	2	1026	medeniyet	9
927	kudret	8	977	lütuf	2	1027	medet	3
928	kudretli	2	978	maarif	4	1028	medrese	7
929	kul	2	979	maazallah	2	1029	mefhum	4
930	kulis	3	980	mabet	2	1030	mekân	2
931	kulvar	3	981	macera	3	1031	mektep	5
932	kumandan	5	982	madam	2	1032	meltem	3
933	kumanya	2	983	maddî	2	1033	memleket	3
934	kumsal	2	984	maddiyat	2	1034	menfaat	6
935	kural	3	985	mağara	4	1035	menkıbe	2
936	kuram	2	986	mağrur	3	1036	mensup	3
937	kurgu	2	987	maharet	3	1037	menteşe	2
938	kurmay	5	988	mahcubiyet	2	1038	menzil	2
939	kurs	2	989	mahcup	3	1039	merak	5
940	kuru	2	990	mahiyet	6	1040	merasim	3
941	kurultay	6	991	mahkûm	2	1041	merhaba	2
942	kurum	6	992	mahlûk	2	1042	merhamet	2
943	kuruntu	2	993	mahmuz	4	1043	merhum	3
944	kusur	2	994	mahpus	2	1044	merkep	2
945	kuş	2	995	mahrûm	2	1045	merkez	2
946	kuşak	9	996	mahsul	2	1046	mesaj	3
947	kutlu	4	997	mahsus	3	1047	mesele	5
948	kutsal	8	998	mahzen	2	1048	meslek	2
949	kuvvetli	2	999	mahzun	10	1049	mest	2
950	kuytu	4	1000	makam	2	1050	mesuliyet	3

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1051	mesut	2	1101	muhit	5	1151	nağme	4
1052	mesut	3	1102	muhtaç	2	1152	nakış	2
1053	meşale	6	1103	muhteşem	7	1153	nam	2
1054	meşhur	2	1104	mukaddes	4	1154	name	2
1055	meşin	2	1105	mukavele	2	1155	namlu	2
1056	meşru	3	1106	munis	4	1156	nâmüsait	10
1057	metelik	2	1107	muntazam	3	1157	Napolyon	2
1058	mevcudiyet	9	1108	murat	7	1158	nasip	2
1059	mevki	4	1109	musiki	2	1159	nasır	4
1060	mevzi	2	1110	mutlak	2	1160	nazar	3
1061	mevzu	2	1111	mutlu	6	1161	nazik	2
1062	meziyet	5	1112	mutluluk	3	1162	ne...ne	2
1063	midye	2	1113	muvaaffakiyet	8	1163	nefer	7
1064	mihnet	2	1114	muzaffer	3	1164	nefis	5
1065	mil	3	1115	mübarek	10	1165	neffî	5
1066	millet	5	1116	müdafaa	4	1166	nektar	2
1067	millî	6	1117	müddet	5	1167	nesil	15
1068	mimar	2	1118	müessese	5	1168	nesne	4
1069	mimarî	2	1119	müfettiş	3	1169	netice	2
1070	mimik	2	1120	mühim	2	1170	nezaket	6
1071	minnet	7	1121	mühlet	2	1171	nice	3
1072	minnettar	2	1122	müjde	2	1172	nihayet	6
1073	mintan	5	1123	mükâfat	2	1173	nilüfer	2
1074	miralay	2	1124	mülâyim	6	1174	nimet	4
1075	miras	4	1125	mülâzım	2	1175	ninni	2
1076	misafir	2	1126	mülkiye	2	1176	nispet	4
1077	misal	2	1127	mümessil	6	1177	nişan	2
1078	miskin	3	1128	mümtaz	2	1178	nitelik	7
1079	misyoner	2	1129	münasebet	2	1179	niyet	2
1080	miting	3	1130	mürşit	11	1180	nokta	3
1081	mitralyöz	2	1131	müşabaka	3	1181	nöbet	3
1082	mizaç	2	1132	müşamere	2	1182	nur	3
1083	mizah	4	1133	müspet	2	1183	nutuk	5
1084	mızrak	5	1134	müstesna	2	1184	nükte	4
1085	model	2	1135	müstevli	8	1185	oba	4
1086	mola	3	1136	müşir	2	1186	ocak	7
1087	Montaigne	2	1137	müşterek	4	1187	oğlak	2
1088	motif	4	1138	müşteri	2	1188	oğul	2
1089	mösyö	5	1139	müteessir	2	1189	okka	3
1090	muallim	3	1140	mütehassıs	2	1190	oksijen	3
1091	muayene	2	1141	mütemadiyen	6	1191	okul	3
1092	muazzam	3	1142	mütevazı	6	1192	olağanüstü	2
1093	mucit	3	1143	müthiş	2	1193	olanak	3
1094	mucize	8	1144	müttefik	2	1194	olasılık	2
1095	muhabbet	6	1145	müzik	2	1195	olgu	3
1096	muhacir	3	1146	naaş	2	1196	olgun	2
1097	muhafaza	3	1147	nabız	2	1197	olta	2
1098	muhakkak	2	1148	naçar	7	1198	oluk	2
1099	muharebe	7	1149	nadide	2	1199	onur	7
1100	muhasara	3	1150	nafile	3	1200	opera	8

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1201	orak	2	1251	peltek	2	1301	rüzgâr	4
1202	ordugâh	4	1252	pençe	5	1302	saadet	7
1203	organ	2	1253	perakende	2	1303	sabah	2
1204	organizasyon	2	1254	perde	6	1304	saban	2
1205	orijinal	5	1255	pergel	2	1305	sabır	3
1206	orkestra	5	1256	peri	3	1306	saçma	2
1207	ortam	3	1257	perişan	3	1307	sadakat	4
1208	otağ	4	1258	peyke	4	1308	sade	6
1209	otobüs	2	1259	pınar	4	1309	sadık	2
1210	otomobil	2	1260	pinti	2	1310	saf	6
1211	ova	2	1261	pir	2	1311	safra	2
1212	ozan	3	1262	pist	2	1312	sağ	2
1213	ödev	2	1263	pişmanlık	2	1313	sağanak	2
1214	ödül	4	1264	piyade	3	1314	sağdıç	3
1215	öfke	4	1265	plâk	2	1315	sağduyu	2
1216	ökse	8	1266	politika	2	1316	sağlam	3
1217	ömür	4	1267	popüler	2	1317	sağlık	2
1218	önce	2	1268	portre	3	1318	sağrı	2
1219	önem	2	1269	posa	2	1319	saha	2
1220	öneri	3	1270	post	4	1320	sahi	3
1221	örgüt	2	1271	potin	4	1321	sahici	5
1222	örs	3	1272	poyraz	5	1322	sahil	2
1223	öykü	3	1273	pörtlek	2	1323	sahne	7
1224	öz	2	1274	prensip	2	1324	saka	6
1225	özellik	3	1275	profesör	3	1325	sakar	2
1226	özen	4	1276	program	3	1326	sakin	5
1227	özerk	2	1277	proje	3	1327	salep	2
1228	özgeci	2	1278	projektör	3	1328	sallapati	4
1229	özgü	3	1279	pusula	3	1329	salt	3
1230	özgün	2	1280	radar	2	1330	samimî	3
1231	özgür	4	1281	raf	2	1331	sanat	9
1232	özgürlük	2	1282	rahmet	3	1332	sanatçı	3
1233	özveri	10	1283	rahmetli	2	1333	sanatkâr	8
1234	palavra	2	1284	raks	2	1334	sanatsever	2
1235	palaz	3	1285	randevu	2	1335	sanayi	4
1236	palet	2	1286	refah	6	1336	sancak	6
1237	panayır	3	1287	reform	2	1337	sandık	2
1238	pandomima	2	1288	regülâtör	2	1338	sanduka	2
1239	panjur	2	1289	rehber	7	1339	sapan	2
1240	parlak	2	1290	reis	2	1340	saplantı	2
1241	parola	2	1291	rejim	2	1341	saray	2
1242	pastırma	2	1292	rende	2	1342	sardunya	2
1243	pastoral	2	1293	rengârenk	2	1343	sarnıç	6
1244	paşa	3	1294	revak	2	1344	sarp	4
1245	patavatsız	2	1295	rihtim	8	1345	satranç	2
1246	patent	2	1296	rivayet	2	1346	sav	2
1247	patika	4	1297	rota	2	1347	savaş	3
1248	paydos	2	1298	ruh	5	1348	saydam	2
1249	payitaht	2	1299	rüştiye	7	1349	saymanlık	2
1250	peder	2	1300	rütbe	2	1350	saz	4

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1351	sebep	3	1401	siper	6	1451	şalvar	3
1352	seccade	5	1402	sır	9	1452	şamdan	2
1353	seçenek	2	1403	sıra	2	1453	şantiye	2
1354	seçkin	4	1404	sırça	2	1454	şarapnel	3
1355	sedir	5	1405	sırt	2	1455	şavk	4
1356	sefalet	3	1406	sis	2	1456	şefkat	2
1357	sefer	8	1407	siyah	2	1457	şehir	2
1358	seferberlik	2	1408	sofa	5	1458	şehit	3
1359	sefil	6	1409	sofra	3	1459	şehzade	2
1360	seher	3	1410	sohbet	2	1460	şelâle	4
1361	seki	2	1411	somaki	2	1461	şenlik	3
1362	sektör	2	1412	sonra	3	1462	şer	2
1363	selâm	2	1413	sonsuzluk	2	1463	şerait	9
1364	selâmet	2	1414	sonuç	2	1464	şeref	4
1365	semaver	3	1415	sorumluluk	4	1465	şevk	3
1366	sembol	2	1416	sorun	3	1466	şeyh	2
1367	semer	3	1417	sosyal	3	1467	şezlong	2
1368	semerci	2	1418	soylu	5	1468	şiddet	2
1369	semiz	2	1419	soyut	2	1469	şifa	5
1370	sencileyin	4	1420	sömürge	2	1470	şikâyet	2
1371	sene	3	1421	söylence	2	1471	şilte	2
1372	seren	2	1422	söylev	7	1472	şirin	5
1373	sergi	2	1423	söz	2	1473	şose	3
1374	sergüzeşt	2	1424	spor	2	1474	şöhret	3
1375	sert	6	1425	sual	4	1475	şölen	3
1376	serüven	7	1426	suare	2	1476	şömine	2
1377	servet	7	1427	subay	2	1477	şövalye	4
1378	servi	2	1428	süflör	3	1478	şüphe	2
1379	sesteş	2	1429	sulh	4	1479	taarruz	4
1380	setre	2	1430	sultan	2	1480	taassup	3
1381	sevgi	6	1431	sundurma	2	1481	tabiat	5
1382	sevi	3	1432	sur	3	1482	tablo	4
1383	sevinç	4	1433	sükûnet	4	1483	tabya	2
1384	seyahat	3	1434	sükût	2	1484	taflan	2
1385	seyis	4	1435	sülâle	2	1485	tahammül	4
1386	seyyah	2	1436	sümbülî	3	1486	tahrir	3
1387	seyyar	3	1437	süngü	3	1487	taka	5
1388	sıcak	3	1438	süreç	3	1488	takat	3
1389	sıfat	2	1439	sürgün	3	1489	taklit	3
1390	sığırtnaç	3	1440	sürpriz	4	1490	takvim	2
1391	sıhhat	4	1441	süvari	3	1491	talebe	2
1392	sihirli	4	1442	şadırvan	3	1492	talim	4
1393	sıkı	2	1443	şafak	8	1493	tamir	4
1394	sıla	2	1444	şaheser	6	1494	tan	3
1395	silâhşor	2	1445	şahit	2	1495	tandır	4
1396	siluet	3	1446	şahsî	4	1496	tane	2
1397	simge	4	1447	şahsiyet	2	1497	tanık	3
1398	sine	4	1448	şairane	3	1498	tanış	2
1399	sini	2	1449	şakak	2	1499	Tanzimat	2
1400	sinsi	4	1450	şal	2	1500	tapu	2

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1501	taraça	2	1551	terim	7	1601	ufak	3
1502	tarh	2	1552	terkip	2	1602	ufuk	8
1503	tarih	2	1553	tersane	6	1603	uğultu	2
1504	tartışma	3	1554	tesadüf	3	1604	uğur	2
1505	tarumar	2	1555	teselli	3	1605	uhrevî	2
1506	tarz	3	1556	tesir	2	1606	ulu	8
1507	tasalı	2	1557	tespit	2	1607	ulus	8
1508	taşkın	2	1558	teşkilât	2	1608	ulusçuluk	2
1509	taşlık	2	1559	teşrin	3	1609	umarsız	2
1510	taşra	2	1560	tetkik	6	1610	umman	3
1511	tatlı	3	1561	tevekkeli	3	1611	umumî	2
1512	tavsiye	3	1562	tevekkül	2	1612	umut	5
1513	tay	3	1563	tevhit	2	1613	unsur	7
1514	tayfa	5	1564	tezahür	4	1614	us	2
1515	tayin	2	1565	tezahûrat	2	1615	usta	5
1516	tayyare	2	1566	tezat	2	1616	usul	5
1517	taze	2	1567	tezgâh	6	1617	uşak	6
1518	tazyik	2	1568	tılsım	4	1618	uyanık	2
1519	tebessüm	3	1569	tımar	2	1619	uygar	7
1520	tecrübe	2	1570	tip	2	1620	uygarlık	10
1521	tedbir	3	1571	tipi	3	1621	uzak	3
1522	tedirgin	2	1572	tıpkı	2	1622	uzman	3
1523	teftiş	3	1573	tırabzan	2	1623	uzun	3
1524	tehdit	4	1574	tirşe	6	1624	üçra	2
1525	tek	2	1575	tırtıl	2	1625	ülkü	14
1526	tekerleme	4	1576	titizlik	2	1626	ümit	4
1527	tekin	2	1577	tiyatro	5	1627	üniforma	7
1528	tekir	2	1578	tiz	2	1628	ürün	4
1529	tekke	2	1579	tomar	3	1629	Üsküdar	2
1530	teklif	2	1580	toplum	3	1630	üslûp	3
1531	tekne	2	1581	toplumsal	3	1631	üst	2
1532	teknik	8	1582	toprak	2	1632	üstat	6
1533	teknoloji	8	1583	topuz	3	1633	üzengi	2
1534	tekür	2	1584	torna	2	1634	vadi	11
1535	tel	2	1585	toy	2	1635	vagon	3
1536	telâş	6	1586	töre	4	1636	vahim	9
1537	telkin	3	1587	tören	2	1637	vahşet	2
1538	tellâl	3	1588	trafik	2	1638	vahşî	5
1539	tembel	2	1589	tramvay	2	1639	vak'a	2
1540	tembih	2	1590	transatlantik	2	1640	vakar	3
1541	temel	7	1591	tufan	3	1641	vakit	3
1542	temiz	5	1592	tuğ	4	1642	valide	4
1543	temsil	5	1593	tuhaf	4	1643	vapur	2
1544	teneffüs	2	1594	tulum	3	1644	var	2
1545	tenha	4	1595	turist	2	1645	varlık	3
1546	tenkit	2	1596	tutku	6	1646	varsayım	3
1547	teori	2	1597	tutsak	6	1647	varsıl	2
1548	tepe	2	1598	tümce	2	1648	vasıf	7
1549	terakki	4	1599	tür	2	1649	vasıta	3
1550	terbiye	3	1600	türbe	4	1650	vasiyet	5

Tablo 3.5.1.'e devam

Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F	Sıra No	İsimler	F
1651	vatan	6	1696	yat	3	1741	yozlaşma	2
1652	vatandaş	2	1697	yatağan	3	1742	yönseme	2
1653	vazife	7	1698	yatak	4	1743	yöntem	6
1654	vaziyet	4	1699	yavan	2	1744	yöre	4
1655	veba	2	1700	yaver	6	1745	Yörük	2
1656	vefasız	3	1701	yayın	2	1746	yurt	8
1657	vekil	2	1702	yayla	3	1747	yüce	6
1658	veri	2	1703	yayvan	3	1748	yüceltme	2
1659	vesile	2	1704	yaz	5	1749	yüklem	3
1660	vezir	2	1705	yazgı	3	1750	yürek	11
1661	vicdan	7	1706	yazı	2	1752	yüz	6
1662	vitrin	3	1707	yazıcı	2	1753	yüzükoyun	3
1663	vizite	2	1708	yazıhane	2	1754	zaaf	2
1664	yaban	3	1709	yazın	2	1755	zabit	4
1665	yabancı	3	1710	yedmek	4	1756	zafer	4
1666	yabanî	4	1711	yegâne	11	1757	zahire	5
1667	yad	2	1712	yeğ	2	1758	zalim	3
1668	yâd	2	1713	yeis	3	1759	zaman	4
1669	yadigâr	3	1714	yel	5	1760	zarif	2
1670	yağır	3	1715	yele	6	1761	zat	2
1671	yakamoz	3	1716	yemen	2	1762	zatürree	3
1672	yakın	3	1717	yemeni	3	1763	zavallı	2
1673	yakut	2	1718	yemiş	2	1764	zayıf	3
1674	yalak	2	1719	yeni	5	1765	zekâ	3
1675	yalı	6	1720	yerel	2	1766	zelzele	2
1676	yalın	3	1721	yeşil	2	1767	zemin	2
1677	yalnız	2	1722	yetenek	8	1768	zengin	4
1678	yamaç	9	1723	yeti	2	1769	zerre	3
1679	yaman	2	1724	yetim	3	1770	zerzevat	4
1680	yanık	3	1725	yetkinlik	2	1771	zevk	2
1681	yanıt	3	1726	yiğit	6	1772	zeybek	2
1682	yankı	2	1727	yıl	3	1773	zifir	2
1683	yanlış	3	1728	yıldırım	2	1774	zihin	4
1684	yansıma	2	1729	yıldız	3	1775	zindan	2
1685	yapıt	4	1730	yılgin	2	1776	zira	2
1686	yar	2	1731	yılkı	4	1777	zirve	2
1687	yaratık	2	1732	yoğun	3	1778	ziyade	6
1688	yargı	4	1733	yok	2	1779	ziyafet	2
1689	yarın	2	1734	yoksul	2	1780	ziyan	5
1690	yas	4	1735	yokuş	2	1781	zorba	3
1691	yasa	2	1736	yol	4	1782	zorbalık	2
1692	yaş	5	1737	yoldaş	2	1783	zümrüt	2
1693	yaşam	3	1738	yontu	3			
1694	yaşlı	3	1739	yorgun	2			
1695	yaşmak	4	1740	yorum	2			

Tablo 3.5.1. incelendiğinde, 39 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, isim türünden toplam 1783 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak isimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.5.2’dedir.

Tablo 3.5.2. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak İsimlerin Frekans ve Yüzdeleri

İsimler	F	%
Ortak olmayan İsimler	6782	79.18
İki kitapta ortak olan İsimler	833	9.72
Üç kitapta ortak olan İsimler	381	4.44
Dört kitapta ortak olan İsimler	214	2.49
Beş kitapta ortak olan İsimler	118	1.37
Altı kitapta ortak olan İsimler	100	1.16
Yedi kitapta ortak olan İsimler	49	0.57
Sekiz kitapta ortak olan İsimler	37	0.43
Dokuz kitapta ortak olan İsimler	20	0.23
On kitapta ortak olan İsimler	11	0.12
On bir kitapta ortak olan İsimler	10	0.11
On iki kitapta ortak olan İsimler	3	0.03
On üç kitapta ortak olan İsimler	1	0.01
On dört kitapta ortak olan İsimler	3	0.03
On beş kitapta ortak olan İsimler	2	0.02
On yedi kitapta ortak olan İsimler	1	0.01
Toplam	8565	100

Tablo 3.5.2. incelendiğinde, 13 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında öğrencilere toplam 8565 isim türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 833 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %9.72; 381 ismin, 39 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %4.44; 214 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 4

tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %2.49; 118 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.37; 100 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.16; 49 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 7 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.57; 37 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 8 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.43; 20 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 9 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.23; 11 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 10 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.12; 10 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 11 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.11; 3 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 12 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.03; 1 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 13 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.01; 3 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 14 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.03; 2 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 15 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.02 ve 1 ismin 39 Türkçe ders kitabının sadece 17 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen isim türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.01 olduğu görülmektedir.

Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 1783 (bkz.tablo3.1.2) ismin yüzdelik oranı %20.82'dir. Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 8565 isim türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak

kelimelerle kıyaslandığında, yüzelik oranı farkı %79.18 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki isim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 1783 ortak kelimenin, bütün isimler arasındaki yüzelik oranı %20.82; isim türünden ortak olmayan kelime sayısının 6782, yüzelik oranının ise bütün kelimeler arasında %79.18 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.5.3. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiiller

Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F
1	açmak	4	51	dayanamamak	2	101	inkışaf ettirmek	3
2	ağarmak	5	52	debelenmek	3	102	inlemek	2
3	ağlamak	5	53	derlemek	4	103	ırgalanmak	2
4	akmak	3	54	dinlemek	3	104	irkiilmek	3
5	aktarmak	4	55	dolmak	2	105	ıskalamak	2
6	alay etmek	8	56	donakalmak	2	106	ispat etmek	3
7	aldırmak	2	57	donanmak	2	107	istemek	3
8	aldırmamak	2	58	donatmak	5	108	işgal etmek	2
9	algılamak	5	59	duymak	2	109	ışıldamak	2
10	alışmak	2	60	duyumsamak	2	110	ışıtmaq	2
11	almak	3	61	düşmek	5	111	iştirak etmek	2
12	anımsamak	3	62	düşünmek	5	112	itaat etmek	2
13	anlatmak	3	63	eğlenmek	2	113	itiraf etmek	3
14	anmak	2	64	eğleşmek	3	114	izah etmek	4
15	atmak	2	65	emir vermek	2	115	kaçmak	2
16	avutmak	2	66	erişmek	3	116	kalkmak	2
17	aydınlanmak	2	67	ermek	3	117	kalmak	4
18	aydınlattmak	3	68	esef etmek	4	118	kapanmak	4
19	azarlamak	2	69	etmek	5	119	kapatmak	3
20	bağlamak	2	70	feda etmek	2	120	kapsamak	2
21	bağlanmak	2	71	feda olmak	2	121	karalamak	2
22	bakmak	2	72	filizlenmek	2	122	kasılmak	2
23	başlamak	3	73	geçmek	2	123	kastetmek	4
24	bayılmak	2	74	gelişmek	2	124	katlanmak	3
25	bellemek	8	75	gezinmek	2	125	kaybetmek	2
26	beslemek	4	76	girmek	2	126	kazmak	2
27	bezemek	3	77	gitmek	7	127	kesilmek	6
28	bezenmek	3	78	giymek	2	128	kesmek	3
29	bitmek	2	79	göçmek	2	129	kestirememek	3
30	boğazlamak	2	80	gönenmek	2	130	keşfetmek	4
31	boşanmak	2	81	görmek	2	131	kişnemek	2
32	böbürlenmek	3	82	göstermek	2	132	kocamak	2
33	bulmak	4	83	gövmek	3	133	komak	2
34	bulunmak	3	84	gülümsemek	2	134	koyulmak	2
35	büzölmek	2	85	gürlemek	3	135	kurmak	3
36	çağlamak	2	86	götmek	2	136	kurulmak	3
37	çalmak	5	87	halk olmak	2	137	kükremek	3
38	çarpmak	2	88	haşrolmak	2	138	küsmek	2
39	çatmak	2	89	hatırlamak	2	139	lütftetmek	3
40	çekmek	5	90	haykırmak	3	140	mahkûm etmek	3
41	çevirmek	2	91	hayran olmak	2	141	mahkûm olmak	2
42	çıkarmak	2	92	hesaplamak	2	142	mahrum etmek	4
43	çıkmaq	5	93	hissetmek	2	143	mahvolmak	2
44	çimmet	3	94	hükmetmek	3	144	malik olmak	2
45	çırpınmak	3	95	icap etmek	3	145	mâni olmak	2
46	çizmek	2	96	icat etmek	3	146	meccbur kalmak	2
47	çöreklenmek	2	97	idare etmek	4	147	merak etmek	2
48	dalmak	8	98	ilişmek	2	148	muhafaza etmek	4
49	damlamak	2	99	iltifat etmek	2	149	muvaıffak olmak	2
50	davranmak	3	100	imrenmek	2	150	mücadele etmek	2

Tablo 3.5.3.'e devam

Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F	Sıra No	Fiiller	F
151	müdafaa etmek	3	189	söylenmek	2	227	uyumak	2
152	nasip olmak	3	190	sürmek	2	228	uzanmak	3
153	nefret etmek	2	191	sürüklemek	2	229	üstelemek	2
154	neşretmek	2	192	süsmek	2	230	üşenmek	2
155	okumak	5	193	şahit olmak	2	231	üşüşmek	3
156	olgunlaşmak	2	194	şahlanmak	5	232	üzülmek	2
157	olmak	3	195	taçlandırmak	2	233	vaat etmek	4
158	oynamak	3	196	takdim etmek	2	234	vakfetmek	2
159	öğrenmek	2	197	takdir etmek	3	235	veda etmek	4
160	önermek	2	198	takdir eylemek	2	236	vermek	9
161	övmek	2	199	taklit etmek	2	237	vurgulamak	3
162	özdeşleşmek	2	200	tamir etmek	3	238	vurmak	6
163	paralanmak	3	201	tanık olmak	2	239	yadırgamak	3
164	parlamak	2	202	tanzim etmek	2	240	yadsımak	2
165	patlamak	2	203	tasvir etmek	2	241	yakılmak	2
166	peyda olmak	2	204	tebarüz ettirmek	3	242	yakınmak	2
167	rast gelmek	2	205	telkin etmek	2	243	yaltaklanmak	2
168	salınmak	3	206	temaşa etmek	2	244	yanmak	8
169	saptamak	2	207	tembih etmek	3	245	yapmak	4
170	sarmak	2	208	temin etmek	2	246	yaşamak	3
171	savaşmak	2	209	temsil etmek	2	247	yatmak	2
172	savmak	2	210	tepinmek	2	248	yaymak	2
173	savulmak	2	211	tercih etmek	5	249	yeltenmek	3
174	sebeplenmek	2	212	teselli etmek	6	250	yermek	2
175	seçmek	2	213	teşekkür etmek	2	251	yitirmek	2
176	seferber etmek	2	214	teşkil etmek	4	252	yitmek	2
177	seğirtmek	2	215	teşvik etmek	5	253	yorumlamak	2
178	selâmlamak	2	216	tevhit etmek	6	254	yozlaşmak	3
179	serpilmek	2	217	tezahür etmek	6	255	yönelmek	2
180	sevk etmek	2	218	tırmanmak	2	256	yunmak	3
181	seyretmek	2	219	tökezlemek	4	257	yutmak	3
182	sıgmamak	2	220	tutmak	3	258	yükselmek	4
183	sıkılmak	2	221	tutuşmak	3	259	yürümek	3
184	silkinmek	4	222	tünemek	2	260	zamanı gelmek	2
185	sınamak	2	223	uçmak	2	261	zapt etmek	3
186	siper etmek	3	224	utanmak	2	262	ziyan olmak	3
187	sökün etmek	2	225	uyanmak	5	263	ziyaret etmek	2
188	sönmek	2	226	uydurmak	2	264	zuhur etmek	3

Tablo 3.5.3. incelendiğinde, 39 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının 'sözlük çalışmaları' bölümlerinde, fiil türünden toplam 264 ortak kelimenin olduğu görülmektedir. Ortak fiillerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.5.4.'tedir.

Tablo 3.5.4. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Fiillerin Frekans ve Yüzdeleri

Fiiller	F	%
Ortak olmayan fiiller	1052	79.93
İki kitapta ortak olan fiiller	153	11.62
Üç kitapta ortak olan fiiller	64	4.86
Dört kitapta ortak olan fiiller	21	1.59
Beş kitapta ortak olan fiiller	15	1.13
Altı kitapta ortak olan fiiller	5	0.37
Yedi kitapta ortak olan fiiller	1	0.07
Sekiz kitapta ortak olan fiiller	4	0.30
Dokuz kitapta ortak olan fiiller	1	0.07
Toplam	1316	100

Tablo 3.5.4. incelendiğinde, 13 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında öğrencilere toplam 1316 fiil türünden kelimenin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 153 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %11.62; 64 fiilin, 39 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %4.86; 21 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.59; 15 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.13; 5 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.37; 1 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 7 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.07 ve 4 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 8

tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.37; 1 fiilin 39 Türkçe ders kitabının sadece 9 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen fiil türünden kelimeler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.07 olduğu görülmektedir.

Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 264 (bkz.tablo3.5.4) fiilin yüzdeler oranı %20.07'dir. Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 1052 fiil türünden kelimenin, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelimelerle kıyaslandığında, yüzdeler oranı farkı %79.93 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki fiil türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 264 ortak kelimenin, bütün fiiller arasındaki yüzdeler oranı %20.07; fiil türünden ortak olmayan kelime sayısının 1052, yüzdeler oranının ise bütün kelimeler arasında %79.93 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden kelime kazandırmada ortak kriterlerinin bulunmadığını göstermektedir.

Tablo 3.5.5.Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimler

Sıra No	Deyimler	F	Sıra No	Deyimler	F	Sıra No	Deyimler	F
1	abayı yakmak	2	51	canavar kesilmek	2	101	göğüs germek	2
2	aç gözülü	2	52	canı sıkılmak	2	102	gölgesine sığınmak	2
3	adam olmak	2	53	cepheden cepheye koşmak	2	103	gönlünü almak	2
4	ağzı kulaklarına varmak	2	54	çehresini çatmak	2	104	gönül almak	2
5	akıl erdirememek	2	55	çeki düzen vermek	2	105	gönülden dilemek	2
6	akla kararı seçmek	2	56	çığına dönmek	2	106	göz alıcı	2
7	aklı başından gitmek	2	57	dal budak salmak	2	107	göz atmak	2
8	aklına gelmek	2	58	dallanıp budaklanmak	2	108	göz dikmek	2
9	alçak gönüllü	2	59	değer vermek	2	109	göz gezdirmek	2
10	alıcı gözüyle bakmak	2	60	delik deşik olmak	2	110	göz göze gelmek	2
11	alın teri	2	61	dereden tepeden konuşmak	2	111	göz kırpma	2
12	alını açık	2	62	ders almak	2	112	göz koymak	2
13	alını açık gezmek	2	63	ders vermek	2	113	göz önüne getirmek	2
14	ana baba günü	2	64	dert yanmak	2	114	gözden çıkarmak	2
15	arası açılmak	2	65	destan yazmak	2	115	gözden geçirmek	2
16	ateş pahası	2	66	dikkati çekmek	2	116	göze alamamak	2
17	ayağını kaydırmak	2	67	dikkatini toplamak	2	117	göze almak	2
18	ayak basmak	2	68	dil yarası	2	118	göze çarpmak	2
19	ayak diremek	2	69	dile düşmek	2	119	göze gelmek	2
20	ayak uydurmak	2	70	dile getirmek	2	120	gözleri kararmak	2
21	bağdaş kurmak	2	71	dili açılmak	2	121	gözleri parlamak	2
22	bağrı yanık	2	72	dilinden düşmemek	2	122	gözlerine inanmamak	2
23	bağrına basmak	2	73	dilini tutmak	2	123	gözlerini dikmek	2
24	bağrına taş basmak	2	74	dillere destan olmak	2	124	gözünü kan bürümek	2
25	bahse girmek	2	75	dişini sıkmak	2	125	gözlerini sele vermek	2
26	baş başa vermek	2	76	divan durmak	2	126	gözü gönü açılmak	2
27	baş eğmek	2	77	dizini dövmek	2	127	gözü pek	2
28	baş göstermek	2	78	dizlerinin bağı çözülmek	2	128	gözünde tutmak	2
29	başa kakmak	2	79	dolap çevirmek	2	129	gözüne çarpmak	2
30	başı çekmek	2	80	donakalmak	2	130	gözüne ilişmek	2
31	başı dönmek	2	81	donup kalmak	2	131	gözünü dört açmak	2
32	başı havalarda gezmek	2	82	dört elle sarılmak	2	132	gücüne gitmek	2
33	başı pişmek	2	83	dört gözle beklemek	2	133	hâkim olmak	2
34	başı sıkışmak	2	84	dudak bükme	2	134	hakkından gelmek	2
35	başında paralamak	2	85	dünya başına yıkılmak	2	135	hakkını helâl etmek	2
36	başından savmak	2	86	düş kırıklığı	2	136	harapvebitap düşmek	2
37	bayram etmek	2	87	düşse kalka	2	137	hasret çekmek	2
38	bir dediğini iki etmemek	2	88	el ayak çekilmek	2	138	hasret gitmek	2
39	boğazı düğümlenmek	2	89	el koymak	2	139	haşır neşir olmak	2
40	boşa gitmek	2	90	ele avuca sığmamak	2	140	hayal kırıklığına uğramak	2
41	boy ölçüşmek	2	91	ele geçirmek	2	141	haz duymak	2
42	boyunu bükük	2	92	ele vermek	2	142	iç geçirmek	2
43	boyun eğmek	2	93	eli uzun	2	143	içi cız etmek	2
44	bozuk para gibi harcamak	2	94	elinden geleni yapmak	2	144	içi içini yemek	2
45	can atmak	2	95	elinden gelmek	2	145	içi yanmak	2
46	can çekişmek	2	96	elinden tutmak	2	146	içine sindirmek	2
47	can evinden vurulmak	2	97	elini ağır tutmak	2	147	içine sinmek	2
48	can kulağıyla dinlemek	2	98	elini kolunu bağlamak	2	148	içini çekmek	2
49	can vermek	2	99	eteği tutuşmak	2	149	iğneatsanyeredüşmez	2
50	cana yakın	2	100	fırsat bulmak	2	150	iki gözü iki çeşme olmak	2

SıraNo	Deyimler	F	Sıra No	Deyimler	F	Sıra No	Deyimler	F
151	ileri gitmek	2	188	kul köle olmak	3	225	soluğu kesilmek	4
152	in cin top oynamak	2	189	kulak asmamak	3	226	şoru yağmuruna tutmak	4
153	iple çekmek	2	190	kulak kabartmak	3	227	şafak atmak	4
154	iş görmek	2	191	kulak kesilmek	3	228	şifa bulmak	4
155	işe koyulmak	2	192	kulak vermek	3	229	taban tepmek	4
156	iz bırakmak	2	193	kulu köpeği olmak	3	230	tadı tuzu kalmamak	4
157	kafa yormak	2	194	kurban olmak	3	231	taş kesilmek	4
158	kafasına koymak	2	195	kuş uçmaz kervan geçmez	3	232	tatlı dil	4
159	kalbi çarpmak	2	196	lâhavle çekmek	3	233	tir tir titremek	4
160	kaleme almak	2	197	mal etmek	3	234	tüyleri diken diken olmak	4
161	kalp kırmak	2	198	metelik etmemek	3	235	üstüne düşmek	4
162	kalpleri kazanmak	2	199	meydan okumak	3	236	yakayı kurtarmak	5
163	kan ter içinde kalmak	2	200	muradına ermek	3	237	yan gelip yatmak	5
164	kanı donmak	2	201	musallat olmak	3	238	yardım eli uzatmak	5
165	kanı kaynamak	2	202	nam salmak	3	239	yer yerinden oynamak	5
166	kapıyı çalmak	3	203	nasırlaşmış yürek	3	240	yerin dibine geçmek	5
167	kara gün	3	204	nazar değmek	3	241	yerinde yeller esmek	5
168	kara haber	3	205	nesli tükenmek	3	242	yerle bir etmek	5
169	kara kara düşünmek	3	206	ocağı sönmek	3	243	yol göstermek	5
170	kara yazı	3	207	ocağı tütme	3	244	yola düşmek	5
171	karalar bağlamak	3	208	ocağına incir dikmek	3	245	yola koyulmak	5
172	kaş yapayım derken göz çıkarmak	3	209	omuz silkme	3	246	yollara düşmek	5
173	kaşları çatılmak	3	210	ödü kopmak	3	247	yolunu beklemek	5
174	kayıtsız kalmak	3	211	ödü patlamak	3	248	yunmuş yıkanmış	5
175	kem küm etmek	3	212	öğüt vermek	3	249	yükte hafif pahada ağır	6
176	kendinden geçmek	3	213	öpüp başına koymak	3	250	yüreği ağzına gelmek	6
177	kendine gelmek	3	214	para etmemek	4	251	yüreği burkulmak	6
178	kendini adamak	3	215	pay çıkarmak	4	252	yüreği çarpmak	6
179	kendini alamamak	3	216	payına düşmek	4	253	yüreği küt küt atmak	6
180	kendini dara atmak	3	217	peygamber ahlâklı	4	254	yüreği oynamak	7
181	kendini tutamamak	3	218	ricada bulunmak	4	255	yüreği parçalanmak	7
182	kırıp geçirmek	3	219	sarmaş dolaş olmak	4	256	yüz çevirmek	7
183	kıs kıs gülmek	3	220	sarpa sarmak	4	257	yüzünü buruşturmak	8
184	kıt kanaat geçinmek	3	221	sevinçten uçmak	4	258	zevk duymak	8
185	kiyameti koparmak	3	222	sır olmak	4	259	zincir vurmak	12
186	kızılca kıyamet kopmak	3	223	sitem etmek	4			
187	kol kanat germek	3	224	sizlere ömür	4			

Tablo 3.5.5. incelendiğinde, 39 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, deyim türünden toplam 259 ortak kelime öbeğinin olduğu görülmektedir. Ortak deyimlerin frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.5.6.’dadır.

Tablo 3.5.6. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Deyimlerin Frekans ve Yüzdeleri

Deyimler	F	%
Ortak olmayan deyimler	1919	88.10
İki kitapta ortak olan deyimler	165	7.57
Üç kitapta ortak olan deyimler	48	2.20
Dört kitapta ortak olan deyimler	22	1.01
Beş kitapta ortak olan deyimler	13	0.59
Altı kitapta ortak olan deyimler	5	0.22
Yedi kitapta ortak olan deyimler	3	0.13
Sekiz kitapta ortak olan deyimler	2	0.09
On iki kitapta ortak olan deyimler	1	0.04
Toplam	2178	100

Tablo 3.5.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında öğrencilere toplam 2178 deyim kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 165 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %7.57; 48 deyim, 39 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %2.20; 22 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %1.01; 13 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.59; 5 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 6 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.22; 3 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 7 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.13; 2 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 8 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin

%0.09 ve 1 deyim 39 Türkçe ders kitabının sadece 12 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen deyimler arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.04 olduğu görülmektedir.

Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 259 (bkz.tablo3.5.5.) deyim yüzdelik oranı %11.90'dır. Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması amaçlanan toplam 1919 deyim, bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak deyimlerle kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %88.10 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki deyimler arasında nitelik açısından sadece 259 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki yüzdelik oranı %11.90; ortak olmayan deyim sayısının 1919, yüzdelik oranının ise bütün deyimler arasında %88.10 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının deyim kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.5.7.Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Grupları

Sıra No	Kelime Grupları	F	Sıra No	Kelime Grupları	F	Sıra No	Kelime Grupları	F
1	af yarası	2	37	gümbür gümbür	2	73	paldır küldür	2
2	akşamlik sabahlık	2	38	günlük güneşlik	2	74	politik düşünce	2
3	alaca karanlık	2	39	güzel bina	2	75	sarı sıcak	2
4	altın sevinç	2	40	güzel sanatlar	2	76	serin serin	2
5	ardı sıra	2	41	hak getire	2	77	sessiz yığın	2
6	askerî rüştiye	2	42	ham süt	2	78	sinsi sinsi	2
7	bağ bozumu	2	43	hayat damarı	2	79	sırnaşık bir gülüş	2
8	baştan ayağa	2	44	idare kandili	2	80	soluk soluğa	2
9	bilim kurulu	2	45	iktidara sahip olanlar	2	81	söz adamı	2
10	bilimsel çalışma	2	46	iktisadî hayat	2	82	kelimelerin mimarı	2
11	birkaç gün	2	47	iman seferberliği	2	83	süt beyaz	2
12	boyu boyunca	2	48	ince duygu	2	84	şeref yaşı	2
13	büyük kötülük	2	49	irade gücü	2	85	takdir nişanesi	2
14	büyük mükâfat	2	50	kalıplaşmış fikir	2	86	takım taklavat	2
15	çağdaş uygarlık	2	51	kara bulut	2	87	tapu fen memuru	2
16	çağdaş uygarlık düzeyi	2	52	karma eğitim	2	88	tarla kuşu	3
17	çağdaş uygarlık yolu	2	53	kasap kedisi	2	89	tatlı can	3
18	çelik ormanı	2	54	koca yemiş	2	90	turist cenneti	3
19	çiçek sağanağı	2	55	konuşma dili	2	91	Türk Dil Kurumu	3
20	çoluk çocuk	2	56	kutsal savaş	2	92	uçsuz bucaksız	3
21	doğal afet	2	57	kültür merdiveni	2	93	ufak tefek	3
22	dolu gibi	2	58	lime lime	2	94	ulusal eğitim	3
23	dünyanın dört bir yanı	2	59	lor peyniri	2	95	uygarlık yolu	3
24	düş kırıklığı	2	60	mahalle mektebi	2	96	üstün vasıf	3
25	emir eri	2	61	mağşer yeri	2	97	varı yoğu	3
26	eski oyun	2	62	maliyet fiyatı	2	98	yağ kâğıdı	3
27	esmer damlacıklar	2	63	milletler arası	2	99	yalın kılıç	3
28	eş sesli	2	64	millî birlik	2	100	yavaş yavaş	3
29	ev bark	2	65	millî kültür	2	101	yazı dili	3
30	fakr u zaruret	2	66	muasır medeniyet	2	102	yel değirmeni	4
31	fennin gelişmesi	2	67	muasır medeniyet seviyesi	2	103	yüksek ses	4
32	fırtına kuşu	2	68	müspet ilim	2	104	zabıt kâtibi	4
33	fitrî zekâ	2	69	orta durum	2	105	zatı şerif	5
34	genç kafalar	2	70	ön yargı	2	106	zayıf durum	8
35	genel eğitim	2	71	öz güven	2	107	zifirî karanlık	8
36	gözlem evi	2	72	öz su	2			

Tablo 3.5.7. incelendiğinde, 39 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ bölümlerinde, toplam 107 ortak kelime grubunun olduğu görülmektedir. Ortak kelime gruplarının frekans ve yüzdeleri hakkındaki bulgu ve yorumlar tablo 3.5.8’dedir.

Tablo 3.5.8. Bütün Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Ortak Kelime Gruplarının Frekans ve Yüzdeleri

Kelime Grupları	F	%
Ortak olamayan kelime grupları	1465	93.19
İki kitapta ortak olan kelime grupları	87	5.53
Üç kitapta ortak olan kelime grupları	14	0.89
Dört kitapta ortak olan kelime grupları	3	0.19
Beş kitapta ortak olan kelime grupları	1	0.06
Sekiz kitapta ortak olan kelime grupları	2	0.12
Toplam	1572	100

Tablo 3.5.6. incelendiğinde, 13 yayınevine ait Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında öğrencilere toplam 2178 kelime grubunun kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan 87 kelime grubunun 39 Türkçe ders kitabının sadece 2 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %5.53; 14 kelime grubunun, 39 Türkçe ders kitabının sadece 3 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.89; 3 kelime grubunun 39 Türkçe ders kitabının sadece 4 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.19; 1 kelime grubunun 39 Türkçe ders kitabının sadece 5 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.06 ve 2 kelime grubunun 39 Türkçe ders kitabının sadece 8 tanesinde geçtiği, bütün Türkçe ders kitaplarında geçen kelime gruplarının arasındaki ortaklık yüzdesinin %0.12 olduğu görülmektedir.

Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının (13 yayınevine ait Türkçe ders kitabı) tamamında kelime sıklığı iki ve daha fazla olan toplam 107 (bkz.tablo3.5.7.) kelime grubunun yüzdelik oranı %6.81'dir. Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının tamamında ortak olmayan ve öğrencilere farklı kitaplarda da olsa kazandırılması

amaçlanan toplam 1465 kelime grubunun bütün Türkçe ders kitaplarında kazandırılan ortak kelime gruplarıyla kıyaslandığında, yüzdelik oranı farkı %93.19 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki kelime grupları arasında nitelik açısından sadece 107 ortak kelime grubunun, bütün kelime grupları arasındaki yüzdelik oranı %6.81; ortak olmayan kelime grubu sayısının 1465, yüzdelik oranının ise bütün kelime grupları arasında %93.19 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının kelime grubu kazandırmada ortak kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve bunlara yönelik öneriler dile getirilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Araştırmaya konu olan 13 yayınevinin 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının ‘sözlük çalışmaları’ kısmında, öğrencilerin kelime hazinelerine kazandırılacak isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerinin nicelik ve nitelik açısından şu özelliklerine ulaşılmıştır:

1. Türkçe 6. sınıf ders kitaplarının öğrencilere kazandırmaya amaçladığı isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerinin nicel ve nitel özellikleri şöyledir:

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 2553 isim türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. Türkçe 6. sınıf ders kitaplarında, isim türünden toplam 427 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 13 adet Türkçe 6. sınıf ders kitabındaki isim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 427 ortak kelimenin, bütün isimler arasındaki yüzdelik oranı %16.73; isim türünden ortak olmayan kelime sayısının 2126, yüzdelik oranının ise bütün kelimeler arasında %83.27 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 458 fiil türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında, fiil türünden toplam 66 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 66 ortak kelimenin, bütün fiiller arasındaki yüzdelik oranı %14.32; fiil türünden ortak olmayan kelime sayısının 392, yüzdelik oranının ise bütün kelimeler arasında %85.58 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 772 deyim türünden kelime öbeği kazandırılması amaçlanmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında, deyim türünden toplam 109 ortak kelime öbeği vardır. Yayınevlerine ait 13 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki deyim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 109 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki yüzdelik oranı %14.22; deyim türünden ortak olmayan kelime sayısının 663, yüzdelik oranın ise bütün kelimeler arasında %85.88 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının deyim türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 421 kelime grubu kazandırılması amaçlanmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında, toplam 7 ortak kelime grubu vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 6.sınıf Türkçe ders kitabında kelime grupları arasında nitelik açısından sadece 7 ortak kelime grubunun, bütün kelime grupları arasındaki yüzdelik oranı %1.77; ortak olmayan kelime grubunun 414, yüzdelik oranının ise bütün kelime grupları arasında %98.33 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının ortak kelime grubu kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

2. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğrencilere kazandırmaya amaçladığı isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerinin nicel ve nitel özellikleri şöyledir:

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 2754 isim türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında, isim türünden toplam 507 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki isim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 507 ortak kelimenin, bütün isimler arasındaki yüzdelik oranı %18.41; isim türünden ortak olmayan kelime sayısının 2247, yüzdelik oranının ise bütün kelimeler arasında %81.59 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 388 fiil türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında, fiil türünden toplam 44 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 44 ortak kelimenin, bütün fiiller arasındaki yüzdelik oranı %11.35; fiil türünden ortak olmayan kelime sayısının 344, yüzdelik oranının ise bütün kelimeler arasında %88.65 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 709 deyim türünden kelime öbeği kazandırılması amaçlanmıştır. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında, deyim türünden toplam 56 ortak kelime öbeği vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki deyim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 56 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki yüzdelik oranı %7.90; ortak olmayan deyim sayısının 653, yüzdelik oranının ise bütün deyimler arasında %92.10 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının ortak deyim kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 525 kelime grubu kazandırılması amaçlanmıştır. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında, kelime grubu türünden toplam 18 ortak kelime öbeği vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki kelime grupları arasında nitelik açısından sadece 18 ortak kelime grubunun, bütün kelime grupları arasındaki yüzdelik oranı %3.43; ortak olmayan kelime grubu sayısının 507, yüzdelik oranının ise bütün kelime grupları arasında %96.57 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının ortak kelime grubu kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

3. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğrencilere kazandırmaya amaçladığı isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerinin nicel ve nitel özellikleri şöyledir:

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 3258 isim türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 13 yayınevine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, isim türünden toplam 595 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki isim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 595 ortak kelimenin, bütün isimler arasındaki yüzdelik oranı %18.27; isim türünden ortak olmayan kelime sayısının 2663, yüzdelik oranının ise bütün kelimeler arasında %81.73 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 470 fiil türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, fiil türünden toplam 62 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 62 ortak kelimenin, bütün fiiller arasındaki yüzdelik oranı %13.20; fiil türünden ortak olmayan kelime sayısının 408, yüzdelik oranının ise bütün kelimeler arasında %86.80 gibi büyük

bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 697 deyim türünden kelime öbeği kazandırılması amaçlanmıştır. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, deyim türünden toplam 52 ortak kelime öbeği vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki deyim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 52 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki yüzdelik oranı %7.47; ortak olmayan deyim sayısının 645, yüzdelik oranının ise bütün deyimler arasında %92.53 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının ortak deyim kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada incelenen 13 yayınevinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere birbirinden farklı toplam 626 kelime grubu kazandırılması amaçlanmıştır. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, kelime grubu türünden toplam 19 ortak kelime öbeği vardır. Yayınevlerine ait 13 adet 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki kelime grupları arasında nitelik açısından sadece 19 ortak kelime grubunun, bütün kelime grupları arasındaki yüzdelik oranı %3.43; ortak olmayan kelime grubu sayısının 607, yüzdelik oranının ise bütün kelime grupları arasında %96.69 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının ortak kelime grubu kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

4. Bütün Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının, üç yıl boyunca, öğrencilere kazandırmaya amaçladığı isim, fiil, deyim ve kelime grubu türünden kelime ve kelime öbeklerinin nicel ve nitel özellikleri ise şöyledir:

Araştırmada yer alan 13 yayınevinin 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 Türkçe ders kitabında öğrencilere toplam 8565 isim türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 13 yayınevine ait 39 Türkçe ders kitabında, isim türünden toplam 1783 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki isim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 1783 ortak kelimenin, bütün

isimler arasındaki yüzdeler oranı %20.82; isim türünden ortak olmayan kelime sayısının 6782, yüzdeler oranının ise bütün kelimeler arasında %79.18 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının isim türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada yer alan 13 yayınevinin 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 Türkçe ders kitabında öğrencilere toplam 1316 fiil türünden kelime kazandırılması amaçlanmıştır. 13 yayınevine ait 39 Türkçe ders kitabında, fiil türünden toplam 264 ortak kelime vardır. Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki fiil türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 264 ortak kelimenin, bütün fiiller arasındaki yüzdeler oranı %20.07; fiil türünden ortak olmayan kelime sayısının 1052, yüzdeler oranının ise bütün kelimeler arasında %79.93 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının fiil türünden ortak kelime kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada yer alan 13 yayınevinin 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 Türkçe ders kitabında öğrencilere toplam 2178 deyim türünden kelime öbeği kazandırılması amaçlanmıştır. 13 yayınevine ait 39 Türkçe ders kitabında, deyim türünden toplam 259 ortak kelime öbeği vardır. Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki deyim türünden kelimeler arasında nitelik açısından sadece 259 ortak kelime öbeğinin, bütün deyimler arasındaki yüzdeler oranı %11.90; ortak olmayan deyim sayısının 1919, yüzdeler oranının ise bütün deyimler arasında %88.10 gibi büyük bir oranda olması, yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının deyim türünden ortak kelime öbeği kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada yer alan 13 yayınevinin 6, 7 ve 8. sınıflarına ait 39 Türkçe ders kitabında öğrencilere toplam 1572 kelime grubu kazandırılması amaçlanmıştır. 13 yayınevine ait 39 Türkçe ders kitabında, toplam 107 ortak kelime grubu vardır. Yayınevlerine ait 39 Türkçe ders kitabındaki kelime grupları arasında nitelik açısından sadece 107 ortak kelime grubunun, bütün kelime grupları arasındaki yüzdeler oranı %6.81; ortak olmayan kelime grubu sayısının 1465, yüzdeler oranının ise bütün kelime grupları arasında %93.19 gibi büyük bir oranda olması,

yayınevlerinin ve ders kitabı yazarlarının ortak kelime grubu kazandırma kriterlerinin olmadığını göstermektedir.

Ulaşılan bütün bu sonuçlar, ders kitabı yazarlarının ve yayınevlerinin nicelik ve nitelik açısından herhangi bir kelime kazandırma kriteri ve birliği olmadığını ortaya koymaktadır. Böylece, ders kitapları öğrencilere standart bir Türkçe eğitimi sunamamakta, dil edinimi yazarların ders kitaplarına koydukları metinlerle, öğretmenlerin ve öğrencilerin kişisel çabalarına kalmaktadır.

4.2. Öneriler

Anadili ders kitapları yabancı dil öğretimi kitaplarında olduğu gibi belirli bir sözcük dağarcığını kazandırmayı hedeflemelidir. Bunun için, okul öncesi ana sınıfı dahil, çocuğun ailesinden ve yakın çevresinden edindiği, çevresiyle iletişim kurarken kullandığı aktif kelime dağarcığı doğru tespit edilmeli, ilköğretimin birinci sınıfından itibaren yine çocuğun her an aktif olarak kullanabileceği ve iletişimde ihtiyaç duyacağı kelime hazinesi, her yaş ve sınıf seviyesine göre bir program dahilinde, aşamalı olarak öğrencilere kazandırılmalıdır.

Ana dili öğretimi yapılırken yabancı dil öğretiminde olduğu gibi çeşitli dil edindirme aşamaları “başlangıç, orta ve ileri düzey” ortaya konulmalı ve dil öğretme stratejileri belirlenmelidir.

Örneğin ilköğretimin birinci kademesi başlangıç düzeyi, ikinci kademesi orta düzey ve ortaöğretim (lise) kısmı da ileri düzey olarak kabul edilebilir. Bu durumda başlangıç düzeyinde etkin söz varlığı edindirilebilir. Orta düzeyde, 6, 7 ve 8. sınıflardan itibaren ise dilin işleyişi, mantığı; edebiyatın güzel eserleri aracılığıyla dil zevki ve sevgisi kazandırılarak edilgen söz varlığına, yani ileri düzeye kapılar aralanabilir. Böylece dinleme, okuma, konuşma ve yazma olarak adlandırılan dil becerilerinin daha sağlıklı olarak kazandırılması mümkün olabilecektir.

Türkçe ders kitabı hazırlanırken de belirlenen hedef ve stratejiler dikkate alınarak bir ünite ve kitapta, eğitim-öğretim yılı boyunca, kaç kelimenin öğretileceği ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

Ana dili öğretiminin ilk aşaması olan ilköğretimin birinci kademesinde, kazandırılması gereken kelimelerin somut ve çocuğun yakın çevresiyle ilgili olmasına dikkat edilmeli, ders kitaplarındaki kelime öğretme faaliyetlerini destekler mahiyette, gerekirse kazandırılacak kavram ve kelimelerin resimleri, kavram kartları da hazırlanmalıdır.

Türkçe için, yaş ve düzeye göre hangi kelimelerin ne sıklıkla öğretileceği ile ilgili çalışmaların noksanlığı giderildikten sonra, kitaplarda öğretilmek için seçilen kelimelerin, yazarların kişisel deneyim ve tercihlerine bırakılmaması için, gerekirse yeniden metinler oluşturulmalıdır. Ayrıca, kitaplarda kelime dağarcığını geliştirmeyle ilgili bir kere öğretilen kelimelerin tekrar ve pekiştirme alıştırmalarının ne kadar sıklıkta olacağı da çeşitli çalışmalarla belirlenmelidir.

Çocuğun yaş, düzey ve ihtiyaçlarına göre hangi kelimelerin ele alınıp ne kadar öğretileceği yanında, Türkçe ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarında çeşitli alıştırmalar, oyun ve bulmaca gibi çalışmalara ne kadar ve nasıl yer verileceği üzerine de, çeşitli araştırmalar yapılmalıdır.

Bilgisayar ve eğitim teknolojileri bölümleri ile işbirliği yaparak tespit edilen kelime dağarcığına yönelik, bilgisayarda kullanılabilecek bir program geliştirilmelidir. Buna göre, ders kitabına alınacak metinlerin veya öğretmenin ders kitabı dışında sınıfta işlemek istediği yazılı bir metnin sınıf ve seviyeye uygun olup olmadığı, uygun olmayan kelimelerin yerlerine seviyeye uygun kelime önerecek bilgisayar programı ile hem ana dili ve kelime öğretimi daha etkili gerçekleştirilecek hem de öğrencilere standart bir Türkçe söz varlığı daha kolay ve profesyonelce kazandırılacaktır.

Türkçe ders kitaplarının bu ve buna benzer sorunlarının ortadan kaldırılması için kitaplar, konularında uzman kişiler tarafından hazırlanmalıdır. Ders kitapları alanında uzmanlaşmış ve bu alanda ilerlemiş ülkelerin dil eğitimi alanındaki kaynaklarını bilen eğitim bilimciler ile deneyimli öğretmenlerden ve dilbilimcilerden oluşan bir komisyon tarafından hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKARSU, Bedia (1984). **Wilhelm Von Humboldt'da Dil ve Kùltür Bağlantısı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

AKERSON, Fatma Erkman. (2000). **Dile Genel Bir Bakış**. İstanbul: Multilingual Yayınları.

AKSAN, Doğan. (1999). **Anlambilim**. Ankara: Engin Yayınları.

AKSAN, Doğan. (2000). **Her Yönüyle Dil**. Ankara: TDK Yayınları.

AKSAN, Doğan. (2000). **Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim**. (1), Ankara: TDK Yayınları.

AKSOY, Ömer Asım. (1936). **Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzûmlu Kelimeler**. Gaziantep.

AKSOY, Ömer Asım. (1975). **Gelişen ve Özleşen Dilimiz**. Ankara: TDK Yayınları.

AKYOL, Hayati (1997). *Kelime Öğretimi*. **Millî Eğitim**, (134), 46-47.

ALKAN, Cevat (1992). **Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakùltesi Yayınları.

ALKAN, Cevat. (1984) **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.

ALPEREN, Nusret. (1990). **Türkçe (Güzel Konuşma, Okuma ve Yazma) Öğretim Rehberi**. İstanbul: MEB Yayınları.

ALPEREN, Nusret. (2001). **Türkçe Okuma ve Yazma Eğitim Rehberi**, 7. Baskı, Ankara: Alperen Yayınları.

ALTAN, Mehmet (1997). *Türk Çocukları Kaç Kelimeyle Konuşur?*. **Sabah Gazetesi**, 4 Eylül.

ARKONAÇ, Sibel. (1998). **Psikoloji**. İstanbul: Alfa Yayınları.

ARIK, İ.Alev. (1995). **Öğrenme Psikolojisine Giriş**. İstanbul: Der Yayınları.

ATAÜNAL, Aydoğan. (1994). *Bilim ve Eğitimde Görevli Kuruluşların İşlevleri ve İşbirliği*. **Bilim ve Eğitim**. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (2-3 Aralık)

ATAÜNAL, Aydoğan. (2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş veya Nasıl Bir İnsan?**. Ankara: 20 Mayıs Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı Yayını 3.

AYDOĞDU, Şahali. (2002). *Diller Dünyasına Bir Bakış ve Türkçe'nin Konumu Üzerine*. Ankara Tömer Dil Dergisi, (115).

AYGÜN, Mehmet. (1999). *Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağılımını Geliştirme Teknikleri*. Dil Dergisi. (78), 5-16.

BACANLI, Hasan. (1999). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BALOĞLU, Zekai. (1994). **Türkiye'de Eğitim**. İstanbul: Tüsiad Yayınları.

BAŞARAN, Mustafa. (2003). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Öğretmenlerin Türkçe Derslerinde Öğretim Materyalleri Kullanma Durumları**. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAYMUR, Feriha. (Tarihsiz). **Genel Psikoloji**. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

BAYMUR, Fuat. (1948). **Türkçe Öğretimi-I**. İstanbul: 4. baskı, İnkılâp Kitabevi.

BERNE, E. (1961). **Transactional Analysis in Pyschothrapy**. Grove Pres: New York.

BİLEN, Mürüvvet. (1999). **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Anı Yayıncılık.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1988). **Genel Öğretim Bilgisi**. 5. baskı, Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.

CEMİLOĞLU, Mustafa (1998). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Yay. No: 125.

CEMİLOĞLU, Mustafa. (1999). *İlköğretim Okullarının Türkçe Derslerinde Sözcük Öğretimi ve Türkçe Kitaplarındaki Söz değerleri Üzerine Bir İnceleme*. I. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. 16- 17 Haziran 1994, s. 207-217. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

CHOMSKY, Noam. (2002). **Dil ve Sorumluluk**. Ankara: Ekin Yayınları.

CONDON, John C. (1995). **Kelimelerin Büyülü Dünyası**. (Çev.: Murat Çiftkaya). İstanbul: İnsan Yayınları.

CÜCELOĞLU, Doğan. (1993). **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÇALIK, Temel. (2001) **Türkçe Ders Kitaplarının Biçim Ve Tasarımı. Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**. Ankara: Nobel Yatın Dağıtı.

ÇETİNKAYA, Zeynep. (2002). **İlköğretim İkinci Kademe Altıncı Sınıfta Ana Diline Ait Sözcüklerin Öğrenilmesi ve Kavranılmasına İlişkin Bir Araştırma**. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇİFTÇİ, Musa. (1991). **Bir Grup Yüksek Öğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇİLENTİ, Kamuran. (1984) **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**. Ankara: Kadioğlu Matbaası

ÇOTUKSÖKEN, Yusuf. (2001). **Uygulamalı Türk Dili**. İstanbul: Papatya Yayıncılık

DACEY, John S. ve John F. Travers. (1996). **Human Devolepment**. The McGraw-Hill Companies: New York.

DEMİRCAN, Ömer. (2001). **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri**. İstanbul: Der Yayınları.

DEMİREL, Özcan. (1999). **Türkçe Öğretimi**. İstanbul: MEB Yayınları.

DEMİREL, Özcan. (2002) **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi**. Ankara: Pegem Yayınları

Ders Kitapları İnceleme Esas ve Usûlleri.(1983). MEB. Tebliğler Dergisi. (2385)

DİLBAZ, Belgüzar. (1988). **İlkokul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Türkçe Dersi Bilişsel Alanla İlgili Hedeflerin Gerçekleşme Düzeyi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DÖKMEN, Üstün. (1994). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. Ankara: Sistem Yayıncılık.

DURSUN, Fevzi. (1999) **Öğretmenlerin Bilgisayar Destekli Öğretime İlişkin Yeterlilikleri ve Eğitim İhtiyaçlarının Saptanması**. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ERGENÇ, İclal. (1994). *Türkiye'deki Anadili Sorunu*. **Dil Dergisi**. (25), 12-15.

ERGİN, Muharrem (1993). **Türk Dil Bilgisi**, 20. baskı, İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

ERİK, Nazik. (1991). **Türkiye'de Anadili Öğretimi**. İzmir: Kültür ve Sanat Derneği Yayınları.

ERKUŞ, Adnan. (1994). **Psikolojik Terimler Sözlüğü**. Ankara: Doruk Yayınları.

EROĞLU, Feyzullah. (1996). **Davranış Bilimleri**. İstanbul: Beta Yayınları.

ERTÜRK, Selahattin (1982). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Yelkentepe Yayınları.

ERYAŞAR PAYCI, Duygu. (1994). **Çocuklarda Dil Gelişimi**. Edirne: Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları.

FLİPER, Charles V. ve N. Emerick. (1990). **Speech Correction**. New Jersey.

GAIRNS, Ruth. ve R. STUART. (1991). **Working With Words**. Cambridge: Cambridge University Press.

GÖĞÜŞ, Beşir. (1968). **İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu**. İstanbul: MEB Yayınları.

GÖĞÜŞ, Beşir. (1978). **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Öğretimi**. Ankara: Gül Yayınevi.

GÖKALP, Ziya. (1999). **Türkçülüğün Esasları**. İstanbul : MEB Yayınevi.

GÖKBERK, Macit. (2000). **Değişen Dünya Değişen Dil**. (3. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

GÖVSA, İbrahim Alaettin. (1998). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Hayat Yayınları.

GÖZ, İlyas. (2003). **Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü**. TDK. Yayınları: Ankara.

GÜLENSOY, Tuncer, (2000). **Türkçe El Kitabı**. Ankara: Akçağ Yayınları.

GÜLERYÜZ, Hasan. (2002). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

GÜNEY, Salih. (2000). **Davranış Bilimleri**. Ankara: Nobel Yayınları.

GÜRTÜRK, Gül (1986). *Çocuklarımızı 500 Kelime ile Yetiştiriyoruz*. Milliyet Gazetesi, 3 Kasım: 11.

GÜZEL, Abdurrahman (1987). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Programları. Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü Geleceği Sempozyumu*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, Tebliğler.

GÜZEL, Abdurrahman. (1989). *Eğitimde Türkçenin Öğretilmesi, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, (47)

HARİT, Ömer. (1971). *Samsun ve Ankara İllerinin 6-7 Yaş Çocuklarında Kelime Hazinesi Araştırması*. Ankara: MEB Plânlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Yayını.

HOTAMAN, Davut. (2000). *Dil ve Dil Öğrenme. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4), 294-311.

İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı.(1981). MEB. Tebliğler Dergisi, (2098)

İMER, Kâmile. (1990). *Dil ve Toplum*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

İmlâ Kılavuzu, (2000). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İNCEOĞLU, Metin. (1985). *Güdüleme Yöntemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları.

KAFESOĞLU, İbrahim. (1970). *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

KANTEMİR, Enise. (1986). *Ortaöğretimde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimine Genel Bir Bakış. Ortaöğretim Kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları*. Ankara: TED Yayınları:

KANTEMİR, Enise. (1997). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Engin Yayınevi.

KAPLAN, Mehmet. (2001). *Kültür ve Dil*. 16. baskı, Ankara: Dergâh Yayınları.

KARAKUŞ, İdris. (2002). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

KARASAR, Niyazi. (1995) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık

KARASAR, Niyazi. (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. 9. baskı, Ankara: Nobel Yayınları.

KAVCAR, Cahit. (1987).; *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 20, (1-2)

KAVCAR, Cahit. (1988). *Türkçe Eğitimi ve Sorunlar*. **Dil Dergisi**, (65), 12.

KAVCAR, Cahit. (1996). *Anadili Eğitimi*. **Ana Dili Dergisi**. (1), 15-19.

KAVCAR, Cahit. Ferhan OĞUZKAN ve Sedat SEVER. (2002). **Türkçe Öğretimi**. (Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin) Ankara: Engin Yayınları.

KILIÇ, Mehmet. (1996). *Ders Kitapları Üzerine Birkaç Söz*. **Bilge**. (9), 70-74.

KIRAN, Zeynel. Ayşe KIRAN. (2000). **Yazınsal Okuma Süreçleri**, Ankara: Seçkin Yayınları.

KORKMAZ , Zeynep. ve diğerleri. (2001). **Yüksek Öğretim Öğrencileri İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**. Ankara: Yargı Yayınevi.

KORKMAZ, Zeynep (1992). **Gramer Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KÜÇÜK, Salim. (1993). **Orta Okulların Birinci Sınıfları İçin Yazılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme**. Ankara: Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KÜÇÜK, Salim. (1998). *Ana Dili Öğretiminde Türkçe Ders Kitapları ve Metot Meselesi*. **Dil Dergisi**. (64), 6.

MARSHALL, Julia (1994). **Ana Dili ve Yazın Öğretimi**. İkinci Baskı, (Çev.: Cahit Külebi) Ankara: Başak Yayıncılık.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği. (1993). **MEB. Tebliğler Dergisi**. (2386)

MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI (IX.). (24 Haziran-4Temmuz 1974).İstanbul: MEB. Basımevi.

Millî Kütüphane Başkanlığı. (2001). **Türk Atasözleri ve Deyimleri I-II**. İstanbul: MEB. Yayınları.

MORGAN, Clifford T. (1991). **Psikolojiye Giriş**. (Haz: Sirel Karakaş ve diğerleri). Ankara: Meteksan A.Ş. Yayınları.

NAVARO, Leyla. (1988). **Beni Duyuyor musun?.** İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

OKTAY, Mahmud. (2000). **İletişimciler İçin Davranış Bilimlerine Giriş.** İstanbul: Der Yayınları.

ÖZ, Feyzi. (2001). **Uygulamalı Türkçe Öğretimi.** Ankara: Anı Yayıncılık.

ÖZBAY, Murat. (2001). *O-6 Yaş Grubu Çocuklarındaki Dil Gelişiminin Türkçe Öğretimi Açısından Önemi. Bilig, (17).*

ÖZBAY, Murat. (2003). **Öğretmen Görüşlerine Göre Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi.** Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.

ÖZDEMİR, Emin, (1983). *Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi. Türk Dili , “Dil Öğretim Özel Sayısı”, (379-380), 19-30.*

ÖZKALP, Enver. (1991). **Davranış Bilimlerine Giriş.** Eskişehir: 1. Fasikül, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

ÖZKIRIMLI, Atilla. (1994). **Dil ve Anlatım.** Ankara: Ümit Yayıncılık.

ÖZÖN, Mustafa Nihat. (1954) *Kelime Hazinesi. İlköğretim, XIX (367), 5-6.*

ÖZÖN, Mustafa Nihat. (1954). *Kelime Hazinesi. İlköğretim, XIX (370), 5-7.*

ÖZÖN, Mustafa Nihat. (1962). *Kelime Hazinesinin Geliştirilmesi. İlköğretim, XXVIII (506), 18-19, 32.*

ÖZTÜRK, M. Orhan (1994). *Bilim ve Eğitimde Dil. Bilim ve Eğitim.* Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (2-3 Aralık.)

PHELİVAN, Ahmet. (2003). *Türkçe Kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu Ve Çözüm Yollar. Dil Dergisi. (122), 84-92*

POLAT, Tülin. (1991). **Türkiye’nin Ders Kitapları, Orta Öğretim Ders Kitaplarına Eleştirel Bir Yaklaşım.** (Haz. OZİL, Şeyda; N.TAPAN) İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.

SABAN, Ahmet (2000) **Öğrenme Öğretme Süreci (Yeni Teori ve Yaklaşımlar).** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SAĞIR, Mukim. (2002). **İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi.** Ankara: Nobel Yayınlar.

SARAÇBAŞI, M. Ertuğrul. İbrahim MİNNETOĞLU. (2002). **Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü.** İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

SAUSSURE, Ferdinand. (1998). **Dilbilim, Genel Dilbilim Dersleri**, (Çev. Prof. Dr. Berke VARDAR). İstanbul: Multilingual

SENEMOĞLU, Nuray. (2001) **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitapevi.

SEVER, Sedat. (2000). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

SOYSAL, M.Orhan. (1995). **Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmenin El Kitabı**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

SÖNMEZ, Veysel. (2001). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. 9.Baskı, Ankara: Anı Yayınları.

ŞAHİN, Tülay. (1998). *Amerika'da İlkokul 5.Sınıflarda Okutulan Ana Dili Ders Kitabının Değerlendirilmesi. Dünyada ve Türkiye'de Anadili Eğitimi*. Sempozyum Bildirileri, Ankara Üniv. Tömer Yayınları: Ankara.

ŞENEL, Orhan. (1993). Cumhuriyet Döneminde Ders Kitaplarına Genel Bakış. *Millî Eğitim*. (125), 111.

TANRIDAĞ, Oğuz. Nörolojik Bilimlerde Beyin Anlayışının Evrimi, (<http://www.med.ege.edu.tr/nöro/bil/2000/N.B.D.0.9400.html>.)

TEKİŞİK, Hüseyin Hüsnü. (1986). *Ders Kitapları*. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. (110), 159-165.

Temel Millî Eğitim Kanunu. (14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı), Resmi Gazete: 24.06.1973 tarih ve 14574 sayı.

TOSUNOĞLU, Mesiha. (1992). **Ortaokulların Üçüncü sınıfları İçin Yazılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans. Tezi).

TOSUNOĞLU, Mesiha. (1998). **İlköğretim Okullarına Başlayan Öğrencilerin Okuma Yazmayı Öğrenmeden Önceki Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

TOSUNOĞLU, Mesiha. (1999). *Kelime Servetinin Eğitim ve Öğretimdeki Yeri ve Önemi*. *Millî Eğitim*, (144), 71-73.

TOSUNOĞLU, Mesiha. (2000) *Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi*. www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/144/tosunoğlu

TOSUNOĞLU, Mesiha.; M. M. Arslan. İ. Karakuş. (2001). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme**. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

TURAL, Sadık K, (1991). **Zamanın Elinden Tutmak**. Ankara: Ecdâd Yayınevi.

TURAL, Sadık K. (1992). **Sorulara Cevaplarla, Kültür-Edebiyat-Dil**, Ankara: Ecdâd Yayınevi.

TURHAN, Mümtaz. (1972). **Kültür Değişmeleri**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Türk Dil Kurumu. (1998). **Türkçe Sözlük**. 9.baskı. Ankara: TDK Yayınları.

UYGUR, Mermi. (1999). **Dilin Gücü**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÜLGEN, Gülten ve Emel FİDAN. (1997). **Çocuk Gelişimi**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

ÜNALAN, Şükrü. (1999) **Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi**. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

ÜNALAN, Şükrü. (2001). **Türkçe Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

VARDAR, Berke. (1998). **Açıklamalı Dil bilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: ABC Yayınları.

VURAL, Mehmet. (1999). **En Son Değişiklikleriyle İlköğretim Okulu Programı**. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.

VYGOTSKY, L.S. (1998). **Düşünce ve Dil**, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

YALÇIN, Alemdar ve G. Ü. YALÇIN. (1997). **Türkçe Öğretim Yöntemlerine Yeni Bir Yaklaşım**. Ankara.

YALÇIN, Alemdar. (1996). *Türkçe Ders Kitaplarının Planlanması ve Yazılması*. **Türk Yurdu**, (107), 24-27.

YALÇIN, Alemdar. (2002). **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Akçağ Yayınevi.

YALÇIN, Saba. (1994). **Metinden Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Ders Kitabının Öğrenci Erişimine Etkisi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

YALIN, H.İbrahim. (2002). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YILMAZ, Hayati. (1996). **İlkokul Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kelime ve Cümle Kadrosu**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 3 Cilt).

ZANDEN, James W.Wander. (1997). **Human Devolepment**. Sixth Edition. The McGraw-Hill Companies: New York.

DERS KİTAPLARI KAYNAKÇASI

- 1) Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz. M.Ünal, vd.).
- 2) Metinler Matbaa ve Yayıncılık 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları (Haz.Müfit Aksakal-Orhan MusaÇelik-İsa Savaş)
- 3) Dörtel Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz.M.Ali Külekçi)
- 4) Düzgün Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz.M.Aksakal-İ.Savaş-O.M.Çelik)
- 5) Mahir Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz.Nezihe Yıldız)
- 6) Yıldırım Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz.M.Gül-M.Köktürk)
- 7) Koza Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz.Ahmet Kapulu)
- 8) Özyürek Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz. S. Batur-C.Yıldırım)
- 9) Serhat Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz.Y. Yörük vd.)
- 10) Elit Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz. Veysi Yıldırım)
- 11) Altın Kitapları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz. Ahmet Gümüş)
- 12) Tutubay Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, (Haz. M.Koyuncu-M.Koyuncu)
- 13) Fil Yayınları 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları , (Haz.S. Sarıca-M.Gündüz)